

Täysistunto

Tiistai 14.6.2022 klo 13.59—18.05

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 18.05.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (13.59—14.59), toinen varapuhemies Juho Eerola (14.59—15.58 ja 17.57—18.05) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.58—17.57).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 9.6.2022 antanut hallituksen esitykset HE 93-96/2022 vp, joista esitykset HE 93 ja 94 otetaan lähetekeskusteluun tässä istunnossa.

2.2. Valtioneuvoston selonteot

Valtioneuvosto on 9.6.2022 antanut eduskunnalle selonteon VNS 5/2022 vp Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko.

2.3. Sidonnaisuudet, VN

Eduskunnalle on saapunut Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista (Ohisalo) VN 4/2022 vp.

2.4. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 47/2022 vp.

2.5. Vastaukset kirjallisiin kysymyksiin

Eduskunnalle ovat saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin KK 227, 247, 248, 253-258, 260-262, 265-267, 273/2022 vp.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

3. Jenni Pitkon vapautuspyyntö ympäristövaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 17/2022 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 15.6.2022 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 15.6.2022 kello 11.

4. Heli Järvisen vapautuspyyntö maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 18/2022 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 15.6.2022 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 15.6.2022 kello 11.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolaitain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 94/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään yksi tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu. Esitelly, ministeri Mikkonen.

Keskustelu

14.01 **Sisäministeri Krista Mikkonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja muuttunut turvallisuusympäristö ovat tehneet rajaturvallisuudesta ajankohtaisen kysymyksen. Tällä hetkellä rajalla tilanne on vakaa ja yhteistyö suomalaisten ja venäläisten rajaviranomaisten kanssa toimii aivan normaalisti, mutta on pysyttävä varautumaan myös nopeisiin muutoksiin.

Turvallisuusviranomaiset ovat varautuneet hyvin erilaisiin häiriötilanteisiin, ja suomalaiset voivat hyvillä mielin luottaa siihen, että Rajavartiolaitos puolustaa Suomen rajojen koskemattomuutta.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on entisestään vahvistaa rajaturvallisuutta parantamalla Rajavartiolaitoksen kykyä varautua ja vastata normaaliolojen tehtävistä, normaaliolojen häiriötilanteista ja poikkeusolojen tehtävistä. Hallituksen esityksen taustalla on sisäministeriössä tehty laaja esiselvitys rajavartiolaitainsäädännön muutostarpeista sekä

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

selvitys lainsäädännön kehittämistarpeista muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumiseksi. Tähän esitykseen on valittu tunnistetuista muutostarpeista kaikkein kiireellisimmät, joiden valmistelu myös onnistui tässä ajassa. Rajavartiolaikiin ehdotetut muutokset muodostavat yhdessä valmiuslakiin ehdotettujen päivitysten kanssa kokonaisuuden, jolla vastataan kattavasti rajaturvallisuuteen kohdistuviin uhkiiin.

Nyt tässä käsillä olevassa esityksessä rajavartiolaikiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen sääntely rajanylitysliikenteen rajoittamisesta. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi sen kaltaiset rajoitukset, joita on ollut käytössä koronapandemian vuoksi. Rajavartiolaikiin lisättäisiin myös uusi sääntely, jonka mukaan valtioneuvosto voisi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnan rajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

Jos keskittämisestä päätettäisiin hybridivaikuttamisen vuoksi, tavoitteena on keskeyttää vieraan valtion vaikuttamistoimet heti alkuvaiheessa. Tarkoituksena on estää muuttoliikkeen välineellistämisen vaikutusten laajentuminen sellaisiksi, että ne täyttävät valmiuslain poikkeusolojen määritelmän ja edellyttäisivät valmiuslain lisätoimivaltuuksien käyttöön-ottoa.

Rajanylitysliikennettä ei kuitenkaan saisi rajoittaa ja kansainvälisen suojelun hakemista ei saisi keskittää enempää kuin mikä on välttämätöntä vakavan uhan torjumiseksi. Sääntelyllä ei estettäisi oikeutta hakea kansainvälistä suojelua Suomesta. Tosiasiallinen mahdollisuus hakea turvapaikkaa mahdollistettaisiin kaikissa tilanteissa.

Lisäksi rajavartiolaikiin lisättäisiin täydentävät säännökset esteiden rakentamisesta rajavyyhykkeelle. Esteet voisivat olla pysyviä tai tilapäisiä. Lähtökohtaisesti esteet koostuisivat aidasta, kulku-urasta ja valvontatekniikasta. Hallitus tekee myöhemmin päätöksiä raja-esteistä itärajan kriittisille alueille Rajavartiolaitoksen selvityksen pohjalta, mutta tämä lakimuutos mahdollistaisi sellaiset.

Rajavartiolaikiin lisättäisiin myös uusi sääntely velvollisuudesta luovuttaa Rajavartiolaitokselle lyhytaikaisesti kiireellisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa lyhytaikaisesti välttämättömiä palveluja. Ensisijaisesti Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamisesta huolehdittaisiin Rajavartiolaitoksen omin resurssein sekä muilta viranomaisilta saatavan virka-avun tuella. Joissain tapauksissa voisi kuitenkin olla syytä käyttää tämän lain mahdollistamaa pykälää, ja silloin tietenkin tästä maksettaisiin täysi korvaus.

Arvoisa puhemies! Rajavartiolaki on yksi niistä keinoista, joilla hallitus vahvistaa rajaturvallisuutta. Hallitus on jo aiemmin tehnyt päätöksen kahden uuden ulkovartiolaivan hankinnasta, ja tänä keväänä päätimme myös uusia Rajavartiolaitoksen valvontakoneet. Lisäksi rajavartioiden määrää lisätään sadalla hengellä ja rajan tekniset valvontajärjestelmät päivitetään nopeutetusti. Haluamme varmistaa sen, että Suomi huolehtii kaikissa tilanteissa sen rajojen koskemattomuudesta ja turvallisuudesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.07 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Oikeus hakea turvapaikkaa on ihmisoikeus. Tätä lausetta joutuu nykyään valitettavasti toistamaan päivästä toiseen. Tälle aikakaudelle ominaista on myös se, että aivan perustavanlaatuiset ihmisoikeudet kyseen-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

alaistetaan. Turvapaikanhakijat ovat usein se ryhmä, josta on lupa puhua solvaten ja leima-ten niin, että heidän oikeutensa olemassaoloon kiistetään. Sanat ovat tekoja, ja solvaava puhe näkyy turvapaikanhakijoiden arjessa kiristyvinä asenteina ja loukkaavana kohteluna. Siksi meillä kaikilla on vastuu siitä, miten me turvapaikanhakijoista myös täällä salissa pu-humme. Keskusteluilmapiiri, jossa yhä yleisemmin asetetaan vastakkain ihmisoikeudet ja turvallisuus sekä esitetään jokaista turvaavat, sitovat ihmisoikeusvelvoitteet uhkana, on huolestuttava. Ihmisoikeuksien nakertaminen turvallisuuden nimissä on arkipäivää autori-täärisissä valtioissa, mutta sama normalisoituu pelottavasti myös meillä. Tällainen keskus-telu on vastuutonta. Turvallisuus on sisäänrakennettu ihmisoikeusjärjestelmään muun muassa hyväksyttävänä rajoitusperusteena, mutta on myös rajoittamattomia oikeuksia.

Arvoisa puhemies! Suomi valvoo rajojaan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Nyt esi-tetyt rajavartiolaan tiukennukset yhdessä muiden toimien kanssa vastaavat ajankohtaisiin turvallisuusuhkiin. Kuten hallituksen esityksessä tuodaan hyvin ilmi, valtion on valvotta-va rajojaan ja EU:n jäsenenä Suomella on velvoite valvoa unionin ulkorajaa. Tämä on kui-tenkin tehtävä kansainvälisiä velvoitteita ja EU-lainsäädäntöä kunnioittaen siten, että pa-kolaisten ja kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden oikeuksia erityisesti palautus-kiellon osalta ei loukata. Niin kansainväliset sopimukset kuin pakolaisten oikeusasemaa koskeva Geneven pakolaisyleissopimus, YK:n kidutuksen vastainen yleissopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus ja EU:n perusoikeuskirja sääntelevät oikeutta turvapaika-kaan ja palautuskieltoa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että Schengen-alueen ulkorajalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksien tehokas toteutuminen edellyttää, että valtiot mahdollistavat laillisia väyliä maahan pääsemiseksi valtion rajalle saapuneille. Tämä tarkoittaa, että suojelua hakevilla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus jättää kansainvälistä suojelua koskeva hakemus. Kuten hallituksen esityksessäkin tode-taan, Suomi ei voi missään tilanteessa kieltäytyä vastaanottamasta turvapaikkahakemuk-sia ilman, että toimenpiteellä loukattaisiin perustuslakiin, Suomea velvoittaviin EU-sää-döksiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin sisältyvää palautuskiellon periaatetta. Tosiasiallinen mahdollisuus hakea turvapaikkaa on siis turvattava.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään, että valtioneuvosto voi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan. Edellytyksenä olisi, että tämä on välttämätöntä esimerkik-si lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä joh-tuen tai kansalliselle turvallisuudelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi. On syytä huo-mioida, että jo Venäjän syöksy yhä autoritäärisemmäksi valtioksi ja ihmisoikeustoimijoi-den, järjestöjen ja toisinajattelijoiden kohtelu voi hyvinkin tarkoittaa venäläisten turvapai-kanhakijoiden määrän lisääntymistä rajallamme. Pelkkä poikkeuksellisen suurikaan maa-hantulijoiden määrä ei kuitenkaan ole peruste vaikeuttaa maahanpääsyä tai turvapaikanha-kua, eikä pelkkä maahantulijoiden suurikaan määrä itsessään luo vakavaa uhkaa kansalli-selle turvallisuudelle. Maahantulijoiden määrä ei myöskään itsessään indikoi, onko kyse hybridivaikuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Hybriditoimenpiteiden tarkoitus on nimenomaan aiheuttaa epävar-muutta ja sekaannusta. Tällaisessa tilanteessa on entistä tärkeämpää, että seisomme yhtenä rintamana demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien takana. [Kokoomuksen ryhmäs-tä: Ja Suomen takana!] Mikäli alamme joustaa oikeudellisista velvoitteistamme ja periaat-teistamme, rapautamme itse yhteiskuntamme vakautta. Vaikeina hetkinä ihmisoikeusjär-jestelmää koetellaan, mutta on tärkeää, että varmistamme ihmisoikeuksien toteutumisen ja

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

turvaamme demokratian vakauden. Me selviämme kyllä vaikeistakin tilanteista pitämällä ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaatteen johtotähtenämme ja pään kylmänä. — Kiitos. [Vastauspuheenluovutus]

Puhemies Matti Vanhanen: Halua vastauspuheenvuoroihin on, mutta pidämme ensin nämä ennakkoon vaivalla hankitut yhteensä neljä puheenvuoroa, ja sen jälkeen käydään debattiin. Eli edustajat Heinonen, Essayah ja Laiho. — Ensimmäinen edustaja Heinonen.

14.12 Timo Heinonen: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos. — Kyse on rajaturvallisuudesta. Valmiuslaki ja nyt tämä rajavartiolaitos ovat eduskunnan käsittelyssä, ja tässä edellä nostettiin esille tämä rajanylityspaikkakysymys. Ottaisin puheenvuoroni alkuun yhden kysymyksen, konkreettisen kysymyksen ministeri Mikkoselle rajanylityspaikoista, joista kirjoitetaan tämän lain 16 §:ssä. Siinä todetaan, että tämä turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voidaan keskittää yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan — yhteen tai useampaan. Kyseisen pykälän perusteluissa todetaan, että rajanylityspaikat ovat nämä maarajat, tietyt lentoasemat ja satamat. En nyt kysy ministeri Mikkoselta, että riittääkö, kun tämä kohdennetaan esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentoasemalle, kun tässä sanotaan, että yhteen tai useampaan.

Arvoisa puhemies! Itse ajattelen aina niin, että hätää kärsivien ihmisten turvapaikka-oikeutta on kunnioitettava. Mutta ajattelen myös, että poikkeustilanteissa meidän tulee saada rajamme kiinni. Suomi ei mielestäni ole tällä hetkellä riittävästi varautunut tähän tilanteeseen. Esimerkiksi viime vuonna Puolan rajalla nähty Belaruksen siirtolaisvirtojen avulla tekemä hybridi-vaikutus ja -hyökkäys oli konkreettinen osoitus siitä, mitä tänä päivänä saattaa tapahtua. Kyseessä oli vihamielisen valtion tarkasti organisoitu toiminta EU:ta ja sen yhtä jäsenvaltiota kohtaan. Kokoomus edellytti silloin ja jo aiemmin, että lait pitää säätää viipymättä toimiviksi.

Minusta pitää olla, arvoisa puhemies, itsestään selvää, että jos jokin vihamielinen valtio, on se sitten mikä tahansa, haluaa hyödyntää muuttoliikettä poliittisena tai muuna vaikutuskeinona, niin näiltä toimilta meidän pitää pystyä itsenäisenä valtiona suojaautumaan. Oppositio perussuomalaisista ja kokoomuksen johdolla vaati jo viime syksynä välikysymyksenkin kautta lainsäädäntöön hätätilapykälää. Sen nojalla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voitaisiin — olisi voitu — keskeyttää. Valitettavasti hallituspuolueet totesivat, että tähän ei ole tarvetta, ei edes välineellistetyin maahanmuuton tilanteessa. Silloin oli tilanne Belaruksen ja Puolan rajalla. Belaruksen joukot saattoivat siis tuhansia ihmisiä Puolan rajalle ja työnsivät heitä yli vaikuttamistarkoituksessa. Kyse oli diktaattori Lukašenkan hybridihyökkäyksestä, jolla maa yritti painostaa koko EU:ta.

Kokoomus on vaatinut lainsäädäntöä, jossa kansallisen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen turvaamiseksi turvapaikkahakua pitäisi voida rajoittaa, mutta ei pelkästään rajoittaa, vaan kokonaan estää tilapäisesti laajamittaisen maahanmuuton tilanteessa. Maamme pitää valmistautua sulkemaan koko raja, on sitten kyse itä-, pohjois-, etelä- tai länsirajasta, kun kyse on muuttoliikkeen välineistämisestä. Meidän tulee taata kansallinen turvallisuus ja yleinen järjestys myös tällöin. Voin todeta, että valitettavasti koko Euroopan turvapaikkajärjestelmä on tietyllä tavalla rikki. Se on valitettavan altis väärinkäytöksille, ja sitä on käytetty väärin. Raja pitää voida sulkea laajamittaisen välineellistetyin maahanmuuton tapahtuessa, aivan kuten muuten muutkin EU:n rajavaltiot ovat tehneet: Puola, Liettua, monet muut.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Kansainvälinen oikeus itse asiassa sallii kyllä poikkeamat niistä kansainvälisistä velvoitteista, joihin täälläkin on viitattu. EU tunnustaa tämän, Kreikka ja Liettua ovat sulke-neet rajansa turvapaikkahaulta EU:n komissionkin hyväksynnällä. Jotkut ovat todenneet, että ei Suomi voi olla EU:n heikoin lenkki tässä tilanteessa. Hätää kärsivien ihmisten turvapaikkaoikeutta on kunnioitettava, mutta poikkeustilanteissa, poikkeuksellisissa tilanteis-sa, kun turvapaikkalainsäädäntöä käytetään tietoisesti painostamiseen, pitää tällaista toi-mintaa pystyä estämään sekä Suomen että koko EU:n.

Vuoden 2015 tapahtumat itse asiassa haastoivat koko turvapaikkajärjestelmää. Kansain-välisiä sopimuksia ei ole tehty sen kaltaisiin tilanteisiin. Ja sen kaltaiset tilanteet itse asias-sa haastavat myös sitä oikeutta, että aidosti turvapaikkaa tarvitsevat ihmiset eivät sitä aina tulisi saamaan. Kun pystymme toimimaan jatkossa tehokkaasti, silloin me pystymme aut-tamaan heitä, jotka oikeasti tarvitsevat apua. Tulijoita voi Eurooppaan olla miljoonia, ja kestävä ratkaisu ei ole se, että tänne ja myös Suomeen otetaan vastaan kaikki, jotka osaavat sanoa ”turvapaikka” ilman mitään todellisia perusteita. Silloin jäävät helpolla auttamatta ne lapset, naiset, perheet, jotka aidosti tarvitsevat apua.

No sitten tämä toinen esitys, aitakeskustelu. Aitakeskusteluhan virisi viime syksynä, kun entinen sisäministeri, kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kai Mykkänen nosti asian esiin. Marraskuussa Mykkänen ehdotti, että kriittisimmät alueet itärajasta aidat-taisiin. Tällöin ajatus ammuttiin vasemmistohallituksesta ja keskustan johdolla laajasti alas. Yle kysyi asiasta Kaakkois-Suomen kansanedustajilta joulukuussa. Entinen ministeri Hanna Kosonen totesi, että aidalla olisi samanlaista symbolista merkitystä kuin Trumpin pystyttämällä aidalla Meksikossa, ja tuotiin esille, että diplomaattisin keinoin Venäjän kanssa pitää toimia. Samalla lailla totesi myös Heli Järvinen. Ja keskustasta tyrmättiin Mykkäsen ehdotus ja kysyttiin — suora lainaus: ”Kysyn edelleen, oletteko te tosissanne?”

Arvoisat keskustalaiset, kiitos, että te olette vihdoinkin myös tosissanne. Nyt hallitus toteut-taa Mykkäsen esityksen, ja täytyy todeta kiitos koko hallitukselle, että vihdoinkin olette edes tältä osin tosissanne. [Välihuutoja]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

14.20 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä on tavoitteena parantaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriöti-lanteisiin ja myöskin poikkeuksellisiin tilanteisiin. Tämä esitys sisältää kiireellisimmiksi katsotut muutokset muun muassa muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttami-seen varautumiseksi. On muistettava, että meillä täällä eduskunnassa on jo käsittelyssä val-miuslain muutos, joka sitten sisältää muun muassa uuden hybridiuhkatilanteita koskevan poikkeusoloperusteen, ja nämä kaksi lakia mielestäni muodostavat kokonaisuuden, eli sii-nä, missä normaaliolojen valtuudet loppuvat, sitten siirrytään poikkeusolojen valtuuksien alle.

Keskeiset ehdotukset tässä hallituksen esityksessä liittyvät ensinnäkin rajanylitysliiken-teen rajoittamiseen, ja tämä täydentää tällä hetkellä voimassa olevaa lakia, mutta sitten on myöskin tämä kansainvälisen suojelun hakemisen keskittäminen, joka tässä on nyt sitten uutena esityksenä. Hallitushan, niin kuin täällä olemme edellä kollegoiden suusta kuulleet, on esityksessään tullut siihen tulokseen, että missään olosuhteissa ei ole mahdollista turva-paikkahakemusten vastaanottamista keskeyttää.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Sen lisäksi tähän Rajavartiolaitoksen lakiin ollaan lisäämässä esteiden rakentaminen rajavyyhykkeelle ja vielä sitten velvollisuus luovuttaa lyhytaikaisesti täyttä korvausta vastaan Rajavartiolaitokselle sen kiireellisessä yksittäisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta ja myöskin suorittaa lyhytaikaisesti välttämättömiä palveluita käyvän hinnan mu-
kaista korvausta vastaan.

Mutta, arvoisa puhemies, kuitenkin se kaikkein tärkein tästä lainsäädännöstä puuttuu, eli se tärkein, mikä jää puuttumaan, on juuri tämä turvapaikanhaun väliaikainen keskeyttäminen, koska sillä olisi iso ennaltaehkäisevä vaikutus. Tällaisen mekanismin olemassaolo kertoisi sen, että meidän rajalle ei kannata tällaista hybridivaikuttamiskampanjaa edes tehdä.

Tämän esityksen mukaan kansallisesta turvallisuudesta ja alueellisesta koskemattomuudesta huolehtiminen on hoidettava siten, että samalla pystytään täyttämään velvoite tutkia kansainvälistä suojelua koskevat pyynnöt. Vaikka kaikin puolin kyllä kannatan hädäntilastaisten ihmisten auttamista ja ajattelen, että Suomi pystyy omalta osaltaan kantamaan myös globaalia vastuuta, niin tässä esityksessä on ongelmallista se, että tämä turvallisuudesta huolehtiminen — siis kansallisesta turvallisuudesta huolehtiminen — ja kansainvälisen suojelun rinnastaminen on vedetty samalle viivalle — tämä on ongelmallista.

Tietenkin me ymmärrämme tässä maailmanajassa, että ylipäättänsä EU:n ja myöskin kansainvälisen yhteisön pidemmällä tähtäimellä tulisi löytää sellainen järjestelmä, joka ei mahdollista muuttoliikkeen mobilisointia tällaisena painostuskeinona ja hybridivaikuttamiskeinona, ja haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, että kokonaisuudessaan tällainen järjestelmä, joka mahdollistaa ihmisten käyttämisen painostuskeinona, on väärin myöskin näitä ihmisiä kohtaan. Samalla kun pyrimme auttamaan joitakin, me päädyimme silloin tukemaan sellaista järjestelmää, joka tuottaa epäterveitä ja kansallista turvallisuutta vaarantavia tilanteita.

Täytyy sanoa hallitukselle palautteena, että on valitettavaa, että tässä matkalla on tullut näihin hallituksen ajatuksiin mutkia, koska hallitushan lupasi — me muistamme hyvin täällä salissa — silloin, kun valmiuslakiesityksen toivat, että he tuovat sellaisen pykäläesityksen mukanaan, joka on täydentävä esitys ja jolla annetaan mahdollisuus rajan sulkemiseen hybridivaikuttamisen tilanteessa, ja hallituksen tulkinta on ollut EU:lta, komissiolta, tätä asiaa kyselyään se, että tällaista pykälää ei voitaisi nyt sitten tänne lakiin kirjata. Minusta on tärkeää nyt ministeriltä kysyä ja saada selvyys siihen, mitä sieltä komissiolta on tarkalleen ottaen kysytty ja mitä sieltä on tarkalleen ottaen vastattu, koska me tiedämme, että tämä sulkemismahdollisuus on tämän valmiuslaki- ja rajavartiolakikokonaisuuden ytimessä. Se muodostaa sen ytimen, ja siksi olisi niin tärkeää, että me saisimme tietää, mitä on kysytty ja mitä on tarkalleen ottaen vastattu. Ajattelen näin, että meillä kansanedustajilla on oikeus tämä tieto saada.

Kaiken kaikkiaan on totta kai tärkeää, että me pystymme nyt yhdessä eduskunnassa pikaisesti laatimaan sellaiset lait, jotka parhaalla mahdollisella tavalla suojaavat meidän kansallista turvallisuutta ja myöskin sitten varmistavat viranomaisten riittävät toimivaltuudet. Sen suhteen tämä esitys on yhdessä tuon valmiuslain kanssa nyt hyvin tarkasti siellä valiokuntakäsittelyssä kammattava ja tarvittaessa tehtävä muutokset. Tarvittaessa — eduskunta on lainsäädäntöelin — on tehtävä sellaiset muutokset, että me pystymme varmistamaan kansallisen turvallisuuden kaikissa olosuhteissa, kaikenlaisissa erilaisissa hybridivaikuttamisolosuhteissa.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Tietysti tässä varmasti, kun näitä lakeja nyt katsotaan rinnakkain, on ehkä syytä pyytää myöskin hallitukselta selvitystä joko täällä salissa jo käytävässä keskustelussa tai myöhemmin valiokuntakuulemisen yhteydessä rajavartiolain ja valmiuslakien välisen rajapinnan kohdista, muun muassa esimerkiksi näistä omaisuuden luovutusvelvollisuuteen liittyvistä. Nythän nämä pykälät löytyvät sitten molemmista laeista, ja siinä mielessä ajattelen näin, että normaalilainsäädäntöä koskevassa esityksessä se menee varsin pitkälle, mutta tähän me saamme ehkä sitten hallitukselta tarkentavia selvityksiä.

Arvoisa puhemies! Laki on sinällensä tärkeä viedä eteenpäin, mutta se on tällaisenaan riittämätön. Toivon ja luotan, että meillä eduskunnassa löytyy yhteinen tahtotila sen pykälän kirjaamiseen, jolla voimme varmistaa kansallisen turvallisuuden. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laiho.

14.26 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä rajavartiolain muuttamisesta esitetään muutoksia rajavartiolakiin muun muassa muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumiseksi, ja nämä toimivaltuudet olisivat käytettävissä sekä normaalioloissa että poikkeusoloissa.

Tämä esitys, jossa ehdotetaan 16 §:n muuttamista, kohdistuisi nimenomaan rajanylitysliikenteen rajoittamiseen ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämiseen. Eli siinä rajanylitysliikennettä voitaisiin rajoittaa, jos se olisi välttämätöntä vakavan yleisen järjestyksen, kansallisen turvallisuuden tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Lisäksi voitaisiin keskittää kansainvälisen suojelun hakeminen Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

Tämä on sinällensä hyvä asia, mutta tässä on se ongelma, että esityksen mukaan yksi rajanylityspaikka olisi jatkossakin kuitenkin oltava auki kaikissa tilanteissa, myös hybridivaikuttamisen oloissa, ja tässä on tämän lakiesityksen puute. Eli tämä esitys ei tuo uusia toimivaltuuksia maastorajan ylitysten torjumiseksi tällaisessa hybridivaikuttamistilanteessa. Hybridivaikuttamistilanteessa on todennäköistä, että paine kohdistuu varsinaisten rajanylityspaikkojen ohella myös maastorajaosuuksiin. Onkin välttämätöntä, että hallitus täydentää tätä esitystä niin, että saadaan mukaan myös säännös, jonka perusteella voitaisiin myös kokonaan keskeyttää turvapaikkahakemusten vastaanottaminen. Lisäksi viranomaisille olisi säädettävä riittävät toimivaltuudet estää luvattomat maastorajan ylitykset.

Poliisihallituksen lausuntopalautteessa tuotiin esille, että poliisin ulkomaalaisvalvonnan ja rikostorjunnan näkökulmasta on tärkeää huomioida se, että muuttoliikettä välineellistävissä toiminnassa käytetään sellaisiakin ihmisryhmiä, jotka eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa. Tämä on siis Poliisihallituksen esille tuomaa. Ja haluan korostaa, että totta kai inhimillisessä hädässä olevia ihmisiä on autettava, mutta tässä on nimenomaan kyse siitä, että jos tarkoituksellisesti turvapaikanhakijoita ohjataan hybridivaikuttamistaroituksessa rajalle, niin se on näiden ihmisten hyväksikäyttöä, ja myöskin on huomioitava, että kaikki eivät välttämättä ole edes suojelun tarpeessa, kuten Poliisihallituskin lausunnossaan nostaa esille.

Tässä esityksessä ehdotetaan rajavartiolakiin lisättävän myös säännös omaisuuden tilapäisestä luovutusvelvollisuudesta ja palveluiden tilapäisestä suoritusvelvollisuudesta, eli

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

voitaisiin määrätä yksityishenkilö, yksityinen elinkeinonharjoittaja tai yksityinen yhteisö antamaan lyhytaikaisesti Rajavartiolaitoksen käyttöön omaisuutta sekä yksityinen elinkeinonharjoittaja tai yksityinen yhteisö suorittamaan lyhytaikaisesti palveluja Rajavartiolaitokselle. Tämä voisi koskea esimerkiksi kulkuneuvoja, työkoneita tai muuta kalustoa, elintarvikkeita, tietoliikenneyhteyksiä, polttoaineita, ja kyseessä olisi omaisuuden lyhytaikainen käyttöoikeus. Huomioikaa, että tämä olisi mahdollista normaalitilanteessa.

Onkin aivan ihmeellistä, että tätä ihmisten perusoikeuksiin kajoavaa toimivaltuutta voitaisiin käyttää normaalitilanteessa ja tilanteessa, jossa rajaa ei pystytä laittamaan kiinni, mutta ihmisten elinkeinon harjoittamiseen ja yksityiseen omaisuudensuojaan voitaisiin kajoja. Tämä problematiikka on vastaavaa kuin tällä hetkellä eduskunnassa käsittelyssä olevassa valmiuslaissa ja sen 122 §:ssä.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan myös rajaesteiden mahdollistamista, niiden rakentamista rajalle. Sinänsä tämä on tärkeä ja kannatettava esitys, mutta samanaikaisesti meidän olisi kuitenkin pystyttävä vaikuttamaan siihen, että myöskin turvapaikkahakemusten vastaanotto voitaisiin keskeyttää.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on pääsääntöisesti kannatettava, mikäli siihen saadaan nämä puuttuvat säännökset. Lakiesitysten pitää olla uskottavia. Kansallinen turvallisuus on jokaisen valtion omassa päätösvallassa ja sen eteen pitää pystyä tekemään niitä toimia, jotka ovat tarpeen.

Itse mielelläni kuulen myös sisäministerin vastauksen täälläkin edustaja Sari Essayahin nostamaan kysymyksen: mitä EU:n komissiolta on oikeasti kysytty asiasta, ja mitä sieltä on vastattu? Samaan aikaan ihmettelen, että meidän sote-lakeja pystytään viemään eteenpäin ilman, että EU-komission kantaa kuullaan, mutta tässä kuunnellaan kyllä hyvin huolellisesti. Kysymys onkin, mitä sieltä on oikeasti sanottu.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Mikkonen, kolme minuuttia, ja sitten tämän jälkeen vastauspuheenvuoroihin.

14.33 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitoksia, ja kiitoksia edustajille näistä puheenvuoroista. Todellakin tätä lainsäädäntöä on tehty siinä tilanteessa, tai lähtökohta on tavaltaan ollut kahden eri lähtökohdan välisessä punninnassa, kun lakia on valmisteltu: toisaalta valtion oikeudesta määrätä ulkomaalaisten maahanpääsystä ja toisaalta perustuslain 9 §:n 4 momentissa ja useissa kansainvälisissä sopimuksissa vahvistetun palautuskiellon ehdottomuudesta. Meillä täytyy tietysti olla välineitä, joilla me pystymme vastaamaan erityyppiseen hybridivaikuttamiseen, ja kuten tiedämme, myös tämä välineellistäminen on yksi tämmöinen vaikuttamiskeino, ja siihen tällä lailla on etsitty ratkaisuja sillä, että rajanylityspaikkoja voidaan sulkea ja turvapaikanhakua keskeyttää.

Se, milloin tai mitä kulloisissakin tilanteissa tehdään, on tietysti kokonaisarvio siitä tilanteesta, ja vastataan sillä vaatimuksella, mitä on tarpeen. Mutta todella ihan äärimmäisissä tilanteissa tämä ehdotettu sääntely mahdollistaisi myös sen, että tähän tarkoitukseen on Suomen valtakunnanrajoilla avoinna ainoastaan yksi rajanylityspaikka, mutta meidän täytyy tietysti niissä tilanteissa katsoa, miten niihin pitää reagoida. Ja jos nyt mietitään meidän itärajamme, joka on valtavan laaja, ja jos meillä olisi tilanne, että koko itärajan laajuudesta olisi tällaista painostettua, välineellistä, valtavia massoja liikkeessä, niin kyllä silloin varmaan lähdetäisiin jo miettimään, että ollaan puolustustilalain puolella. Tässä on tietysti tämä harkinta tehtävä tapauskohtaisesti ja samanaikaisesti varmistettava myös se,

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

että tosiasiallinen mahdollisuus hakea Suomesta kansainvälistä suojelua turvataan. Nämä ovat näiden oikeuksien punnintaa.

Tässä tuli sitten esille Puolan raja. Nyt tietysti siellä Puolan rajalla tässä välineellistämistilanteessahan suljettiin Kuznican raja-asema — siis yksi raja-asema suljettiin. Muualahan siellä rajanylityspaikat olivat auki ja muualla rajanylityspaikoilla myös turvapaikkahakemuksia otettiin vastaan. Siinä mielessä tämä ajatushan meidän laissa on myös se, että tarvittava määrä rajanylityspaikkoja suljetaan ja toisaalla sitten varmistetaan, että oikeus kansainvälisen suojelun hakemukseen on.

Näissä tilanteissahan tietysti usein käytetään semmoisia joukkoja, joissa toisaalta voi olla ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaista oikeutta turvapaikkaan, toisaalta siellä seassa voi olla lapsia, haavoittuneita, vammaisia, haavoittuvassa asemassa olevia ja sellaisia, joilla on oikeus turvapaikkaan, ja sen takia yksi oleellinen asia on myös se, miten voimme näissä tilanteissa hallita sitä ja nopeasti saada selville, ketkä ylipäättänsä ovat sellaisia, joille turvapaikkahakemusprosessia jatketaan, ja keistä voidaan sitten nopeasti todeta, että oikeutta ei ole. Tätä vartenhan hallitus on tuomassa tänne eduskuntaan käsittelyyn tämän rajamenettelyn, joka on se väline siihen, että voimme myös sitä joukkoa sitten paremmin hallita ja että nopeasti ne prosessit siinä etenisivät.

Mutta ehkä jatkan tästä sitten myöhemmin, kun en ihan kaikkiin ehtinyt vastata.

Puhemies Matti Vanhanen: Vastauspuheenvuoroihin. — Edustaja Tavio.

14.37 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puhe on halpaa, mutta hallitus ei vielääkään esitä lakia, jolla turvapaikanhaku voitaisiin keskeyttää Venäjän aggression torjumiseksi.

Vihreiden sisäministeri Mikkonen yrittää kaunistella lakia viran puolesta, mutta tässä tilanteessa ei riitä, että hallitus valmistautuu welcome refugees -kylttien heilutteluun. Perussuomalaiset vaativat yhä turvapaikanhakijoiden välineellistämisen estävää lainsäädäntöä. Turvallisuuksilanteen muutoksen vuoksi nyt olisi syytä varautua hybridiaseen käyttöön. Asia ei voi millään olla perustuslain eikä vapaakauppaunioni Euroopan unionin lainsäädännön takana, koska tämä on suvereenin valtion maanpuolustuksellisuuteen kuuluva asia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Orpo.

14.38 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kyse siis äärettömän tärkeästä asiasta tilanteessa, jossa muun muassa meillä nyt on Nato-hakemus sisällä, ja tämä pitää saada mahdollisimman nopeasti eli ennen kesää valmiiksi.

Oli äärettömän arvokasta, että pyynnöstämme parlamentaarinen keskustelu viime viikolla oli, ja mielestäni sen viesti oli selvä. Kaikki puolueet — ainakin lähes kaikki — ovat sitoutuneet siihen, että hybriditilanteessa maahantulo pystytään pysäyttämään ja erityisesti turvapaikanhaku saadaan hallintaan. Ja tämän eteen nyt pitää kaikkien tehdä oikeasti töitä — kaikkien.

Siinä ovat nämä kaksi keskeistä elementtiä: Ensinnäkin se, että se turvapaikanhaku voidaan keskittää johonkin yhteen paikkaan, mikä näyttäisi olevan nyt se maksimi, missä se on. Siihen pitää löytää toimiva keino, ja se on hallintovaliokunnan tehtävä nyt löytää siihen oikea sanoitus, sille on laaja tuki. Toinen on se, että miten toimitaan silloin, jos tullaan silti. Ja siihen pitää olla ratkaisu. Se ratkaisu pitää löytää, miten silloin toimitaan.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Nyt on tärkeä toimia sekä puolustusvaliokunnassa valmiuslain että hallintovaliokunnassa rajavartiolaitoksen kanssa yksituumin, että me saadaan toteutumaan tämä yhteinen tavoite, jonka pääministerikin on todennut aivan selvästi. Ja toivon, että hallituspuolueet ovat myöskin yhtenä rintamana tämän mukana.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kari, Mika.

14.39 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On erinomaisen hienoa, että hallitus on lähtenyt varmistamaan suomalaisten rajaturvallisuuden kaikissa tilanteissa, myös tällaisen välineellistetyin maahanmuuton hybridioperaation tilanteessa. Sitähän tämä turvapaikkaprosessien keskittäminen yhdelle pisteelle käytännössä tarkoittaa. Ja tällainen keskittäminen yhteen pisteeseen tarkoittaa myös sitä, että viranomaisien resursseja, jotka ovat rajallisia, voidaan käyttää tehokkaasti ja joustavasti. Joustavuus on tehokkuutta ja tehokkuus on tässä yhteydessä erityisesti joustavuutta.

Ihmisoikeuksista täällä on puhuttu hyvissä puheenvuoroissa. On tärkeää muistaa, että turvapaikkaprosessi on myös ihmisoikeutta, mutta samassa yhteydessä on myös tärkeää muistaa, että välineellistetty maahantulo suurella joukolla on operaatio suomalaisten suvereniteettia ja kansallista itsemääräämisoikeutta kohtaan. Näin ollen myös rajavartiolaitos tulee olla riittävät toimivaltuudet suomalaisille viranomaisille estää tämäntyyppinen toiminta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Huttunen.

14.41 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on paljon hyvää ja monia maamme sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kannalta erittäin tärkeitä asioita. Laki tulisikin saattaa voimaan mahdollisimman pian ihan kansallisen turvallisuudenkin nimissä.

Yksi kysymys minulla ministerille olisi liittyen tähän esitykseen siitä, että voisimme ottaa esteiden rakentamiseksi esimerkiksi rajavyöhykkeellä haltuun ihmisten maa-aloja. Tässä päätöksessähän ei olisi valitusoikeutta, mikä on aika poikkeuksellista rauhanaikana, ja haluaisinkin kysyä: voisitteko harkita sitä, että vaikka ei tietenkään haluta hidastaa rakentamista valittamisen kautta, niin valitus voisi johtaa esimerkiksi korvausvelvollisuuteen valtion osalta? Elikkä jonkinlainen valitustie kuitenkin tulisi, kun on kuitenkin kyse rauhanajasta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

14.41 Hanna Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin syytä kiittää hallitusta, joka on tarttunut tämän välineellistetyin maahantulon vaikutusten neutraloimiseen. Aiemmat hallitukset ovat tätä yrittäneet, mutta nyt on pystytty etsimään semmoisia toimivaltuuksia, joilla viranomaiset pystyvät tähän tilanteeseen reagoimaan, jos sen eteen joudumme. Hallitushan on myöskin lisännyt resursseja viranomaisille ja sen myötä sitten toimintaedellytyksiä myöskin kehittänyt merkittävästi, mikä on erittäin tärkeä asia.

Meidän kaikkien on tässä salissa syytä muistaa, että hybridivaikuttamisen tavoite on aiheuttaa hämmennystä yhteiskunnassa sekä siellä rajalla ja että pyrkimyksenä voi myöskin

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

olla — ja onkin — päätöksentekokyvyn heikentäminen. Senkin myötä on äärimmäisen tärkeätä, että me täällä salissa sekä nyt tässä tilanteessa että sitten, jos tilanne eskaloituisi rajalla ja tämmöinen hybridi vaikuttaminen tulisi kyseeseen, pystymme ensinnäkin tunnistamaan, että kysymys on sellaisesta, ja pystymme yhdessä sitä torjumaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Purra.

14.43 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli vihamielinen valtio vyöryttää siirtolaisia rajoillemme, niin kyse on hybridioperaatiosta, joka kohdistuu kansalliseen turvallisuuteemme. Silloin me emme käytä tulkintakehikkona oikeutta hakea turvapaikkaa, emme palautuskieltoa, vaan sitä, mikä säätelee sitä, miten Suomi voi suojata omaa kansallista turvallisuuttaan. Tämä on perustavanlaatuinen ero, ja aika monet keskustelijat menevät juuri tässä vikaan. Meillä täytyy kaikissa oloissa olla keinot, joilla me kykenemme suojaamaan Suomea, koskemattomuutta.

Eduskunnan käsittelyssä tällä hetkellä oleva valmiuslaki ja tämä rajavartiolaitos muodostavat kokonaisuuden. Se tarkoittaa sitä, että meillä pitää kaikissa oloissa olla mahdollisuus paitsi sulkea koko itäraja, josta tämä operaatio tulisi, myös mahdollistaa rajavartioiden toimivaltuudet, joilla he voivat estää sellaisten ihmisten maahanpääsyn, jotka siitä huolimatta, että raja on suljettu tai maastorajan yli ei voi turvapaikkaa hakea, yrittävät tehdä niin. Kumpikaan näistä lainsäädännöistä ei mene maaliin ilman toista, vaan nämä muodostavat kokonaisuuden.

Ja vielä haluan huomauttaa, kun täällä on monessa puheenvuorossa kysytty tästä komission kanssa käydystä kirjeenvaihdosta, että myös tämä tulee julkiseksi, kun hallintovaliokunta saa lausunnon maaliin, sillä me olemme pyytäneet tämän koko kirjeenvaihdon valiokunnan käyttöön.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lindtman.

14.44 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän sisäministeriä tästä esityksestä. Kaksi havaintoa.

Ensinnäkin tässähän tehdään lainsäädäntöä, josta varmasti toivomme, että sitä ei koskaan tarvitse käyttää. Se on ensimmäinen havainto. Mutta toisaalta mitä huolellisemmin tämän teemme, sitä parempi mahdollisuus on sille, että sitä ei tarvitse käyttää. Eli tässä onni suosii hyvin valmistautunutta. [Ben Zyskoviczin välihuuto]

Ja sitten toinen näkökulma on se, että tätä tarvettahan ei olla nähty ainoastaan nyt tämän Venäjän aggressiivisen toiminnan Valko-Venäjällä osalta, vaan tähän nähtiin jo vuonna 2015, jolloin tätä ikään kuin hieman kokeiltiin. Eli tämän tarve on nähty pitkään. Ja siitä toinen havainto: varmasti, jos tämä olisi ollut helppo valmistella, se olisi tuotu jo kauan aikaa sitten, mutta tiedämme, että tässä täytyy sovittaa yhteen meidän omasta perustuslaista tulevat perusoikeudet ja sitten tämä hybridi vaikuttaminen. Ja nyt on löydetty keino.

Kysyisinkin: Onko niin, että Rajavartiolaitoksen johtaja on todennut, niin kuin oma käsitykseni on, että nyt tämä rajaesitys olisi äärimmäisen tärkeä — kuten myös se valmiuslaki, joka täällä talossa on sisällä — [Leena Meren välihuuto] saada voimaan ja että se parantaa tilannetta? Onko käsitys oikea?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru, Pauli.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

14.45 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi ja suomalaiset ovat viime kuukausina osoittaneet halunsa ja kykynsä auttaa. Olemme ottaneet ukrainalaisia vastaan, kun on todellinen hätä ja ihmiset tarvitsevat apua.

Kuitenkin reikä rajassa voi olla reikä ihmisoikeuksissa. Jos lainsäädännössä on aukko, sitä aukkoa voidaan käyttää, ja suuria kärsijöitä siinä tilanteessa ovat ne ihmiset, joita välineellistetään, ja näin ei saisi olla. Edustaja Heinonen nosti tämän Puolan ja Belaruksen rajalla tapahtuneen tilanteen, ja mitään senkaltaista emme todella kaipaisi tänne.

Meille tuli vuonna 2019 tiedustelulainsäädäntö, ja tämäntyyppiset tapahtumat rajalla eivät synny hetkessä. On aivan varmaa, että ministeri saa tiedustelutietoa etukäteen, ja sitä tiedustelutietoa pitää ja kannattaa käyttää etukäteen. Nyt jos me saamme semmoisen tiedon, niin onko meillä työkalut käyttää sitä niin, että raja voidaan poikkeuksellisissa tilanteissa laittaa kiinni, että tällaista hybridivaikuttamista ei pääse syntymään eikä niiden ihmisten oikeuksia poljeta lokaan, joita käytetään härskillä tavalla hyväksi? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mattila.

14.47 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisjoukkoja käytetään yhtenä hybridisodankäynnin välineenä. Vihamielinen valtio voi pyrkiä ohjaamaan isot ihmisjoukot rajanaapurimaahan tavoitteenaan pistää vastaanottavan maan olot sekaisin. Jotta Suomi ei joutuisi vastaavan ihmisvyöryn aiheuttamaan hallitsemattomaan tilanteeseen, täytyy lainsäädäntömme olla myös sen mukaista. Onnettominta olisi se, että olisimme omien tai Euroopan unionista määräytyvien lakien vankeja ja kykenemättömiä puolustautumaan ilmiselvältä vaikutusyritykseltä. Kysynkin vastuuministeriltä: onko Suomen kädet sidottu nykyisen tai Euroopan unionista tulevan lainsäädännön puitteissa, ja onko se siten vajaavaltainen päättämään omien rajojensa sulkemisesta?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.48 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama sitaatti tähän alkuun: ”Olemme kansainvälisissä sopimuksissa mukana YK:n kautta ja EU:n jäseniä. Emme voi laittaa rajoja kiinni. On väärin väittää, että se on mahdollista.” Toinen sitaatti: ”Kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea ottamaan vastaan turvapaikanhakijoita. Lisäksi Suomestakin on aina lähdetty muualle paremman elämän perässä. Ei sellaista maailmaa ole, jossa me laitamme rajat kiinni.” Näin totesi sisäministeri Orpo vuonna 2015 ja hyvin totesikin, sillä palautuskielto on ehdoton, oikeus hakea turvapaikkaa on ehdoton. Nämä ovat ehdottomia myös aivan äärimmäisissä olosuhteissa. Nyt tuntuu siltä, että oppositio haluaa hyödyntää tätä erittäin dramaattista maailmanpoliittista tilannetta kiristääkseen turvapaikkapolitiikkaa, jota se tekee myös normaalioloissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Orpo.

14.49 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut aika tavalla. Me ollaan törmätty viimeisten vuosien aikana siihen ilmiöön, että välineellistettyä turvapaikanhakua voidaan käyttää valtion suvereniteettia vastaan sen itsemääräämisoikeuden ja kansallisen turvallisuuden horjuttamiseen. Tämän on huomannut myöskin meidän vasemmistohallitus, se hallitus, missä teidän puolueenne istuu. Te olette antaneet

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

valmiuslain, joka pyrkii vastaamaan tähän. Te etsitte keinoja hallituksessanne siihen, miten turvapaikanhaku voidaan keskeyttää. Vasemmistoliitto on tässä hallituksessa.

Tämä maailma on muuttunut, meidän pitää elää sen mukana. On meidän tehtävämme elää ajassa, etsiä ratkaisuja, millä me turvaamme isänmaan turvallisuuden, suomalaisten turvallisuuden. Se on paras tapa, jotta me pystymme jatkossakin auttamaan ihmisiä, se on tapa, millä me pystytään pitämään tässä maassa heikoimmista huolta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eskelinen.

14.50 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että varaudutaan lainsäädännöllä rajan tilanteeseen ja annetaan Rajavartiolaitokselle riittävät toimivaltuudet ylläpitää rajaturvallisuutta niin normaalioloissa kuin sitten turvallisuusympäristön muuttuessa ja uhkien osalta.

Pitää muistaa, että rinnan hallitus on aika merkittävästi lisännyt resursseja Rajavartiolaitokselle. Ja sitä erityisesti tarvitaan niin henkilötyövuosien osalta kuin merkittävästi maa-ajan ja ilmarajan ja meren rajavalvontaan myös sitten teknisiä valmiuksia, ja kalustoon on lisätty satoja miljoonia kaiken kaikkiaan Rajalle.

Näitten, lainsäädännön ja resurssien, pitää kulkea rinnan, ja erityisesti on tärkeää, että nyt valmiuslainsäädäntö ja tämä rajavartiolaiton sitten keskustelevat keskenään ja saadaan ne pikaisesti maaliin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

14.51 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mikkonen viittaa perin usein tässäkin salissa ja mediassa tähän rajamenettelyyn, mutta kertoisitteko tälle salille ja mediallekin sen, keitä kaikkia ohjautuu tähän menettelyyn ja ketkä kaikki ohjautuvat aivan normaaliin turvapaikkaprosessiin, minkä vuoksi juuri tämä rajamenettely ei toimi tässä asiassa.

Mutta sitten haluaisin kyllä tiedustella hallitukselta, että kun te tuotte koko ajan eduskuntaan sellaisia esityksiä, joissa valmistaudutaan laajamittaiseen maahantuloon ja valmistaudutaan itse asiassa siihen, että näitä ihmisiä käytetään ihmisaseena, niin jos te kerran tunnistatte tämän ilmiön, niin miksi te ette tuo sellaista lainsäädäntöä, jolla tällainen sodankäynnin yksi muoto voitaisiin käytännössä katsoen estää. Silloin ei tätä asiaa pidä katsoa turvapaikanhakukulmasta vaan nimenomaan kansallisen turvallisuuden näkökulmasta, ja silloin tällainen keskeyttämispykälä olisi kyllä ihan asiallista meidän lainsäädäntöön tuoda.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

14.52 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä eduskunnan vastuu tässä asiassa on sellainen, että hallitus tekee sellaisia esityksiä, joilla pystytään Suomen turvallisuus turvaamaan kaikissa olosuhteissa. Minulla oli kunnia keskustella viikonlopun aikana korkea-arvoisen rajavartioupseerin kanssa. Kyllä meillä on, arvoisa ministeri, vastuu siitä, että lait ovat kunnossa. Eivät Rajavartioston esimiehet voi antaa omia sääntöjään. Kyllä meillä pitää olla lainsäädäntö siinä kunnossa, [Leena Meri: Siitähän tässä on kysymys!] että Suomeen ei kohdistu semmoista hybridivaikuttamista ja

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

välineellistä vaikuttamista, mitä esimerkiksi Puolassa tapahtui. On aivan selvä asia, että tällaisilla pyrkimyksillä pyritään järkyttämään itsenäisen valtion sisäistä rauhaa ja tilannetta yleensä. Meillä on siitä vastuu, ja sen vastuun pitää toteutua nyt.

Kun asun tuolla itärajan pinnassa Ilomantsissa, niin ihmiset ovat siitä aidosti huolissaan, ja tämä huoli pitää arvoisan ministerin ja hallituksen ottaa vakavasti. Sillä menolla, että me ikään kuin välttelemme sen tosiasian tunnustamista — se on vastuun pakoilua. Meidän pitää eduskuntana ja varsinkin ministerien pitää tässä asiassa kantaa vastuu. [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä! — Leena Meri: Kuunnelkaa Hoskosta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

14.53 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On muistettava, että rajanylityspaikkojen sulkeminen ei tarkoita sitä, etteikö hybriditilanteen oloissa rajan yli voisi päästä, ja siksi ihan oleellista on se, voidaanko turvapaikanhaku keskeyttää tilapäisesti. Erityisesti edustaja Honkasalolle haluan nyt sanoa, että on erotettava kansainväliseen suojeluun perustuva turvapaikanhaku siitä, että ihmisiä harhauttaen ja heitä hyväksikäyttäen pyritään uhkaamaan toisen valtion turvallisuutta järjestäen näitä ihmisjoukkojen siirtelyjä ja jopa työntämistä rajan yli.

Kysynkin: Oletteko te, ministeri Mikkonen, tietoinen siitä, että EU-maa Virossa on tekeillä laki, joka mahdollistaa myös turvapaikkakäsittelyn keskeyttämisen kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä uhkaavissa, juuri näissä hybriditilanteissa? Jos se on Virossa mahdollista, miksi se ei olisi meillä Suomessa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

14.54 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pelkät uhkakuvat eivät saa olla lainsäädäntömme perusta, kuten täällä moni tuntuu vaativan. Ihmisoikeudet lähtevät siitä, että on olemassa tiettyjä yleismaailmallisia ihmisoikeuksia, jotka kuuluvat kaikille asuinpaikasta riippumatta. Oikeus elämään on tällainen ihmisoikeus. Oikeus hakea turvapaikkaa ja palautuskielto turvaavat tätä oikeutta elämään. Haluankin kysyä ministeriltä: miten tässä esityksessä taataan, että tosiasiallinen mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua toteutuu?

Entä mikä on se määrä turvapaikanhakijoita, joka täällä salissa koetaan uhkaksi? Onko se 1 000, 10 000, 100 000?

2015 tilanne ei ollut rajalla ongelmallinen. Meidän rajaviranomaiset hoitivat rajamuo-
dollisuudet hyvin asiallisesti ja selkeästi ilman ongelmia. Se, mikä muodostui ongelmaksi, oli sen jälkeen tehdyt pistemäiset muutokset lainsäädäntöön, jotka venyttivät turvapaikanhakijoiden oleskelun tilannetta Suomessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz ja tämän jälkeen ministeri.

14.55 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Edustaja Honkasalo ja äsken edustaja Hopsu puhuivat aidoista turvapaikanhakijoista. Pääosa meistä muista on puhunut sellaisesta tilanteesta, jossa Venäjä — jonka häikäilemättömyys lienee kaikille avautunut Ukrainan tapahtumien myötä — käyttää ihmisiä, niin sanottuja turvapaikanhakijoita, aseena Suomea vastaan. Me muut puhumme tästä tilanteesta.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Ministeri Mikkonen, Helsingin Sanomat 16. maaliskuuta kirjoitti seuraavaa: ”Sisäministeri Mikkonen: Hybridioperaation uhatessa kaikki rajanylityspaikat itärajalla voidaan sulkea.” Ja toinen sitaatti suoraan teiltä: ”Me voimme sulkea itärajalta vaikka kaikki rajanylityspaikat, jos on tarve.” Vahvistakaa meille, että tämä on edelleen totta tämän esityksen valossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Mikkonen, kolme minuuttia, ja sen jälkeen puhujalistaan.

14.56 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos keskustelusta ja kysymyksistä.

Tähän viimeiseen kysymykseen, mikä tässä tuli esille: tässä laissa sanotaan, että äärimmäisessä tapauksessa voidaan keskittää jopa vain yhdelle rajanylityspaikalle. Jos me ollaan tällaisessa tilanteessa, että koko itärajan osalta meillä olisi tilanne, että koko rajan mittalla, kaikilla rajanylityspaikoilla, olisi tämmöistä valtavaa vaikuttamista, niin kyllä itse ajattelen, että silloin me olemme niin vakavassa tilanteessa, että varmasti turvapaikanhaun keskittämisen sijaan meidän täytyisi jo miettiä, mikä se tilanne on ja miten me vastaamme siihen ja huolehdimme meidän alueellisesta koskemattomuudesta. [Välihuutoja] Mutta tässä lainsäädännössä todella sanotaan, että äärimmäisessä tapauksessa se voidaan Schengen-rajoille keskittää vain yhteen paikkaan.

Tässä tuli jo aiemmin esille se, millaisia keskusteluja oikeusministeriö on komission kanssa käynyt. Näitä keskusteluja kävivät oikeusministeriön virkamiehet, sittemminhän pääministerikin on käynyt omia keskustelujaan. Itse en ole ollut niissä keskusteluissa mukana, mutta se iso asia oli, kun mietimme siinä kohtaa, että tähän valmiuslain pikakaistaan olisimme ottaneet tätä keskittämistä. Silloin todettiin, että se tulisi laittaa tähän normaaliin lakiin, että sinänsä tämmöinen poikkeustilanne ei muuta sitä tilannetta. Ei puhuta tietenkään vain EU:n lainsäädännöstä tai EU:n perusoikeuskirjasta, vaan ihan yhtä lailla niistä kansainvälisistä sitoumuksista ja velvoitteista, mihin Suomi on sitoutunut ja mitkä meidän omassa perustuslaissammekin todetaan. Teemme tietysti lainsäädäntöä, joka on näiden mukaista.

Tässä kysyttiin, onko tässä nyt välineitä vastata erilaiseen hybridivaikuttamiseen. Tässä on välineitä vastata nimenomaan tähän rajaturvallisuuteen, rajalla tapahtuvaan maahantulon välineellistämiseen, mutta sitten meillä on tietysti se valmiuslaki, missä on välineitä laajasti muuntotyypiseen hybridivaikuttamiseen, esimerkiksi sellaiseen, että meidän tietojärjestelmät, pankkijärjestelmät lamautetaan, kriittiseen infraan kohdistetaan hyökkäystä ja näin edelleen. Sen takia olisi tärkeää, että myös sen lain saamme pikaisesti voimaan. Ja kyllä, nimenomaan tämä laki parantaa tilannetta merkittävästi, ja tämä on tärkeää saada nopeasti voimaan — aivan kuten edustaja Lindtman tässä totesi, mikä viesti on Rajaltakin tullut.

Minusta hyvä huomio oli myös edustaja Kiurulla siitä, että tämä tiedustelulainsäädäntö, joka meillä on nyt voimassa, antaa meille tietysti ihan eri tavalla kuin aiemmin välineitä myös varautua, ennakoida tilanteita. Voimme myös tilapäisiä esteitä tarvittaessa rakentaa niille kriittisille kohdille, ja sitten tietysti tässä tämä rajalaki sinänsä mahdollistaa myöhemmin myös tämmöisten kiinteiden esteiden rakentamisen, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Edustaja Hoskonen nosti esiin sen, voidaanko raja-asema sulkea ja keskittää turvapaikanhakua muualle. Juuri sitä tällä haetaan, juuri esimerkiksi sellaiseen Puolan kaltaiseen tilanteeseen, jossa suljettiin rajanylityspaikka eikä siellä otettu turvapaikkahakemuksia vastaan, koska katsottiin, että se on tällainen välineellistämisen tilanne. Silloin siellä Puolassakin oli muita rajapaikkoja, mitkä olivat auki normaalisti ja missä turvapaikanhakuakin otettiin vastaan, mutta tässä kohtaa katsottiin, että näin ei tehdä. Tämä sama on täällä meidän lainsäädännössä, ja sillä haluamme vastata näihin uhkiin. Turvallisuussympäriset me on muuttunut, ja on tärkeää, että meillä on nyt erilaisia välineitä käytettävissä, jotta me voimme vastata näihin lisääntyneisiin uhkiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.01.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.22.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

17.22 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Syksyllä 2015 useat Euroopan valtiot joutuivat kokemaan satojentuhansien ihmisten pakolaisvirrat Lähi-idästä. Myös Suomeen kulkeutui useita kymmeniätuhansia pakolaisia, kun muut maat ohjasivat pakolaiset jatkamaan matkaa kohti pohjoista, jonka perällä Suomi lopulta oli. Vaikka tilanne näytti aika ajoin kaoottiselta, säilyivät järjestys ja tilanteen hallinta, mistä kiitos kuuluu hyvää viranomaistyötä tehneille Rajavartiolaitokselle ja poliisille. Saimme tuon syksyn tapahtumista esimakua, miltä tuntuu olla maa, johon yhtäkkiä tupsahtaa valtaisa joukko muualta tulevia ihmisiä. Tässä kyseisessä joukossa ei ollut niinkään sodassa pahiten jalkoihin jääviä, eli naisia, lapsia ja vanhuksia, vaan nuoria miehiä, joilla oli parhaat edellytykset selvitä pitkän ja vaarallisen matkan haasteista.

Ihmisyjoukkoja käytetään yhtenä hybridisodankäynnin välineenä. Vihamielinen valtio voi pyrkiä ohjaamaan isot ihmisjoukot rajanaapurimaahan tavoitteenaan pistää vastaanotavan maan olot sekaisin. Jotta Suomi ei joutuisi vastaavan ihmisvyöryn aiheuttamaan hallitsemattomaan tilanteeseen, täytyy lainsäädäntömme olla myös sen mukaista. Onnettominta olisi se, että olisimme omien tai Euroopan unionista määräytyvien lakien vankeja ja kykenemättömiä puolustautumaan ilmiselvältä vaikutusyritykseltä.

Käsillä olevan lakiesityksen tavoitteena on vahvistaa rajaturvallisuutta parantamalla Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriötilanteisiin. Esitetyillä muutoksilla vahvistettaisiin Rajavartiolaitoksen kykyä varautua poikkeusoloihin ja tehtäisiin rajavartiolaitokseen kiireellisimmiksi katsotut muutokset juuri muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridi-vaikuttamiseen varautumiseksi.

Pidän hyvänä esityksen sisältämää sääntelyä rajanylitysliikenteen rajoittamisesta. Epäilyttävissä tilanteissa valtioneuvostolla tulee olla valtuudet sulkea rajanylityspaikka ja päät-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

tää kansainvälistä suojelua hakevien keskittämisestä valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan paikkaan. Tämä siis silloin, kun sitä pidetään perusteltuna vieraan maan vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

Rajavartiolakiin lisättäisiin myös täydentävät säännökset esteiden rakentamisesta raja-
vyöhykkeelle. Luotan tässäkin asiantuntijoiden arvioon, kuinka pitkästi ja millä vahvuudella idän puoleista rajaamme olisi vahvistettava.

Lakiesitys käsittää myös uuden sääntelyn velvollisuudesta luovuttaa lyhytaikaisesti kiireellisessä, yksittäisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa lyhytaikaisesti välttämättömiä palveluja Rajavartiolaitokselle käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan. On selvää, että tilanteen niin vaatiessa viranomaisia, olipa kyseessä poliisi, pelastuslaitos tai, kuten tässä tapauksessa, Rajavartiolaitos, on autettava kaikin mahdollisin keinoin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

17.26 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä on rajavartiolaitoksen muutos. Sen tavoitteeksi on lausuttu muun muassa tehdä rajavartiolaitoksiin kiireellisimmiksi katsotut muutokset, muun muassa muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumiseksi. Esityksessä on otettu huomioon allekirjoittaneen ja edustaja Olli Immosen toimenpidealoite raja-aidan rakentamisesta itärajalle. Kiitän tästä, että hallitus on tukenut aloitettamme, mutta muuten valitettavasti tämän esityksen alun tiivistelmästä käy ilmi, kuinka hallituksen ideologisesti itselleen luomasta esteestä johtuu, ettei kokonaisvaltaisissa muutoksissa onnistuta, kovin rajoituskeino kun on se, kuinka valtioneuvosto voisi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan hybridivaikuttamistilanteessa.

Aikaisemmin hallitus toi käsittelyyn vastaavaan tilanteeseen varautumista koskevan valmiuslain muutosesityksen, jonka keskeinen sisältö oli hybridivaikuttamisena järjestettyyn maahantuloon varautuminen siten, että yksityishenkilöiltä tai yrityksiltä voitaisiin ottaa pakolla käyttöön heidän ajoneuvojaan ja majoittamiseen soveltuvia kiinteistöjä maahan saapuvien henkilöiden kuljettamiseksi sekä majoittamiseksi. Samoin esitettiin suomalaisten sosiaalietuuksien puolittamista ilmeisesti siksi, jotta sitten näille maahantulijoille pystyttäisiin maksamaan taskurahaa.

Arvoisa puhemies! Hybridivaikuttaminen laajamittaista maahantuloa käyttäen perustuu siihen, että aikanaan pakolaissopimuksia laativat ihmiset, joille ei ilmeisesti tullut mieleenkään, kuinka pahoin sopimuksia itsessään voisi myöhemmin käyttää aseena. Tämä on erittäin valitettavaa, ja Suomen tulisikin kansainvälisillä areenoilla ryhtyä toimenpiteisiin sopimusten avaamiseksi ja muuttamiseksi siten, että turvapaikkaa on oikeutettu hakemaan ainoastaan, jos oma henki on uhattuna, eikä turvapaikkaa voi matkustaa hakemaan tuhansien kilometrien päähän itse valitsemaansa valtioon. Turvapaikanhakijoiden määräero esimerkiksi Suomen ja Baltian maiden välillä kertoo, mistä ilmiössä todellisuudessa on kyse. Hybridivaikuttamisen kohteeksi joutumisen mahdollistaa Suomen hallitus ihan itse. Hallitus tarjoaa EU:n ulkopuolelta saapuville henkilöille mukavat majoitusolosuhteet sekä avokätisesti taskurahaa ja muita palveluita. Näihin vetovoimatekijöihin puuttuminen on avainasemassa, jos hybridivaikuttamista, turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttöä sekä maamme sosiaaliturvajärjestelmää kuormittavaa maahanmuuttoa ylipäätään halutaan estää.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Arvoisa puhemies! Tämä esitys ei siis ole yhtään edellistä esitystä parempi, johtuen hallituksen punavirheestä ideologiasta sekä sisäministeristä, joka viimeaikaisten lausuntojen perusteella ei näytä ymmärtävän, kuinka iso uhka hybridi-vaikuttaminen rajoillamme on. Tässä maailmantilanteessa, jossa Venäjä on jo käyttänyt pakolaisasetta Suomea vastaan talvella 2015—2016, käyttänyt pakolaisasetta yhdessä Valko-Venäjän kanssa Puolaa vastaan, ja kun se aloitti raa'an hyökkäyssotansa Ukrainaa vastaan, kertoo meidän sisäministerimme Mikkonen tässä tilanteessa, jossa Nato-hakemuksemme on odotustilassa, kuinka kuulemma masinoidusta maahantulosta annetut uhkakuvat ovat ylimitoitettuja. Ministeri Mikkonen on aiemmin kuvaillut perussuomalaisten välikysymystä rajaturvallisuudesta uhaksi kansalliselle turvallisuudelle, ja viimeisimpänä hän vihjaili opposition olevan hybridi-vaikuttaja. Ministeri Mikkosen toimien tai pikemminkin toimimattomuuden vuoksi hän lienee näissä lausunnoissa nähtävästi puhunut itsestään.

Arvoisa puhemies! Varmin tapa estää Suomeen suuntautuva turvapaikanhakijoihin perustuva hybridi-vaikuttaminen on varmistaa, ettei tänne halua tulla hakemaan turvapaikkaa kukaan sellainen, jolla ei ole oikeaa hätää. Todellisessa hätässä olevalle kelpaa mikä tahansa turvallinen maa eikä vain se, josta saa parhaat etuudet.

Kannustankin hallitusta käynnistämään välittömästi Tanskan parlamentin viime kesäkuussa hyväksymän lain kääntämisen suomen kielelle. Teillä on hallituksessa kokemusta kopioinnista, kun te kopioitte Sipilän hallituksen aktiivimalli kakkosen ja kutsutte nyt sitä pohjoismaiseksi työnhakumalliksi, joten ehdottaisin teille, hallitus, että käännätte Tanskan mallin suomen kielelle, kopioitte sen, ja tämän esityksen voitte sitten nimetä pohjoismaiseksi turvapaikanhakumalliksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne poissa, edustaja Laakso poissa. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

17.32 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaitakia. Esityksen tavoitteena pitäisi olla rajaturvallisuuden vahvistaminen parantamalla Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriötilanteisiin. Esitys kyllä tunnistaa sen, että muuttoliikettä voidaan käyttää hyväksi hybridi-vaikuttamisessa, mutta se ei edelleenkään tuo lakiin niitä pykäläiä, joilla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voitaisiin hybridi-vaikuttamisen tilanteessa keskeyttää kokonaan. Useat muutkin EU-maat ovat näin toimineet, ja niin pitäisi myös meidän toimia.

Koska lain tavoitteena on tehdä rajavartiolaitakiin kiireellisimmiksi katsotut muutokset, ei hallitus ilmeisesti katso perussuomalaisten ehdottamaa muutosta kiireelliseksi. Hallitus ei siis katso hybridioperaation keskeyttämisen mahdollistavia pykäläiä kiireellisiksi — käsitämätöntä — ei edes, vaikka esityksessä itsessään on mainittu, että turvapaikanhakijoita käyttävä hybridioperaatio saattaa aiheuttaa vakavan uhan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle. Voiko tästä, arvoisa hallitus, peruste rajan sulkemiselle enää parantua?

Arvoisa puhemies! Hallitus jättää maahantulijoille oven auki, sillä uudistus antaisi mahdollisuudet vain keskittää turvapaikan hakemisen yhteen tai useampaan eri rajanylityspaikkaan. Kuvitteleeko hallitus, että mahdollinen vihamielinen valtio ei kykenisi kuljettamaan turvapaikanhakijoita näille valituille rajanylityspaikoille?

Esitys lisäisi rajavartiolaitakiin myös täydentäviä säädöksiä, jotka koskevat esteiden rakentamista rajavyöhykkeelle — tämä kohta on kannatettava. Tämän lisäksi esityksessä on

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

sääntelyä, joka velvoittaa luovuttamaan omaisuutta tai suorittamaan palveluja Rajavartiolaitokselle, toki korvausta vastaan. Hallitus siis mieluummin velvoittaa yksityiset myymään omaisuuttaan ja palveluitaan, jotta turvapaikanhakijat saataisiin rajan yli, kuin estää ihmismassojen virtaamista Suomeen. Prioriteetit ovat jälleen kerran täysin vääristyneet.

Ilman rajaa sulkevia ja turvapaikkahakemusten käsittelyä keskeyttäviä pykälä en voi tällaista esitystä hyväksyä. Meidän on muistettava, että kansallinen turvallisuus on se tärkein, mitä meidän pitää tässä talossa vaalia. Kaikenlainen lillukanvarsiin puuttuminen ja kiertäminen kuin kissa kuumaa kuppia lainsäädännön ollessa kyseessä on mielestäni edesvastuutonta tilanteessa, kun Euroopan turvallisuustilanne on heikentynyt, tilanteessa, jossa tiedämme, että mahdollinen hybridi vaikuttamistilanne on edessämme. Toivon, että valtiokunta katsoo käsittelyssään vakavasti sen, että me saamme koko itärajan suljettua tällaisessa tilanteessa, ja uskon siihen, että saamme tällaisen tavoitteen vielä toteutettua.

Sitä, että perussuomalaiset ovat tätä korostaneet koko ajan, alusta saakka, nyt ja tulevaisuudessa, sitä täytyy korostaa. Perussuomalaiset ovat toimineet tässä vastuullisesti, ja niin tulemme toimimaan tästä edeskin. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.36 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tunnen toisinaan itseni hivenen papukaijamaiseksi, kun me toistuvasti puhumme tästä samasta asiasta tässä salissa, mutta siltikään ei mitään tapahdu. Äsken puhuttiin siitä, että hallitus varautuu vihamielisen toimijan siirtolaisilla aiheutettuun vaikuttamiseen toiseen valtioon sillä, että tuodaan EU:n turvapaikkaviraston ihmisiä käsittelemään turvapaikkahakemuksia. Nyt hallitus saa aikaiseksi rajavartiolaitain muuttamisen, mutta täältä uupuu edelleen keskeinen pykälä, jolla voitaisiin turvapaikkahakemusten vastaanotto keskeyttää väliaikaisesti sellaisessa tilanteessa, jossa maamme rajoille kohdistuu tällainen hybridioperaatio.

Kaikkihan lähtee siitä, millä tavalla tätä ilmiötä katsotaan, kuten äsken totesin. Jos sitä katsotaan turvapaikkapolitiikan ja turvapaikan saamisen oikeuden näkökulmasta, niin silloinhan me emme voi sulkea rajojamme, mutta jos sitä katsotaan kansallisen turvallisuuden ja kansakunnan elämän näkökulmasta ja puolustuksellisesta näkökulmasta, niin silloin rajan sulkemisen täytyy olla mahdollista. Tämä on tietyllä tapaa äärimmäisen turhauttavaa, että tällaisesta perusasiasta pitää tässä salissa puhua. Meidät on tänne valittu Suomen kansan edustajiksi. Meidät on tänne valittu huolehtimaan ensisijaisesti suomalaisista, suomalaisten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista, ja syystä tai toisesta hallitus tuo meille toistuvasti esityksiä, joissa suomalaisten turvallisuudesta ja omaisuudesta, jopa sosiaaliturvasta voidaan leikata, kunhan vain ulkomaalaisen yksilöllinen oikeus hakea turvapaikkaa toteutuu. Se ei ole perussuomalaisten mielestä ok.

Nyt ongelma on se, mitä tämä lakiesitys tarkoittaisi käytännössä. Jos meille tulee tolkun paine rajalle — sanotaan nyt itärajalle tässä tapauksessa — niin ei sillä ole mitään merkitystä, vaikka me suljemme jonkun raja-aseman, jos tämä paine tulee siitä raja-aseman vierestä ja meillä ei ole mahdollisuutta sanoa ”ei, me emme ota hakemuksia vastaan”, saati sitten, että me voisimme estää näitä henkilöitä fyysisesti. Nämä kaksi asiaa puuttuvat lainsäädännöstämme, ja tämä ei ole kestävää silloin, kun me puhutaan vihamielisestä vaikutamisesta, jota voidaan ehkä pitää tänä päivänä jopa tällaisena uudenlaisena sodankäynninkin tapana.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Otan tässä yhteydessä esiin Rajaturvallisuusunioni ry:n 14.5.2022 edustajakokouksen lausunnon. Tämä unioni on siis suurin rajavartioiden ammattiyhdistysliike. He toteavat omassa lausunnossaan näin: ”Maamme hallitus on päivittämässä valmiuslakia, mutta kyseinen lakimuutos on puutteellinen. Turvapaikkahakemusten vastaanotto tulisi pystyä keskeyttämään määrääjäksi rajalla ja rajoittaa ainoastaan ulkomaan edustustoihimme.” Tämä on siis niiden henkilöiden näkemys, jotka seisovat siellä rajalla. Eivät poliitikot sinne mene seisomaan, saati että poliitikot voisivat antaa heille ohjeita, jos ei sellaisia ohjeita ole lainsäädännössä, ja tämä on aivan selvä asia.

Kuten tässä on todettu, perussuomalaiset ovat alusta pitäen toistuvasti toistaneet vaatimuksensa siitä, että meillä täytyy lainsäädännössä olla mahdollisuus keskeyttää hakemusten vastaanotto siinä kohtaa, jos paine ylittyy tai kyse on tällaisesta vihamielisestä vaikutamisesta.

Arvoisa puhemies! Ministeri Mikkonen tänään puheenvuoroissaan nosti esiin rajamenettelyn mutta ei halunnut vastata siihen, mitä rajamenettely tarkoittaa. Se tarkoittaa siis sitä, että ihminen ohjautuu joko rajamenettelyyn tai turvapaikkamenettelyyn. Rajamenettelyyn voidaan ohjata vain sellaisista maista tulevia henkilöitä, joista tulevat saavat EU-alueella alle 20 prosentissa tapauksista turvapaikan. Se tarkoittaa sellaisia maita kuin USA tai Kanada tai Ruotsi tai niin päin pois. Se ei suinkaan tarkoita niitä lähtömaita, joita nähtiin esimerkiksi viime vuoden loppupuolella Puolan rajalla. Tältä osin rajamenettely ei ole vastaus tähän ongelmaan.

Sitten täälläkin, kuten valmiuslaissa, halutaan kajota ulkomaalaisten hyväksi suomalaisten omaisuuteen, tämän esitetyn lain 39 a §:ssä. Täällä jopa edellytetään, että Rajavartiolaitokselle annetaan elintarvikkeita. Kyllä sanoisin nyt näin, että sen sijaan, että me voisimme täällä leivän omien lastemme suusta, meidän täytyy tässä maassa pystyä katsomaan tätä ongelmaa nimenomaan kansallisen turvallisuuden ja puolustuksellisesta näkökulmasta ja tältä osin lakata esittämästä sitä, että kajotaanpa suomalaisten omaisuuteen, turvallisuuteen tai hyvinvointiin. Tänne on saatava ne keskeyttämispykälät. Tämä lakiesitys on, arvoisa puhemies, torso.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä poissa, edustaja Kivisaari poissa, edustaja Talvitie poissa, edustaja Hopsu poissa. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

17.43 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä ovat perussuomalaiset pitäneet tänään erittäin hyviä puheenvuoroja, ja kävimme myös lähetekeskustelun tästä laista aikaisemmin.

Olin itsekkin hyvin hämmäntynyt ministeri Mikkosen... Ehkä jotenkin tuli semmoinen tunne, että hän ei oikein ota tätä vakavasti, että aivan kuin tämä olisi aivan normaali tilanne ja tässä pohtisimme aivan normaaleja turvapaikkamenettelyjä semmoisissa normaalioloissa. Jos ajatellaan tätä lainsäädäntöä — valmiuslakia ja sitten tätä rajaturvallisuuslainsäädäntöä — niin tähän on nimenomaan lähtenyt tästä Venäjän hyökkäystilanteesta, ja kuten täällä hallituksen esityksessäkin todetaan, niin Suomi on turvallinen oikeusvaltio, sitä pitää arvioida yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta ja erityistä huomiota tulee kiinnittää ihmisten turvallisuuden paranemiseen, uusiin turvallisuushyötyihin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen. Minä ymmärrän tämän niin, että tässä nyt puhutaan siitä, että Suomessa asuvat ihmiset, Suomen kansalaiset odottavat täällä, että

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

tilanne on vakava — ja kuten edustaja Antikainen toi esille, meillä on Nato-hakemus viireillä — ja meidän pitää suojata se, että meillä on rajat kunnossa ja Suomen itsenäisyys ja suvereniteetti ovat sellaisessa kunnossa, että me voimme itseämme puolustaa. Meillähän on hyvä maanpuolustus, mutta jos tänne voidaan tulla siirtämään massoittain ihmisiä, aiheuttamaan tänne sekasortoa, niin se on samanlaista sotilaallista hyökkäämistä kuin mikä tahansa muu. Täällä hallituksen esityksessään todetaan, että hybridivaikuttamiseksi katsotaan suunnitelmallinen toiminta, jossa valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija hyödyntää laaja-alaisesti ei-sotilaallisia keinoja pyrkien vaikuttamaan valtion heikkouksiin ja saavuttamaan oman tavoitteensa esimerkiksi nimenomaan tämmöisellä ihmisten massoittaisella lähettämällä, jota me olemme nähneet muun muassa Puolassa. Ihmiset elävät tällaisessa tilanteessa. Tällä hetkellä olemme saaneet kuulla, että tilanne — mikä nyt tietysti on tilanne, missä meidän ei pitänyt olla — on se, että meillä on nyt Nato-hakemus odotustilassa, minkä piti olla muutaman päivän asia, ja nyt Turkki onkin ilmoittanut, että tämä asia ei ole näin. Olemme tässä tilanteessa, että meillä on tuo naapuri hyvinkin arvaamaton ja ei ole ollenkaan poissuljettua, kuten sieltä heidän päämiehensä on ilmoittanut, että jonkinlaisia seuraamuksia voi tulla, ja hybridivaikuttaminen on varmastikin yksi asia, mitä hänen mielessään on käynyt.

Kun oppositioista olemme tuoneet esille näitä pykälävaatimuksia siitä, että meillä täytyy olla rajavalvonta sellaisessa kunnossa, että me voimme keskeyttää hybridivaikuttamistilanteessa ihmiset tuonne rajalle, että he eivät tule tänne sisäpuolelle eivätkä tule tänne mihinkään menettelyihin, niin meille on tosiaan vastattu, kuten edustaja Antikainen perussuomalaisista toi hyvin esille, että perussuomalaiset uhkaavat kansallista turvallisuutta ja jopa oppositio on hybridivaikuttaja. Onhan tämä nyt aivan kamalaa, jos täällä eduskunnassa ei voi kertoa, mitä lainsäädäntötarpeita meillä on, että se olisi hybridivaikuttamista. Mutta se on pöyristyttävää, että tätä tilannetta ei oteta vakavasti. Täällä tänään, kun oli lähetekeskustelu, puhuttiin näistä ihmisoikeuksista, ja se on totta, että ihmisillä on ihmisoikeudet, ei kai sitä kukaan ole kiistänyt. Mutta tässä puhuttiin jatkuvasti kahdesta eri asiasta kuin mistä me puhumme: Kun me puhumme nyt Suomen turvallisuudesta ja Suomen rajaturvallisuudesta ja suomalaisten ihmisten turvallisuudesta, niin täällä puhuttiin oikeudesta hakea turvapaikkaa. Mutta kun me puhumme nyt hybridivaikuttamisesta, jossa ihmisiä käytetään massoittain aiheuttamaan sekasortoa siihen yhteiskuntaan, niin emme me puhu mistään normaalitilanteesta, jossa esimerkiksi joku henkilö lähtee sodan jaloista, kuten esimerkiksi Ukrainasta on tultu tänne. Emme puhu nyt ollenkaan sellaisesta tilanteesta. Tähän sotketaan nämä asiat.

Sitten jos tullaan näihin ihmisoikeussopimuksiin, niin eihän niiden tarkoitus ole koskaan ollut edistää sitä, että ihmisoikeussopimusta tai ihmisoikeuksia käytetään väärin. Jos ajatellaan, niin meillähän on hyvin pitkä tausta ollut tämmöisellä kuin oikeuden väärinkäytön kielto. Se on hyvin historiallinen oikeuskulttuureissa tunnettu oikeusperiaate, Ranskassa, Saksassa, Sveitsissä, Ruotsissa, osittain kirjoitettu lakeihinkin ja periaate, Suomessakin siitä käytetään nimitystä šikaanikielto, eli oikeutta ei voi käyttää kiusantekoon ja lain väärinkäyttöön. Ja sitten samaan aikaan meidän hallitus on enemmän huolissaan siitä, että on nämä väärinkäyttäjät, että pitääkö meidän nyt ottaa heidän hakemuksensa vastaan vai ei. En voi nyt ymmärtää tätä, mitä varten tätä rajaturvallisuutta ei voi laittaa kuntoon. Todelakin toivon, että perussuomalaisten ja ymmärtääkseni kokoomuksen esitys siitä, että tämä pykälä tulee saada tänne, on edellytys, että nämä lait etenevät ja pitävät, koska emme me

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

voi taipua sen edessä, että meillä on haava, joka aiheuttaa meille tilanteen, että meidän maanpuolustus ei ole kunnossa.

Mielenkiinnolla odotan, kun meidän perussuomalaisten puheenjohtaja Purra toi esille, että valiokunta on pyytänyt tämän kysymyksen ja vastaukset, mitä EU:sta on kysytty. Ihan mielenkiintoista se on nähdä, mutta sanoisin kuitenkin sen ja muistuttaisin, että maanpuolustus ei ole EU:n toimivaltaa. Ei voi olla niin, että me olemme jossakin kerhossa, joka on ollut alun perin talousaluekerho, että he tulevat päättämään meille, miten me puolustamme itsenäistä valtiotamme hybridihyökkäykseltä. Vaikka minä sanoisin henkilökohtaisesti, että vaikka sieltä olisi sanottu mitä, niin katin kontit, eivät ole Puola ja Latviakaan niistä välittäneet, vaan ne ovat halunneet turvata kansallisen turvallisuuden ja oman maansa. Todella toivon, että hallitus nyt tässä viisastuu ja tuo suomalaisille sellaiset pykälät, joita suomalainen kansa on halunnut ja tarkoittanut, ja varmasti kukaan ei halua tänne mitään hybridihyökkäyksiä. Laitetaan ne pykälät kuntoon, niin päästään tässä asiassa nyt kerta kaikkiaan eteenpäin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

17.49 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Venäjän raakalaismainen ja rikollinen hyökkäys rauhaa ja Ukrainaa vastaan on viimeistään osoittanut kaikille, että presidentti Putinin häikäilemättömyydellä ei ole mitään rajoja. Presidentti Putin näköjään kuvittelee olevansa myöhempien aikojen Pietari Suuri, jonka pitää ottaa Venäjälle takaisin naapurimaidensa alueita. On käynyt täysin selväksi, että Venäjällä, tämän päivän Putinin Venäjällä, ei ole minkäänlaista kunnioitusta maan solmimia kansainvälisiä sopimuksia kohtaan eikä ole minkäänlaista kunnioitusta naapurimaidensa suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta kohtaan. Tämä on mielestäni tärkeää meidän Suomessa pitää mielessä tässä tilanteessa, jossa olemme — aivan oikein — hakeneet Naton jäsenyyttä ja jossa tämä prosessi on kesken. Samalla tiedämme, että Venäjä ei meidän Nato-jäsenyydestämme pidä, koska siellähän jatkuvasti valehdellaan omalle kansalle ja maailmalle, että Nato muka on uhka Venäjän turvallisuudelle ja että Nato muka vyöryy ja laajenee kohti Venäjän rajoja, vaikka kysymys on siis itsenäisten maiden omaehtoisesta päätöksestä hakea Nato-jäsenyyttä tai liittyä Natoon, millä haetaan nimenomaan turvaa Venäjää vastaan.

Kaiken tämän valossa on mielestäni tärkeää, että me Suomessa ja Suomesta pystymme antamaan Venäjälle oikeita signaaleja siitä, miten pystymme omaa rajaamme valvomaan ja rajamme kautta tapahtuvaa painostamista Suomea kohtaan torjumaan ja ennalta estämään. Meidän on siis annettava signaali Venäjälle siitä, että tällainen niin sanottujen turvapaikanhakijoiden käyttäminen aseena Suomea vastaan Suomen painostamiseksi ja suomalaisen yhteiskunnan horjuttamiseksi ei onnistu. Tämä viesti meidän on pyrittävä antamaan ja toivottava, että tällaisella viestillä olisi merkitystä — joskaan Venäjän kohdalla tänä päivänä mistään ei voi olla varma. Joka tapauksessa tilanne ei saa olla se, että Venäjälle syntyy mielikuva siitä, että Suomella ei olisi kaikkia laillisia ja kaikkia käytännöllisiä mahdollisuuksia torjua Venäjän mahdollista pyrkimystä turvapaikanhakijoita aseenaan käyttäen painostaa ja horjuttaa Suomea. Venäjälle ei saa syntyä mielikuvaa, että tämä on jollain tavoin epäselvä tai heikko kohta, johon heidän kannattaa panostaa.

Tähän väliin sanon, että totta kai aivan eri asemassa ovat aidot turvapaikanhakijat, joista täällä aiemmin iltapäivällä myös puhuttiin. Me kaikki haluamme auttaa aidosti hädässä

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

olevia ihmisiä, mutta aidossa turvapaikanhaussa on kysymys jostain muusta kuin siitä, että Venäjä käyttää ihmisiä, niin sanottuja turvapaikanhakijoita, Suomea vastaan aseena painostaakseen Suomea tai horjuttaakseen Suomea.

Kun haluamme antaa yksiselitteisen viestin Venäjälle, se tarkoittaa sitä, että meidän lakimme on sellaisessa asennossa ja on sen sisältöinen, että tarvittaessa Venäjän hybridivaikuttamisen olosuhteissa pystymme väliaikaisesti ja poikkeuksellisesti kokonaan sulkemaan itärajamme, kokonaan estämään turvapaikanhaun Suomen ja Venäjän vastaisella rajalla. Ministeri Mikkonen on aikaisemmin sanonut, että tämä on tilanne, että jos tarve vaatii, voimme sulkea vaikka koko itärajan. Kysyin tätä asiaa ministeri Mikkoselta tässä samassa salissa muutama tunti sitten, kun asiasta keskusteltiin, ja pitää sanoa, että hänen vastauksensa ei minua tyydyttänyt, vaikka pyysin häntä vain vahvistamaan, että se, mitä hän joitakin aikoja sitten Helsingin Sanomien haastattelussa sanoi tai STT:n haastattelussa sanoi, pitää edelleen ja tämän hallituksen esityksen valossa paikkansa. Tähän en saanut valittavasti tyydyttävää vastausta.

Meidän lainsäädännöltä vaaditaan siis selkeyttä kahdessa suhteessa: Ensinnäkin raja on voitava poikkeuksellisesti sulkea kokonaan tällaisessa Venäjän painostustilanteessa. Toiseksi meidän rajalla toimivilla viranomaisilla on oltava riittävät toimivaltuudet estää rajan yli pyrkiminen. Vaikka tuo tapahtuisi rauhanomaisesti rajan yli kävellen, niin meillä pitää olla riittävät toimivaltuudet tällainen rajan ylittäminen estää, jos siellä Venäjän masinoimana on kävelemässä tuhansia tai kymmeniätuhansia ihmisiä Suomeen.

Herra puhemies! Luotan siihen, että käytännön tilanteessa Suomi tekee kaiken voitavansa oman rajansa ja oman suvereniteettinsa puolustamiseksi ja turvaamiseksi, mutta tilanne olisi vielä parempi, jos meidän lainsäädäntömme tältä osin olisi täysin selkeä ja yksiselitteinen, ja nyt tämän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä meillä on mahdollisuus lakia tällä tavoin selkeyttää ja laki näin kirjoittaa.

Herra puhemies! [Puhemies koputtaa] Tämä menee eduskunnan perustuslakivaliokuntaan lausunnonle, ja itse olen huolissani siitä, mitä perustuslakivaliokunta — eli sen kuulemat professorit — tulee lausumaan. Nimittäin henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että perustuslakivaliokunta lukuisissa asioissa ottaa ylikireitä, käytännön kannalta huonosti toimivia tulkintoja. Tässä en todellakaan tarkoita sitä, että perustuslakivaliokunta olisi ylikireä puolustaessaan Suomen alueellista koskemattomuutta, Suomen suvereniteettia ja Suomen mahdollisuutta torjua rajallamme Venäjän hybridioperaatiot. Ei ole huolta siitä, että perustuslakivaliokunta tältä kannalta antaisi ylikireän lausunnon. Sen sijaan on reaalinen riski siitä, että perustuslakivaliokunta antaa toiseen suuntaan ylikireän lausunnon, jossa korostetaan turvapaikkahaun oikeutta yli näiden Suomen oikeuksien.

Herra puhemies! Tässä mielessä ja lopuksi lainaan hallintovaliokunnan lausuntoa ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta ja toivon, että myös perustuslakivaliokunta ja sen asiantuntijat lukevat sen. Lainausta kuuluu näin: ”Suomen ensisijaiset velvoitteet kohdistuvat Suomen oikeuspiiriin kuuluviin, ja julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n mukaan velvollisuus taata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Hallintovaliokunta katsoo, että Suomen kansalaisille ja muille maassa oleskeleville kuuluvien erittäin tärkeiden kollektiivisten etujen on joissain poikkeuksellisissa tilanteissa syrjäytettävä maan ulkopuolella olevien henkilöiden yksilölliset edut.” Tämä lausunto on hyvin tuore. Sen on hallintovaliokunta antanut aivan äskettäin ihmisoikeusselonteosta. Tämä lausunto on todellakin annettu huhtikuussa tänä keväänä, ja toivon, että perustuslakivaliokunnassa tämä asia nähdään tässä valossa ja ymmärretään, että nyt emme puhu aidoista turvapaikanhakijoista ja

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

heidän oikeuksistaan, nyt puhumme siitä tilanteesta, jossa Venäjä, häikäilemätön Venäjä, käyttäisi ihmisiä aseena Suomea vastaan, Suomen painostamiseksi ja suomalaisen yhteiskunnan horjuttamiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Rantanen.

17.59 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Zyskowicz esittelikin tätä hallintovaliokunnan ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta antamaa lausuntoa, ja se on kyllä erinomainen. Ja on totta, että näyttää siltä, että hallitus katsoo asiaa — mutta ehkä se voi olla myöskin niin, että asiantuntijapiireissä asiaa katsotaan — hyvin yksisilmäisestä näkökulmasta, ja tässä nimenomaisessa tilanteessa pitäisi panna vaakakuppiin suomalaisten kollektiiviset oikeudet ja myös ne perus- ja ihmisoikeudet, heidän oikeutensa turvallisuuteen, ja sitten ulkomaalaisen yksilön etu. Ja nämä on laitettava vaakakuppiin tilanteessa, jossa meidän täytyy ensisijaisesti huolehtia suomalaisista ja Suomen turvallisuudesta.

Mutta, arvoisa puhemies, tässä edustaja Zyskowicz totesi, että hän luottaa siihen, että tositilanteessa täällä toimittaisiin siten, ja näin ovat itse asiassa ministerit moneen otteeseen sanoneet, että rajat menevät kiinni, jos tällainen tilanne tulee. Mutta kun se faktuaalinen tilanne on se, että rajavartija on virkamies ja hän noudattaa lakia. Hän ei voi tehdä omassa työssään sellaista, josta ei laissa hänelle ole suotu toimivaltaa, ja se tarkoittaa sitä, että jos laissa ei lue, että hän voi kieltäytyä joissain tilanteissa ottamasta turvapaikkahakemusta vastaan, niin hän ottaa joka ikisen vastaan sen mukaan, mikä meidän lainsäädäntömme tällä hetkellä on, ja se on aika iso ongelma.

Sitten mitä tulee tähän esitykseen, niin kun lukee tätä perusteluosaa täällä, niin täällähän nimenomaan todetaan kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämistä, että sääntely ei mahdollista kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelemättä jättämistä, jos henkilö on esittänyt hakemuksen Suomen viranomaiselle Suomen rajalla, alueella tai kauttakulkualueella, ja tämä tarkoittaa sitä, että tällä ei päästä siihen tilanteeseen, johon pitäisi päästä, silloin kun vihamielinen toimija Suomea tällaisella ihmisaseella haluaa painostaa.

Sitten kysymys on kai lopulta tästä palautuskiellosta — tässäkin salissa tänään päivällä kuultiin monta puhetta siitä —, joka toki on Suomea sitova, mutta jos olen oikein ymmärtänyt, niin palautuskiellon osalta todetaan, että ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, mutta eihän tässä puhuta mitään siitä, pitääkö nämä henkilöt päästää rajan yli. Nythän on kysymys siitä, että me tarvitsemme pykälät, joilla tällaisessa poikkeuksellisessa hyökkäystilanteessa voimme lakata ottamasta näitä hakemuksia vastaan, ja toisaalta sitten myös toimivallasta siitä, että jos raja-asema on suljettu ja joku tulee maastorajan kautta, niin heidät pitää voida pystyä estämään siinä. Ei voi olla niin, että Suomi voitaisiin käytännössä miehittää sillä, että ihmiset vaan tulisivat jonossa rajan yli, ja tämä on kyllä sellainen asia.

Ja sitten yksi asia, mikä itseäni häiritsee hirveästi tässä keskustelussa — sanon sen, arvoisa puhemies, tähän loppuun — on se, että joskus aikanaan kun opiskelin Poliisikoulussa, niin siellä todettiin, että on hyvä, jos ajattelee vähän rikollisin mielin. Silloin pääsee esimerkiksi tutkinnassa helpommin eteenpäin, ja tässä ehkä pitäisi ajatella myöskin niin, hiukan rikollisin mielin, ja miettiä, mitä tekisi täysin häikäilemätön diktaattorimainen henkilö. No, hänhän lähettäisi sellaisia ihmisiä, jotka olisivat hänelle hyödyksi. Eikö vain? Ja se tarkoittaa sitä, että sieltä voi aivan hyvin tulla sitten taisteluosastoja, ja heille annetaan vain

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

ohjeeksi, että ole hyvä, mene tuosta noin rajan yli ja sano ”asylum”, ja kävelet rauhallisesti, et rupea rettelöimään. Tällä tavallahan tämä homma toimii.

Kyllä minä sanoisin, että me olemme nyt niin vakavien kysymysten äärellä, että toivon, että tästä talosta ja tästä salista löytyy riittävä tahto sille, että me nostamme nimenomaan kansallisen turvallisuuden, Suomen ja suomalaisten turvallisuuden, ykkösasiaksi, ja että se näkyy tässä lopullisessa lakiesityksessä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden lakien valitustietä koskevan sääntelyn ja eräiden teknisten seikkojen päivittämiseksi

Hallituksen esitys HE 93/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä yhteydessä enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.02 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhteensä 14:ää eri lakia. Näistä yksi kuuluu valtioneuvoston kanslian hallinnonalalle, yhdeksän oikeusministeriön hallinnonalalle, kaksi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle, yksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja yksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa eräistä niistä viranomaisen hallintopäätöksistä, joista nykyisin on vielä säädetty suora valitustie korkeimpaan hallinto-oikeuteen, valitettaisiin hallinto-oikeuteen eikä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Myös tietyistä yleisten tuomioistuinten hallintopäätöksistä valitettaisiin jatkossa hallinto-oikeuteen. Ehdotettu valitustie vastaisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaista pääsääntöä. Tämän pääsäännön mukaan viranomaisten hallintopäätöksistä valitetaan hallinto-oikeuteen ja vain valtioneuvoston yleisistunnon päätöksestä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallituksen tavoite on yhtenäistää viranomaisten hallintopäätöksiä koskeva muutoksenhakutie ja vahvistaa korkeimman hallinto-oikeuden asemaa oikeuskäytäntöä ohjaavana ylimpänä tuomioistuimena. Muutoksenhakutien muuttamisella turvataan myös näissä asiarhythmissä asianosaisen oikeus kaksioportaiseen muutoksenhakuun eli valitukseen hallinto-oikeuteen ja sen jälkeen valituslupahakemukseen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Värderade talman! Regeringen föreslår ändringar i sammanlagt 14 lagar inom olika områden av förvaltningen. Det föreslås att dessa lagars bestämmelser om överklagande ska ändras så att myndigheternas beslut ska överklagas hos förvaltningsdomstolen och inte direkt hos högsta förvaltningsdomstolen eller hos allmänna domstolar när en allmän domstol har fattat ett förvaltningsbeslut.

Målsättningen är att förenhetliga reglerna om besvärinstansen när ändring söks i myndigheternas förvaltningsbeslut och befästa högsta förvaltningsdomstolens ställning som den högsta rättsinstansen som utformar rättspraxis. Ändringen av besvärinstansen tryggar också parternas rätt att i dessa ärendekategorier söka ändring i två besvärinstanser, det vill säga först kunna besvara sig hos förvaltningsdomstolen och därefter ansöka om besvärstillstånd hos högsta förvaltningsdomstolen.

Esityksessä ehdotetaan ajantasaistettavaksi siihen sisältyviä muutoksenhakusäännöksiä siten, että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa päällekkäiset säännökset kumotaan ja muutoksenhakusäännöksiä muutoinkin selkeytetään. Lisäksi oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain suullisia käsittelyjä koskeva julkisuussääntely ulotettaisiin kattamaan kaikki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaiset muut kuin kirjalliset asian selvityskäytännöt. Lisäksi esitys sisältää muutamia teknisiä muutosehdotuksia oikeusministeriön hallinnonalalla, jotka liittyvät sote-uudistukseen. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alusta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä.

15.05 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Sinänsä tähän hallituksen esitykseen minulla ei ole mitään lisättävää, ei sen kummemmin kehumista eikä moittimista. Mutta ehkä tämänkaltaisen valitustiepykälän yhteydessä on syytä käyttää eduskunnassakin puheenvuoro siitä, että kansalaiset alkavat ainakin minulle tulleen palautteen mukaan vähän huolestua siitä, että meillä koko ajan yritetään valitusoikeutta laajentaa asiassa kuin asiassa. Sehän johtaa tietenkin minkä tahansa prosessin tai investoinnin ikään kuin käsittelyn pitkittymiseen — vuosia ja vuosia, ne saattavat parhaat kestää jo kymmenen vuotta, oikeudenkäynnit, ja tässä on olemassa selvä vaara, että kun ympäristöoikeus nyt kansainvälisestikin koko ajan korostuu ja samanaikaisesti Suomessa halutaan valitusoikeutta laajentaa joka asiassa laajemminkin kuin vain paikalliselle yhteisölle, niin pelko on siinä ja kansalaisilla on se pelko, että tästä seuraa se, että meidän kansanvaltainen järjestelmämme alkaa entistä enemmän muistuttamaan oikeusvaltaista järjestelmää.

Se ei voi olla asioitten eteenpäinmenon kannalta enää järkevää, että ne ihmiset, jotka on valittu päättäjiksi, eivät periaatteessa voi enää päättää eivätkä tulkita asioita, vaan aina joku valittaa, ja mitä helpommaksi tämä valitustie tehdään — mikä nyt näkyy olevan myös tendenssi — niin se johtaa siihen, että myös kiusalla tehdään valituksia, että valitetaan periaatteesta, koska ideologisesti ei olla samaa mieltä. Ja tämän jälkeen ollaan kyllä aikamoiisia päätöksiä nähty sekä korkeimmalta oikeudelta että korkeimmalta hallinto-oikeudelta. En käy niihin yksityiskohtaisesti, mutta siellä alkaa jo semmoinen näkemys olla, että se ei vastaa enää ihmisten normaalia käytännön oikeustajua, eikä varsinkaan sitä käytännön tuntemusta, mitä paikallisilla ihmisillä on.

Tämä on semmoinen ongelma, että tästä kannattaa kyllä ilman sen kummempaa tuomareitten syyllistämistä käyttää eduskunnassa puheenvuoro, että suoraan sanoen itsekin olen,

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

arvoisa oikeusministeri, erittäin huolissani tästä nykysuuntauksesta. Se saattaa vähentää halukkuutta investoida Suomeen. Se saattaa johtaa monissakin pienissä asioissa siihen, kuten olemme näissä susiasioissa nähneet, että olemattomasta asiasta tulee jäätynyt konflikti, joka sitten eri ihmisryhmien välejä hiertää ja aiheuttaa vaikka minkä näköisiä sivuvaikutuksia, itse asiaan nähden paljon suurempia, mitä se asian ratkaisu itse asiassa edellyttäisi.

Se, että paikallisesti pystytään ratkaisemaan asioita, on jo ajat sitten unhoitettu ja se ei enää toteudu, vaan se siirtyy sitten jonnekin kauemmaksi, jonnekin Lapin käräjäoikeuteen, esimerkiksi nämä susilupavalitukset. Eikä tämä nyt ole mikään susiasia, mutta se on hyvä esimerkki siitä, mihin se sitten johtaa, että kun päättäjät eivät voi enää päättää, niin sitten se koko ajan byrokratisoituu. Se hirveän paljon sitoo oikeuden resursseja, ja sitten täällä eduskunnassa joudutaan käyttämään puheenvuoroja, että oikeusjärjestelmään pitää kohdentaa lisäresursseja, jotta asiat saadaan käsiteltäväksi. Kyllähän meidän pitää ajatella hieman toisin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hoskonen.

15.08 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Eestilä puhui erittäin hyvää ja oikeaa asiaa. On ymmärrettävä, että tämä lainsäädännön uudistus, minkä juuri oikeusministeri esitteli, on tarpeellinen ja hyvä. Mutta ei ole tuomioistuimen vika tietenkään, että tulee valituksia ja niitä käsitellään — sehän osaltaan on vain tuomioistuimen tehtävä, tietenkin juuri tämä.

Mutta se, mikä pitää eduskunnassa ottaa ihan oikeasti vakavasti: tällä vaalikaudella ei takuulla kerkiä, mutta seuraavissa vaaleissa voisi jo keskustella ja pitää keskustella valitus-oikeuden jonkunäköisestäärkevöittämisestä. Eihän se voi olla niin, että sama henkilö voi... Ensinnäkin tiedän yhden tapauksen Pohjois-Karjalasta. En lähde yksilöimään paikkakuntaakaan, mutta esimerkkinä nimettömänä: Eräs hanke oli kaavoituksessa ensin viireillä, ja pitkien valitusaikojen jälkeen se kauppa hyväksyttiin monen vaiheen jälkeen. Sitteen tulee sen rakennusluvan hakeminen. Taas valitetaan monta kertaa, sama juttu. Nyt sitten pitää vielä eräs oikeustoimi tehdä, josta on myös kolme eri valitustietä. Esimerkiksi kaavoitusasioissa pitää mennä siihen, että kun hyväksytään rakentamiskaava, jossa on omakotitalot, rivitalot ja kerrostalot ja teollisuusrakentaminen ja mitä vain, niin se kun on kerran hyväksytty, siitä ei sen jälkeen pidä valittaa eikä saa valittaa — ainoastaan rajanaapuri, jos sitten haluaa nähdä piirustukset, että mitä tähän tehdään. Se on ymmärrettävää.

Demokratia on kärsinyt valtavan tappion tässä. Pieni vähemmistö alkaa määrätä, mitä tässä maassa tehdään. Otetaan karkein esimerkki, tämä Harjavallan BASFin tehdas, akkutehdas, jonka ympäristöluvan korkein hallinto-oikeus perui: Teollisuusyhtiö on pistänyt valtavan määrän rahaa siihen laitteistoon, rakentamiseen ja moneen muuhun. Sitten yhtäkkiä ympäristölupa perutaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa, tai se menee uudelle kierrokselle. Jos me tällä keinoin jatkamme, niin tälle maalle iskee semmoinen, joka tunnetaan yrityspuolella konkurssina. Rahat loppuvat. Se porukka, joka tätä haluaa ammatikseen tehdä, riemuitsee ja on saanut valtavan voiton: me saimme valittamalla nurin tuon ja tämän. Sama porukka vaatii esimerkiksi julkisessa keskustelussa sitä, että meillä pitää olla sähköautoja, meillä pitää olla puhdasta tekniikkaa. Mutta sitten siitä tehtaasta, akkutehtaasta, jolla puhdasta tekniikkaa tehdään, ruvetaan valittamaan ja se menee nurin. Eihän tämä näin voi mennä. Tämä tällainen tunnetaan yleisessä kielessä anarkiana, että voidaan kiusaamismielessä tehdä hyvät hankkeet mahdottomiksi.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Sama koskee metsien käyttöä. Olemme menossa erittäin vaaralliselle tielle, jossa erilaisilla puolivillaisilla määräyksillä aiheutetaan sellainen tilanne, että uusiutuvaa energiaa ei kohta saakaan hakata metsästä, eikä saa puuta myydä, eikä saa teollisuutta pyörittää, ei voi tehdä uusiutuvaa sähköä eikä montaa muutakaan asiaa, ja täällä me viisastelemme keskenämme siitä, pitäisikö tätä kehittää. Tähän pitää eduskunnan puuttua. Ei voi olla tällainen meno, tämä ei voi jatkua. Meiltä loppuvat rahat, meiltä loppuvat kohta työpaikat, ja se vaihtoehto on kaikille suomalaisille, myös niille valittajille, se kaikista huonoin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Meri.

15.12 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Olemme tällä kaudella, kuten varmasti aikaisemmallakin kaudella, lakivaliokunnassa valitettavasti joutuneet käsittelemään jatkuvasti sitä, että tuomioistuimien, syyttäjien ja oikeusavun perusrahoitus uupuu ja siellä tuomioistuimet ja tuomarit ja lainkäyttöhenkilöstö ovat uupuneita. Moni haaveilee työpaikan vaihdosta, ja tietysti siellä on tämä määräaikaisuus, joka rasittaa tietysti jo puolueettomuuden kannalta yleisesti ottaen, jos ajatellaan oikeusvaltiota, ja myös sitä kautta, että ihmisen on vaikea sitoutua tulevaisuuteen, kun aina on määräaikaudessa työsuhteessa. Lakivaliokunta ja eduskunta ovat saaneet ministeriltä lupauksen siitä, että saamme tämän oikeudenhoidon selonteon, ja toivonkin, että siellä on konkreettisia esityksiä siihen, että tuomioistuimet todella saavat sitä pysyvää rahoitusta, koska me voidaan täällä miettiä erilaisia keinoja ja erilaisia valitusteitä, mutta jos siellä ei ole ihmisiä pian tekemässä niitä tehtäviä, niin me voimme täällä keksiä vaikka kuinka paljon oikeussuojakeinoja tai vähentää niitä, mutta siellä ei ole ihmisiä käsittelemässä niitä. Tässä tuotiin esille nuo käsittelyajat, ja se on yksi suuri syy, kun siellä on liian vähän ihmisiä tekemässä, että käsittelyajat venyvät, ja ne venyvät esimerkiksi koronan takia.

Toinen seikka, mikä liittyy tuohon, mistä kävimme äsken vilkkaan keskustelun, on tuojen rajavalvonta. Jos me emme nimittäin pidä huolta siitä, että tänne ei pääse saapumaan kymmeniäkintuhansia ihmisiä hybridivaikuttamisen kautta, tähän meidän erittäinkin anteliaaseen turvapaikkajärjestelmään, niin se tukkii meidän hallinto-oikeudet. Meillä on vuosikausia ollut jo korkeimmassakin oikeudessa yli puolet juttumäärästä pelkästään näitä ulkomaalaisasioita, ja siellä on juuri tämäkin ongelma, mistä te, edustaja Hoskonen, puhuitte, että henkilö moneen kertaan hakee — vähän peruste vaihtuu, mutta aina vain sitä haetaan. Tämä on juuri se, minkä takia esimerkiksi perussuomalaiset ja ymmärtääkseni kokoomus ja varmaan kristillisdemokraattien Sari Essayahkin puhuivat tästä, että meidän pitää varmistaa tämän meidän oman järjestelmän pystyssä pysyminen. Tämä on yksi asia, joka liittyy siihen, tukkeutetaanko me meidän oikeuslaitokset niin, että siellä jäävät sitten meidän omat kaavoitusasiat, lastensuojeluasiat ja muut riidat hoitamatta tai sitten tuolla yleisellä puolella rikosasiat ja muut riita-asiat. Eli tämä on erittäin vakava asia.

Kysyisin oikeastaan nyt ministeriltä: minkälaista konkretiaa on tulossa sieltä oikeudenhoidon selvityksestä, ja oletteko te saamassa pysyvää lisärahoitusta jo ensi kaudesta lähtien? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Eestilä.

15.15 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Meren puheenvuoro oli hyvä. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, jos oikeusjärjestelmään ja käräjäoikeuksiin lisätään re-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

sursseja eli annetaan lisää määrärahoja, mutta samalla tuon julki, kuten edellisissäkin puheenvuoroissa, että kyllä niihin prosesseihin myös pitää kiinnittää huomiota, eikä se koske pelkästään oikeuslaitosta. Juttelin käräjäoikeudessa pitkään olleen tuomarin kanssa, ja en nyt viitsi ihan sanoja toistaa, mitä hän jutteli, mutta kyllä sieltä esiin tuli, että kyllä siellä parannettavaa vielä on. Jonkun täytyy terveydenhuoltopuolella ja joka puolella näitä prosesseja pystyä katsomaan. Se ei voi olla lopullinen ratkaisu, että mikä tahansa asia tähän saliin tulee, niin vastaus on täältä salista aina, että lisätään henkilökuntaa ja resursseja. Ja jokaisessa hallituksen esityksessä yleensä löytyy, että resursseja pitää lisätä, milloin valkoposkihanhiin lupien käsittelyyn ja milloin mihinkin, ja se osoittaa vain yksinkertaisesti sen, että joku mättää tässä hommassa.

Ja kun mennään tuonne Norjaan, niin ei tarvitse loukata suomalaisia tuomareita. Tässä lukee: ”Norjan korkein oikeus kahdesta tuulivoimapuistosta: ’haittaavat poronhoitoa’ — Mitä tapahtuu 151 turbiinille?” Siellä Norjassa tapahtui niin, että ne oli rakennettu jo valmiiksi ja korkein oikeus kielsi niitten käytön. Sen minä ymmärtäisin, jos niitä ei olisi oltu rakennettu — meillä nyt sentään korkein hallinto-oikeus on ollut viisaampi, että jos on suuren levähdyspaikkojen ja lisääntymisongelmien vuoksi peruttu tuulipuisto, niin se on peruttu ennen kuin se on rakennettu. Sehän tässä olisi vielä puuttunut, että ne olisi rakennettu ja sitten peruttu.

Mutta, arvoisa puhemies, kyllähän meilläkin korkein oikeus vapautti saamelaisen saakoista, kun hän oli kalastanut asetuksen vastaisesti ja asetus perustui kalastuslakiin, joka oli kuitenkin hyväksytty perustuslakivaliokunnassa. Jos näitä rupeaa entistä enemmän tulemaan, niin ihmisillä oikeasti alkaa mennä usko koko tähän yhteiskuntajärjestelmään ja varsinkin oikeudenhoitoon, kyllä se oli niin pohjanoteeraus. Ja sanon sen suoraan tässä salissa, että luin ne perustelut enkä kerta kaikkiaan ymmärtänyt, miten semmoinen korkeuden oikeuden päätös Suomessa on mahdollista. Eri oikeuksien jakaminen ihmisille lain edessä on käsittämätön virhe, ja sanon sen oikeusministerin kuullen, että se jää tänne eduskunnan papereihin.

Korostan vielä sitä, että toivon, että oikeusministeri nyt ottaa myös tämän prosessien hallinnan ja puuttuu oikeasti siihen, että jos meillä on isoja investointeja tulossa Suomeen, niin niitä ei vuosia ja vuosia pyöritetä milloin missäkin oikeusasteessa. Ja jos tietyn tyyli-suunnan ja ideologian omaavat ihmiset Suomessa oppivat sen, että aina kannattaa valittaa, vaikka se valittaja olisi kuinka eri puolella Suomea ja jonkun postilaatikon kautta ikään kuin sillä alueella osallisena yhteisössä, niin kyllähän tämä vähän pieleen rupeaa menemään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Zyskiewicz.

15.18 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! On olemassa sellainen tunnettukin englanninkielinen sanonta, jonka juristit tuntevat, joka suomeksi menee suunnilleen näin: ”Oikeuden myöhästyminen merkitsee oikeuden epäämistä.” Minä sanoin tämän suomeksi, ministeri Henriksson varmasti tuntee tämän myös ja osaa sanoa sen minua paremmin myös englanniksi.

Tämä on Suomessa todellinen ongelma. Meillä jutut viipyvät liian pitkään, erilaiset jutut — tässä nyt on puhuttu pääosin tietynlaisista jutuista, mutta kun mennään ihan tavallisiin rikosprosesseihin, monimutkaisempiin siviiliprosesseihin, jutut viipyvät Suomessa liian pitkään, ja sitä usein sitten edeltää vielä hyvin pitkään kestänyt esitutkinta- ja syyte-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

harkintavaihe. Olemmekin maana, Suomena, saaneet Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta moitteita viivästyneistä oikeusjutuista.

Usein keskustelussa tuodaan esiin se, että me tarvitsemme oikeuslaitokseen lisää resursseja, lisää voimavaroja, ja tämäkin on totta. Mutta totta on myös asian toinen puoli, joka tässä keskustelussa on tullut aika vahvasti esiin: onko käytetty ne käytettävissä olevat järkevät keinot, joilla oikeusprosesseja voitaisiin vähentää ja/tai nopeuttaa?

Kun oikeusministeriössä on varmaan monenlaisia hankkeita, joiden kaikkien järkevyydestä en ole vakuuttunut, niin voisitteko ajatella sellaista hanketta, jossa tarkasteluun otettaisiin juuri se kysymys, miten prosesseja kehittämällä, valitusoikeutta kehittämällä, itse tuomioistuinmenettelyä kehittämällä, voitaisiin nopeuttaa oikeuden saamista, jotta ei kävisi niin, että oikeus myöhästyy niin paljon, että kun tuomio aikanaan tulee, sen merkitys ei ole se, mitä se alun perin olisi merkinnyt, jos se olisi ajoissa tullut? Eli miten me voitaisiin Suomessa nopeuttaa oikeuden saamista? Tämä on minun mielestäni kysymys, johon pitää paneutua ministeriössä. On selvää, että tämä asia ei enää tälle eduskunnalle ehdi — en tunne nyt puheena olevaa esitystä, toivottavasti se vie asioita tässä suhteessa oikeaan suuntaan, mutta kaiken kaikkiaan meidän prosesseja pitäisi tässä valossa katsoa.

Lopuksi sanon kyllä vielä senkin, että varmasti meidän eduskunnassa pitää myös pyrkiä lainsäädäntötyössämme entistä selvempään ilmaisuun niin, että niin moni asia ei sitten joutuisi riidanalaisena oikeuslaitokseen eikä sieltä tulisi niin yllättäviä ratkaisuja kuin mitä täällä puheenvuoroissa on kuvattu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

15.21 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä lyhyesti tästä valitusoikeuden käytöstä: Toki tämä nyt lähete keskustelussa oleva lakiesitys varmaan edistää tätä asiaa toivoakseni oikeaan suuntaan, mutta me olemme menossa tässä yhteiskunnassa sellaiseen järjestelmään, sellaista tilannetta kohti, jossa tämä maariski alkaa toimia meidän vahingoksi. Kun jatkuvasti valitamme erilaisista asioista oikeusasteissa ihan korkeinta hallinto-oikeutta tai korkeinta oikeutta myöten, se tulee johtamaan siihen — isot investoijat, jotka haluavat investoida, esimerkiksi tämä BASFin tapaus tuolla Harjavallassa — että se lähtee toimimaan Suomea vastaan. Ja varjelkoon sitä päivää, että sitä emme koskaan näe: suuret investoijat, jotka todella haluavat niitä nykyaikaisia asioita rakentaa, puhtaampaa teknologiaa, puhtaampaa sähköä ja niin edelleen — jos me heidät heitetään tästä maasta pois tällaisella tapauksella, mikä tuo mainitsemani BASFin tapaus on, se johtaa siihen, että me jäämme tänne yksinämme valittamaan toinen toisillemme siitä, miksi täällä ei ole töitä, miksi sosiaaliturva heikkenee, miksi ihmiset ovat työttömyyskortistossa, minkä tautta väkivalta lisääntyy, ja sitten varmaan joku esittää sen jälkeen, että meidän pitää tuomioistuimeen lisätä työvoimaa, että saadaan näitä juttuja käsiteltyä.

Aina puhutaan niistä hienoista juurisyistä — olkoon tämä nyt sitten juurisyiden koulu-esimerkki. Meidän pitää virtaviivaistaa tätä järjestelmää, että asia käsitellään ripeästi. Esimerkiksi rakennusasioissa esitänkin, sitten kun nämä asiat ovat esillä, että kaavoituksen asema laitetaan kunniaan. Sen jälkeen, kun kaava on rakennettu — kuulukoon siihen sitten taloja, siltoja, teollisuusalueita, mitä vain — kun se on kerran hyväksytty, se on sitten siinä. Sen jälkeen valitusoikeuden pitää olla hyvin suppea: ehkä rajanaapurille annetaan pieni valitusoikeus siitä ja kuuleminen hänelle, joka asuu siinä rakennettavan kohteen rajanaapurissa.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Tiedän monta omakotitalo- ja kesämökkirakentajaa, jotka ovat joutuneet vaikeuksiin tämän valitusrumban takia. Naapuri, joka on rajanaapuri tai muuten ollut ikävissä tekemisissä kyseisen henkilön kanssa, on laatinut valituksia sen takia, että viivästyttäisi hanketta. Jos maailmankatsomus on tämä, niin se on Suomelle suureksi vahingoksi.

Ja tästä edustaja Eestilän erinomaisesti mainitsemasta esimerkistä Norjan puolelta: Niihän meillä on Suomessakin. Ei niitä Norjaan asti tarvitse mennä hakemaan, mutta edustaja Eestilä suurena herrasmiehenä tietenkin halusi säästää suomalaiset kritiikiltä. Mutta kannattaa kaikkien meidän muistaa se, että kukaan ei näitä asioita Norjasta tai Ruotsista tai mistään muualtakaan tule parantamaan, ellemmä itse niitä aio parantaa. Ja kannattaa muistaa: kun tällä hetkellä tuntuu välillä siltä, että tässä maassa tehdään ympäristövaikutusten arviointoja, sitten pidetään kaiken maailman seminaareja, sitten laaditaan valituksia, niin firmoja kaatuu, työttömyys kasvaa, ihmiset ovat yhä vaikeammassa tilanteessa.

Arvoisa ministeri, te olette hyvää työtä tehnyt, ja kiitos siitä, mutta toivotaan sitten seuraavassa hallituksessa, kun ehkä olette, että lähtisi tämä asia ripeämmin etenemään ja saataisiin tätä prosessia nopeammaksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, ja nyt ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

15.24 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista kuunnella tätä keskustelua nyt, kun käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle eräiden lakien valitustietä koskevan sääntelyn ja eräiden teknisten seikkojen päivittämiseksi. Sanoisin ehkä näin, että itse siihen esitykseen en kuullut kriittistä kommenttia. Lähdän siitä, että eduskunta ja edustajat sitä kannattavat.

Sen sijaan tämä huoli siitä, että meillä prosessit venyvät: ymmärrän sen. Ja tässä muun muassa edustaja Hoskonen ja edustaja Eestilä nostivat esille rakennuslupa-asiat, nostivat esille susiasiat, niihin voi liittää vaikka merimetsot ja valkoposkihanhet, [Hannu Hoskonen: Hyvä!] ja niin edelleen. Nämä kaikki asiat ovat sellaisia, että ne pitää siinä substanssiministeriössä miettiä. Ja vaikka tämä nyt ei ole tämän päivän agendalla, niin sen verran muistan hallituksen edellisestä kehysriihestä, että me sovittiin siitä, että juuri nyt näitten asioiden tiimoilta ympäristöministeriö katsoo lävitse tämän luvituspuolen ja TEMillä sama asia. On tarkoitus sujuvoittaa prosesseja. Ja siinä, että päästäisiin eroon siitä, että asioista valitetaan niin paljon ja että nämä prosessit pitkittyvät, on myös kyse siitä, minkälainen se substanssilainsäädäntö on. Ja juuri sen takia, jos halutaan vaikuttavuutta, meidän pitäisi luvitusjärjestelmää katsoa substanssiministeriössä. Se on myös minun viestini kollegoille, että siinä on se ensimmäinen ja tärkein tarkastelukohta.

No, sitten toisaalta erittäin hyvin nostettiin tässä esille huoli oikeudenhoidon resursseista. Niin kuin edustaja Meri ja kaikki lakivaliokunnan jäsenet tietävät, tällä hallituskaudella olemme myös lisänneet tuomioistuimille, syyttäjille ja vankeinhoidolle resursseja korona-aikana ja myös tässä edellisessä lisätalousarviossa. Tässä on nyt sitten vireillä tämä oikeudenhoidon selonteko, virkamiestyönä sitä tehdään. Itse odotan myös, että virkamiehet tekevät perusteellista työtä, jotta me saamme tänne eduskuntaan syksyllä sellaisen selonteon, jonka pohjalta pystymme arvioimaan, miten näitä prosesseja pitää hoitaa tulevaisuudessa, mikä on se määrärahatarve niin, että seuraava hallitus pystyy tämän perusrahoituksen hoitamaan alusta lähtien. On hyvä, että tämä hallitus on lisännyt näitä voimavaroja, mutta tunnistan myös sen, että vielä tarvitaan lisää.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Näihin prosesseihin liittyen yhdyin myös siihen, mitä edustaja Zyskowicz sanoi — englanniksi tämä menee varmasti suurin piirtein näin: ”justice delayed is justice denied”. Ja se on totta. Sen takia me tarvitaan tehokas poliisi, tehokas syyttäjäpuoli, ja me tarvitaan sellaisia prosesseja, jotka ovat sujuvia ja jotka kansalaiset myös ymmärtävät ja jotka antavat sen oikeuden riittävässä ajoin, ja tässä on vielä tekemistä.

Voin tässä vielä mainita positiivisena kevennyksenä: tänään minulla on ollut Belgian oikeusministeri täällä Suomessa, Helsingissä, vierailulla. Hän oli erittäin kiinnostunut meidän avovankilajärjestelmästäme; Belgiassa ei ole sellaista järjestelmää. Hän ihmetteli, miten on mahdollista, että Suomessa pystytään hoitamaan nämä asiat näin. Me käytiin Keravan avovankilassa, ja hän on nyt viemässä sitä ajattelutapaa Belgiaan. Kävimme myös HUSin Seri-keskuksessa, missä otetaan vastaan seksuaalirikosten uhriksi joutuneita, ja myös se puoli on sellainen, missä Suomi kelpaa myös mallimaana. Elikkä kaikki asiat eivät ole huonosti Suomessa. On myös paljon asioita, jotka teemme oikein, ja sillä saralla meidän pitää jatkaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 132/2021 vp

Lakialoite LA 13/2020 vp, 20/2021 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.29 Leena Meri ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen tässä keskeisiltä osiltaan lakivaliokunnan mietintöä vanhemmuuslaista ja hallituksen esityksen keskeisiä kohtia. Tässä esityksessä hallitus on ehdottanut, että äitiyttä ja isyyttä koskevat erillisiin lakeihin sisältyvät säännökset kerätään yhteen lakiin. Tarkoituksena on äitiys- ja isyyslakien tekninen yhdistäminen, mutta lisäksi ehdotetaan eräitä muutoksia lakien soveltamiskäytännössä ilmenneiden tarkistustarpeiden perusteella. Lakivaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä tarkemmin ilmennevin huomioin ja muutosehdotuksin. Nostan muutamia ehdotuksia tässä puheenvuorossani.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi sääntelystä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivän kuluttua lapsen syntymästä, jos lapsi on tunnustettu ennen lapsen syntymää. Lakivaliokunnan mukaan syntyvän lapsen ja lapsiperheen etu puoltaa varoajasta luopumista. Kyseistä mahdollisuutta on käytetty erittäin vähän, ja valtaosassa tapauksia varoaika lykkää vanhemmuuden vahvistamista aiheettomasti. Varoajasta luo-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

puminen edellyttää kuitenkin vastapainokseen riittäviä keinoja, jotta lapsen alkuperään liittyvät epäselvyydet voidaan tarvittaessa selvittää ja korjata. Valiokunta on mietinnössään käsitellyt, mitä korjauskeinoja on käytettävissä eri tilanteissa, ja päätenyt siihen, että kokonaisuutena arvioituna ne ovat asianmukaisia. Varoajasta luopumiseen liittyen esityksessä ehdotetaan lisäksi isyyden ja äitiyden kumoamiskanteen tekemiseen oikeutettujen henkilöpiirin laajentamista. Esityksen mukaan henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen vanhempi lapsen oikeudellisen vanhemman sijaan, on perheyhteyteen tai siihen rinnastettavaan suhteeseen perustuva kanneoikeus myös tilanteissa, jossa vanhemmuus on vahvistettu ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen perusteella. Nykyisin perheen ulkopuolisella miehellä on tällainen kanneoikeus vain tilanteissa, joissa isyys perustuu isyysolettaamaan. Valiokunta puoltaa tätä laajennusta, mutta samalla ehdottaa kanneoikeuden laajentamista tapauksiin, joissa vanhemmuus on vahvistettu lapsen syntymän jälkeen.

Lakivaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös siihen, ettei esityksessä ehdoteta sisällöllisiä muutoksia ulkopuolisen henkilön kanneoikeuden aineellisiin edellytyksiin. Kyseiset edellytykset ovat laissa tiukat, sillä ne edellyttävät sekä perheyhteyteen rinnastettavan suhteen että lapsen edun vaatimusten arvioimista ja täyttymistä. Lakivaliokunta pitää jatkossa aiheellisena arvioida, ovatko mainitut edellytykset edelleen perustellut ja asianmukaiset.

Esityksessä ehdotetaan myös vanhemmuuden kumoamiskannetta koskevan määräaika-sääntelyn säilyttämistä. Ehdotetun säännöksen mukaan kanne on pantava vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä tai vanhemmuuden vahvistamisesta. Lapsen omalle kanneoikeudelle ei ehdoteta asetettavaksi määräaika, mikä vastaa nykytilaa. Ehdotetun säännöksen mukaan kanne voidaan kuitenkin tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla on laillinen este tai hän näyttää muun painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut. Tämä ehdotettu sääntely eroaa voimassa olevasta lainsäädännöstä siinä, että tilanteissa, jossa kumoamiskannetta ei ole pantu vireille pääsäännön mukaisessa kahden vuoden määräajassa, kanteen nostamista koskee täsmällinen määräaika, joka kuitenkin antaa kantajalle nykyistä enemmän aikaa arvioida asiaa. Lisäksi edellytystä liittyen muun syyn painavuuteen on nykyisestä lievennetty.

Lähes kaikki lakivaliokunnassa kuullut asiantuntijat ovat kannattaneet hallituksen esityksessä ehdotettua ratkaisua säilyttää vanhemmuuden kumoamiskannetta koskeva määräaika-sääntely esityksessä ehdotetuin, joustavuutta lisäävin tarkistuksin. Lakivaliokunta on myös päätenyt puoltamaan kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräajan säilyttämistä mietinnöstä tarkemmin ilmenevin perustein. Lisäksi valiokunta pitää kannatettavana ja perusteltuna lieventää määräaika-sääntelyn ehdottomuutta hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla niitä tilanteita varten, joissa kumoamiskannetta ei ole nostettu määräajassa. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia tulee jatkossa seurata sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi. Valiokunta onkin tästä ehdottamassa myös lausumaa, joka kuuluu siten, että ”eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika-sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi”.

Tässä lainsäädännössä naisparille annettavaan hedelmöityshoitoon voidaan nykyisin käyttää vain sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja ei ole antanut suostumustaan isyyden vah-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

vistamiseen. Naisparin hedelmöityshoitojen tuloksena syntyvälle lapselle ei siten voida vahvistaa oikeudellista isää. Tässä esityksessä ehdotetaan naisparille mahdollisuutta valita hedelmöityshoitojen yhteydessä alkion muodostamiseen myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen. Jos naispari valitsee alkion muodostamiseen tällaisia siittiöitä, hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen toiseksi vanhemmaksi vahvistetaan siittiöiden luovuttaja eikä synnyttäneen äidin kumppania. Mietinnöstä ilmenevin perustein lakivaliokunta suhtautuu naisparin valinnanmahdollisuuden laajentamiseen myönteisesti.

Valiokunta on myös käsitellyt kahta lakialoitetta tämän saman asian yhteydessä ja yhdistänyt ne tähän. Nämä kummatkin ovat koskeneet vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaikaan liittyviä aloitteita siitä, että isyyslain 7 luvun 44 § kumottaisiin, jolloin isyyden kumoamiseen tähtäävän kanteen nostamista koskevat määräajat poistuisivat kokonaan. Lakivaliokunta pyysi perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, miten ehdotuksia on arvioitava perustuslain säännösten ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta. Kuten tarkemmin sieltä mietinnöstä ja perustuslakivaliokunnan lausunnosta huomaatte, perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan arvioinut lakivaliokunnan lausuntopyynnössä esitettyä. Lakivaliokunta toteaa mietinnössään, että hallituksen esityksessä ehdotetulla vanhemmuuslailla yhdistetään isyyttä ja äitiyttä koskevat säännökset ja kumotaan erilliset isyys- ja äitiyslait, mikä merkitsee myös lakialoitteessa tarkoitettua isyyslain mainitun pykälän kumoutumista, ja tästä syystä perustuslakivaliokunta ei katsonut voivansa arvioida sitä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaika-sääntelystä luopumista kokonaan, joten vanhemmuuslain säätäminen ei johda lakialoitteessa tavoiteltuun lopputulokseen. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin määräaika-sääntelyn tarkistuksia, jotka lieventävät määräaika-sääntelyn ehdottomuutta. Aiemmin todetuin tavoin ja mietinnöstä tarkemmin ilmenevin perustein lakivaliokunta on päättänyt puoltamaan edellä kuvattua esityksessä ehdotettua ratkaisua, ja valiokunta ehdottaa lakialoitteiden hylkäämistä.

Valiokunnan mietintö ei ole yksimielinen, ja siihen sisältyy kaksi vastalauseetta. Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvät 2.—8. ja 10. lakiehdotuksen, lisäksi eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen sisältyvät 1. ja 9. lakiehdotuksen, eduskunta hylkää lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset ja eduskunta hyväksyy lausuman, jonka aiemmin luin koskien kumoamiskannetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Aittakumpu.

15.38 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Puhumme nyt vanhemmuudesta, äideistä ja isistä ja lapsista. ”Äiti” ja ”isä” ovat kauniita sanoja. Perheenisänä tiedän itsekin, että lapsi usein ensimmäisenä sanoina ne oppii: äiti ja isä.

Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö, ja kun perheet voivat hyvin, koko Suomi voi hyvin ja se näkyy koko yhteiskunnassa. Valitettavasti tällä hetkellä, niin kuin tässäkin salissa on viime aikoinakin usein puhuttu, lasten, nuorten ja perheiden ongelmat näkyvät monin tavoin. On talousvaikeuksia, päihdeongelmia, mielenterveysongelmia ja myöskin vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteita. Lapsen elämässä hyvä lähtökohta on, että hänellä on isä ja äiti. Tämä ikiaikainen lapsen kehitykselle tärkeä asia on tärkeää muistaa päätöksenteossa.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Kun puhumme vanhemmuuslaista, se koskettaa äitejä, isiä, lapsia, koko Suomea — äärimmäisen tärkeä aihe. Vanhemmuutta ja sen tukea pitää hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa. Moni vanhempi tarvitsee kasvatusta- ja hoivatyöhönsä tukea. Elämme varsin yksilökeskeistä aikaa, ja liian moni on myös kasvattajana yksin, valitettavan moni perhe on hajonnut. Äiti ja isä ovat lapsen tärkeimmät ihmiset, ja suhde heihin muovaa hänen elämäänsä pitkälle tulevaisuuteen jo aivan elämän ensihetkistä alkaen.

Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen sisältyy hyviä uudistuksia, mutta siinä on seikka, johon haluaisin kiinnittää huomiota: tässä lakiesityksessä alun perinkin äitiys ja isyys erotetaan sukupuolesta, niistä tehdään sukupuolineutraaleja käsitteitä. Tässä hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen, ja että isyyden vahvistaminen ei edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies. Tämä on iso muutos, tällaisia kirjauksia ei meillä nykytilassa ole. [Jouni Ovaska: Onpas!] Tiedämme, että äiti on aina nainen ja isä on aina mies. Olisi mielenkiintoista kuulla vielä siitä, miten se lakivaliokunnassa, kun tästä asiasta kuulitte asiantuntijoita, nähtiin. Mitä tällainen käsitteiden sekoittaminen palvelee? Eikö äidin ja isän ikäikäisten, lasten kannalta äärimmäisen tärkeiden roolien sekoittaminen tällä tavalla tee lainsäädännön soveltamisesta sekavaa? Eikö tästä seuraa muutenkin isoja ongelmia, ongelmia koko yhteiskuntaan, lapsille ja nuorille, kun selvät käsitteet hämärretään ja sekoitetaan? [Leena Meri: Näin on!]

Tässä nyt, arvoisa puhemies, näyttää valitettavasti siltä. En usko, että suomalaisille on hyväksi tiettyjen tahojen haaveet sukupuolikäsitteiden purkamisesta ja sekoittamisesta ja äidin ja isän roolien hämärtämisestä. En yksinkertaisesti ymmärrä, mitä ja ketä se palvelee. Tosiaan jos joku vielä voisi valaista tätä, mitä tämä sukupuolineutraalius ja äidin ja isän käsitteiden uudelleenkirjoittaminen tarkoittaa ja mitä se hyödyttää. [Leena Meri: Tämä on hallituksen esitys, jota me vastustamme!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Laukkanen.

15.42 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Luonnonjärjestystä ei voi lailla muuttaa — se ei vain ole mahdollista. Me voimme säätää lakeja, joissa me uskomme asioiden olevan jotain muuta kuin mitä ne ovat. Biologiaa ei voida muuttaa edes täällä eduskunnassa.

Tätä lakia ei olisi koskaan pitänyt antaa. Tämä loukkaa normaalia ajattelua isyydestä, äitiydestä, niiden selkeästä merkityksestä yhteiskunnassa, ja tämä väheksyy sitä, että isyys ja äitiys ovat aina sukupuolisidonnaisia. Tämä laki haluaa irrottaa koko Suomen ajattelun todellisuudesta, joka on meille luonnostaan itsestäänselvä.

Arvoisa puhemies! Kaiken lainsäädännön lähtökohtana tulee olla selkeys, ymmärrettävyys ja sovellettavuus. Isyys- ja äitiyslakien yhdistäminen onkin perusteltu sääntelyn yhtenäisyydellä ja erillisten lakien soveltamisen hankaluudella. Lakien yhdistäminen sinällään ei ole ongelma, mikäli se toteutetaan isän ja äidin erilliset roolit huomioiden. Hallituksen esitykseen liittyy kuitenkin ongelmakohtia, joista suurin on sen tavoite tehdä lainsäädännöstä sukupuolineutraalia siinäkin kohtaa, missä sukupuolella on olennaista merkitystä. Lakiehdotuksen tavoite lainsäädännön selkeyttämisestä epäonnistuu sen taustalla olevien arvovalintojen seurauksena. Vaarana on, että selkeyttämisen sijaan lakimuutos tekee lain soveltamisesta entistä monimutkaisempaa. Lisäksi äitiyslain soveltamisesta saatu kokemus on vielä liian lyhyt, jotta lakien yhdistämiseen olisi ollut riittävät perusteet.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Edellä olevasta johtuen on kannatettavaa, että lakiehdotukseen sisältyvät muutamat tarpeelliset muutokset toteutetaan muutoksina nykyisiin isyys- ja äitiyslakeihin, kuten vastalauseessa 1 ehdotetaan.

Vanhemmuus toteutuu lakiehdotuksenkin mukaan edelleen joko isyytenä tai äitiytenä, ja termit isä ja äiti säilytetään. Ne kuitenkin irrotetaan sukupuolen käsitteestä. Esityksen mukaan lapsen synnyttänyt henkilö voi olla nainen tai mies. Samoin isyyden vahvistaminen ei esityksen mukaan edellytä sitä, että isä olisi sukupuoleltaan mies, mutta lapsen äiti kuitenkin on aina se, joka on synnyttänyt lapsen — tämän esityksen 2 §. [Leena Meri: Eikö olekin selkeää?] — On valtavan selkeää, edustaja Meri, käsittämättömän selkeää.

Lastenvalvojat ry toteaaakin lausunnossaan termistön sekavuuden: ”Esimerkiksi, kun synnyttänyt henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies, todetaan hänet kuitenkin lapsen äidiksi.” Vastaavaan termistöön liittyvä ongelma on esimerkiksi 4 §:ssä: ”Mikäli henkilön oikeudellinen sukupuoli vahvistetaan naiseksi, voidaan hänet vahvistaa kuitenkin lapsen isäksi.” Voi lapsiparkaa, kun hän tätä sekamelskaa yrittää itsellensä miettiä. Mitähän siitä sitten mahtaa seurata? Tämä oli siis lainaus Lastenvalvojien lausunnosta.

Edellä mainitusta seuraa, että vaikka lapsella voisi jatkossakin olla vain kaksi oikeudellista vanhempaa, lapsella voi olla juridisesti äiti ja isä, kaksi isää tai kaksi äitiä, mutta näistä kahdesta vanhemmasta käytetyt termit eivät enää kertoisi biologiseen sukupuoleen liitetystä vanhemmuudesta. On ihan käsittämätöntä, että keskustapuolue on tällaisen esityksen takana. [Sanna Antikainen: Niinpä!] Termien sukupuolisidonnaisuuden purkamisen aiheuttama lainsäädännön sekavuus korostuu jatkossa entisestään, mikäli hallituksen suunnitelma, translain uudistus, toteutuu. Tämä esitys on ikään kuin esiesitys tulevalle translaille ja sen sisällölle, [Leena Meri: Kyllä!] jossa kuka vain voi vaihtaa sukupuoltaan mistä syystä tahansa.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lain käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen numero 2 mukainen esitys.

Totean lopuksi, että kun isän ja äidin rooli yhteiskunnasta viedään, voimme olla varmoja, että lasten psykiatriset ongelmat räjähdysmäisesti kasvavat. Palaan asiaan seuraavassa puheenvuorossa. [Saara Hyrkkö: Todella loukkaavaa! — Leena Meren välihuuto — Sanna Antikainen: Mitä loukkaavaa tuossa nyt oli?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

15.48 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kannattaa edustaja Laukkasen esitystä, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 2 mukainen ehdotus.

Tässä kristillisdemokraattien vastalauseessa on erityisesti kiinnitetty huomiota juurikin tähän äitiyden ja isyyden käsitteeseen, siihen, että ne pidetään erillisinä, biologiseen sukupuoleen sidottuina käsitteinä. Tuolla lakivaliokunnassa, niin kuin edustaja Laukkanen kertoi, myöskin asiantuntijat, muun muassa Lastenvalvojat ry, ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että jos näin ei menetellä, niin sekavuus tämän termistön käytössä lisääntyy.

Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä sitä, että lainsäädäntö huomioi isän ja äidin roolien erityisyyden ja erilaisuuden, ja selkeyden vuoksi sukupuolisidonnaisuus vanhemmuuden käsitteessä tulee meidän mielestämme säilyttää. Äiti on lähtökohtaisesti lapsen synnyttänyt nainen ja isä lapsen siittänyt mies, eikä näitä eroja ja toisiaan täydentäviä rooleja ole tarpeen lainsäädännössä häivyttää. Myös hedelmöityshoitotilanteessa isyys ja äitiys määrittelee tätä biologista lähtökohtaa.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Tämän lainsäädännön taustalla, niin kuin edustaja Laukkanen totesi, näkyvät hallituksen arvolataukset. Jos ajatellaan tätä sukupuolineutraaliuden tavoitetta, niin äärimmilleen vietynä se toimii sukupuolten välisen tasa-arvon tavoitetta vastaan, koska jos ajatellaan sitä, miten paljon meillä tämänkin hallituksen aikana on puhuttu siitä, että isien halutaan osallistuvan nykyistä aktiivisemmin esimerkiksi perhevapaitten käyttöön ja on tehty lainsäädäntöäkin sen asian edistämiseen, niin kuitenkin sitten samanaikaisesti toisella kädellä tehdään lainsäädäntöä, jossa ei enää halutakaan, että isyyden ja äitiyden roolit olisivat millään tavalla eriteltävissä.

On äärimmäisen tärkeää, että isyyden ja äitiyden kohdalla me näemme näitten roolien tasa-arvosuuden mutta myöskin niitten erilaisuuden ja toinen toisiaan täydentävän roolin. Se, että isyys ja äitiys niputetaan yhdeksi ja samaksi, ei myöskään edistä meidän palvelujärjestelmän kehittämistä tukemaan perheitä paremmin. Esimerkiksi vaikkapa neuvolapalveluissa äiti on usein se ensisijainen avun ja tuen saaja ja isä jää liian usein vähälle huomiolle. Tässäkin suhteessa olisi äärimmäisen tärkeää, että me näemme nämä isän ja äidin toisiaan täydentävät roolit ja tunnistamme ne lainsäädännössä. Se palvelee sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa että myöskin perheitten etua.

Arvoisa puhemies! Meillä kristillisdemokraateilla tässä vastalauseessa on myöskin toinen painotus, joka liittyy tähän lapsen oikeuteen tuntea alkuperänsä, ja myöskin olemme nostaneet esille tämän isyyden vahvistamisen ja kumoamisen problematiikan, jonka tässä edustaja Meri valiokunnan puheenjohtajana myöskin toi hyvin esille. Täytyy sanoa, että tässä esityksessä on ollut erikoista se, että tässä nimenomaisesti ei ole lähdetty siitä lapsen edusta ja lapsen yhdenvertaisuudesta, vaan on katsottu, että seksuaalisen suuntautumisen perusteella erilaisten perheiden yhdenvertaisuutta on lähdetty edistämään sen lapsen yhdenvertaisuuden kustannuksella. Eli täällä todellakin on tosiaankin todettu, että lakiehdotuksen mukaan naisparit voisivat jatkossa valita hedelmöityshoitoihin siittiöitä myös sellaiselta luovuttajalta, joka suostuu isyyden vahvistamiseen. Tämähän oli tilanne, joka edellisessä lainsäädäntöhankkeessa kumottiin. Se mahdollisuus poistettiin silloin, kun äitiyslakia säädettiin, mistä johtuen sitten nykytilanteessa naisparille hedelmöityshoitojen kautta syntyvälle lapselle ei voida vahvistaa isää.

Muistan sen, kun kristillisdemokraatit silloin nostivat esille tämän epäkohdan, että alkää nyt hyvänen aika tehkö lainsäädäntöä tähän suuntaan. No, nyt sitten hallituskin on ymmärtänyt sen, että väärin tuli tehtyä, ja sitä korjataan nyt sitten jälkikäteen. Monesti tuntuu, että kun me yritämme nostaa täällä esille niitä, voisiko sanoa, tämmöisistä hyvin ideologisista, arvolatautuneista lähtökohdista tehtyjä lainsäädäntöesityksiä ja niitten epäkohtia, niin niiltä suljetaan silmät, kunnes sitten huomataan jonkun ajan kuluttua, että no niin, kylähän kristillisdemokraatit olivatkin tässä asiassa oikeassa, ja sitten joudutaan tekemään muutoksia lainsäädäntöön. Siinä mielessä, jos ajatellaan tätä nykykäytäntöä, niin sehän loukkaa lapsen etua viemällä häneltä yksiselitteisesti oikeuden tuntea isää ennen täysi-ikäisyyttä. Ja nyt tämä esitetty muutos sitten palauttaa ennen äitiyslain voimaantuloa vallinneen asiantilan ja korjaisi myöskin edellä mainitun lain vakavan valuvian oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Vielä noston tästä esille tämän: hallituksen esityksessä todetaan, että naispareille ehdotettu mahdollisuus valita lapsen toiseksi oikeudelliseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies edistää lapsen oikeutta tuntea alkuperänsä ja että isyyden vahvistaminen on tällä perusteella ensisijaista suhteessa äidin naispuolisen kumppanin juridisen vanhemmuuden vahvistamiseen. Täällä edustaja Laukkanen on todennut tässä vastalau-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

seessa, että hän näkee tämän tärkeänä, ja huomauttaa, että samoin perustein hedelmöityshoitojen lähtökohtana tulisi aina olla isyyden vahvistaminen ja lapsen oikeus tuntea biologinen alkuperänsä. Vaikka tuo hedelmöityshoitolaain 16 §:ään ehdotettu muutos parantaisi nykytilannetta, on ongelmallista, että lakiehdotuksen toteutumisen myötä naispari päättää lapsen puolesta, voiko hän tuntea alkuperänsä ennen kuin vasta täytettyään 18 vuotta, jolloin hän ei sitten enää ole lapsi. Parin tekemä valinta sukusolujen luovuttajasta määrää, voidaanko lapselle vahvistaa isää ja onko hänellä oikeus tuntea isänsä ennen aikuisuutta. Lapsen oikeus tuntea biologinen alkuperänsä ei saa olla riippuvainen siitä, millaiseen perheeseen hän syntyy. Siksi isyyden vahvistamisen ensisijaisuutta tulisi lapsen oikeuksien näkökulmasta vahvistaa entisestään ja hedelmöityshoitoja tulisi voida tehdä vain sellaisilla sukusoluilla, joiden luovuttaja suostuu isyyden vahvistamiseen. Tässä on mielenkiintoista juuri se, että perustuslakivaliokuntakin tässä tilanteessa katsoi, että tämä lapsen oikeus on toissijainen suhteessa siihen, että halutaan katsoa, että erilaisen seksuaalisen suuntautumisen omaavat parit ovat yhdenvertaisia keskenään. Tämä mielestäni on erikoista ja yksi näistä epäkohdista. [Puhemies koputtaa]

Todellakin kristillisdemokraatit ovat tehneet tähän pykälämuutosesityksiä, ja toisessa käsittelyssä vastalauseessa on myöskin lausumaehdotus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Said Ahmed.

15.56 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Vaikka puhummekin tänään vanhemmuuslaista, vanhemmuuden vahvistamisesta, vanhemmuuden tunnustamisesta, vanhemmuuden kumoamisesta ja vanhemmuuden valinnanvapaudesta, niin silti ennen kaikkea puhumme tänään lapsista, [Perussuomalaisten ryhmästä: Aivan, hyvä!] sillä kaikkein tärkein tavoitteemme vanhemmuuslakia uudistaessamme on luoda parempaa yhteiskuntaa lapsille. Lapsen oikeus molempiin vanhempiin on aivan keskeinen oikeus. Jokaisella lapsella perhetaustastaan riippumatta on oltava yhdenvertaiset oikeudet. Tämä esitys on tärkeä askel oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Työtä on kuitenkin vielä tehtävänä. Esimerkiksi useamman kuin kahden vanhemman sekä transihmisten lasten oikeudet vaativat vielä lisää töitä. Onkin tärkeää, että oikeusministeriössä on käynnissä selvityksen teettäminen monimuotoisten perheiden kohtaamista lainsäädännöllisistä haasteista. Meidän on varmistettava, että myös sateenkaariperheiden lapsilla on oikeus vanhempiin ja hyvä perhearki toteutuu. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hyrkkö.

15.57 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Äitiyslaki ja isyyslaki yhdistetään vanhemmuuslaiksi, mutta muutos ei poista maailmasta isiä ja äitejä. Se helpottaa erilaisten perheiden yhdenvertaista kohtelua lain edessä ja turvaa lapsen juridisen oikeuden vanhempiinsa. Lainsäädäntömme perustuu monin paikoin oletukseen niin sanotusta perinteisestä ydinperheestä. Todellisuudessa perheitä on tänä päivänä monenlaisia: on uusperheitä, yhden vanhemman perheitä, sateenkaariperheitä, apilaperheitä, adoptioperheitä ja niin edelleen.

Vanhemmuuslaki on yksi askel matkalla kohti perheiden moninaisuutta huomioivaa lainsäädäntöä ja sellaista Suomea, jossa jokainen perhe on myös lain edessä samanarvoinen. Täällä kuultujen puheenvuorojen perusteella ei ehkä uskoisi, mutta tässä laissa ei ole

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

kovin dramaattisia muutoksia nykytilaan. Juridisesti näiden lakien yhdistäminen ei nimitäin ole aivan mutkatonta, ja pelkkä tämä tekninen lakien yhdistäminen vaatii muutoksia kahdeksaan muuhunkin lakiin. Sen takia tämä uudistus ei ratkaise kaikkia kysymyksiä, vaan työtä jää myös tuleville hallituksille, erityisesti monimuotoisten perheiden oikeudellisen aseman ja yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.

Ehdotin viime syksynä oikeusministerille tämmöisen tarkemman selvityksen laatimista monimuotoisten perheiden oikeudellisesta asemasta ja lainsäädännön seuraavista muutostarpeista. Erityisesti sateenkaariperheiden asemaan ja oikeuksiin liittyy edelleen epäkohtia, jotka täytyy korjata. Tämä selvitys on käynnissä, ja sen valmistumisen jälkeen on tärkeää arvioida, mihin toimenpiteisiin on tarpeen ryhtyä perheiden yhdenvertaisuuden ja lapsen edun toteutumiseksi. Tämän kirjasimme myöskin valiokunnan mietintöön. Ajattelen, että tämä on tärkeä viesti niille perheille, jotka tänäänkin tätä keskustelua kuunnellessaan miettivät, nähdäänkö heidät tässä yhteiskunnassa, ja itse haluan sanoa, että kyllä teidät nähdään ja te olette arvokkaita. Sateenkaariperheet ja esimerkiksi transsukupuoliset ihmiset eivät lakkaa olemasta tässä yhteiskunnassa, tässä maailmassa, vaikka se saattaakin hämmentää joitain kansanedustajia. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Nostan esiin muutamia muutoksia, joita tämä uudistus tuo mukanaan:

Hedelmöityshoitolakia muutetaan, ja jatkossa tosiaan naisparit voivat halutessaan käyttää sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja voidaan vahvistaa lapselle isäksi.

Toisena asiana lapsen osallisuutta ja oikeutta tulla kuulluksi vahvistetaan. Vanhemmuuslakiin tulee erillinen säännös lapsen mielipiteen selvittämisestä lapsen etua arvioitaessa sekä lapsen kuulemisesta tuomioistuinkäsittelyssä.

Kolmantena lapsen vanhemmuus voidaan jatkossa vahvistaa heti syntymän jälkeen ilman nykyistä 30 päivän varoaikaa. Tämä selkiyttää vastasyntyneen lapsen asemaa. Samalla otetaan myös käyttöön uusia keinoja sellaisten poikkeuksellisten tilanteiden varalle, joissa vanhemmuudesta on epäselvyyttä tai erimielisyyttä.

Vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaikoja muokataan ja niiden ehdottomuutta lievennetään, jotta täysin kohtuuttomia tilanteita voidaan välttää. Valiokunta perehtyi tähän kysymykseen erittäin huolellisesti, ja lukuisten asiantuntijoiden vahvalla tuella päädyttiin siihen, että niitä määräaikoja ei kuitenkaan tule poistaa kokonaan, kuten jotkut ovat esittäneet. Sellainen jatkuva vanhemmuussuhteisiin ja perhe-elämään liittyvä oikeudellinen epävarmuus ei olisi lapsen edun mukaista.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutama sana termeistä. Lakipykälissä ja säännöksissä käytetty kieli luo todellisuutta, mutta sillä on myös aivan konkreettisia vaikutuksia lasten ja heidän vanhempiensa arkeen. Kysymys on siitä, huomioidaanko ja tunnistetaanko kaikenlaisten perheiden olemassaolo ja tilanne. Esimerkiksi oma lapseni ei ole tarkistanut lakikirjasta, millä nimellä hänen tulisi minua kutsua. Eikä se ole minun äitiydestäni pois, että jokaista ihmistä ja perhettä kohdellaan lain edessä yhdenvertaisesti ja että jokaisen ihmisen ja jokaisen vanhemman olemassaolo tunnistetaan ja tunnustetaan. Ja tätä samaa ikään kuin asennetta, hyväksyvyyttä ja sallivuutta toivoisin tietysti tässä salissa käytetyissä puheenvuoroissa ja myöskin tietenkin päätöksissä, joita teemme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

16.02 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan perussuomalaisen tekemän vastalauseen 1 esitys.

Perustelen asiaa seuraavaksi, kunhan ensin vastaan edustaja Aittakummun kysymykseen, jonka hän esitti omassa puheenvuorossaan. Te kysyitte, eikö asiantuntijakuulemisissa laisinkaan käyty läpi, että tämä laki sekoittaa myös lain soveltajaa. Vastaan tähän: kyllä, kyllä käytiin ja se asiantuntijakuulemisessa tuli esiin, mutta valitettavasti hallituspuolueet jättivät sen huomiotta, ja tällä esityksellä nyt menemme. Edustaja Ovaska puolueestanne osaa varmasti erinomaisen hyvin kertoa, miksi keskusta sitten hyväksyi tämän valiokunnassa.

Arvoisa puhemies! Tässä todella siis nyt yhdistetään äitiyslaki ja isyyslaki, ja kuten tässä todettiin, tuloksena on hyvin monimutkainen laki, jota on vaikea kansalaisten seurata ja joka on erittäin vaikea myös lain soveltajan osalta, ja tähän asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota. Tämä näyttää nyt siltä, että tämä on nimenomaan hallituksen ideologinen hanke häivyttää sukupuolia ja saattaa tämä laki sukupuolineutraaliin muotoon. Se, mikä on käynyt erinomaisen selväksi, on se, että tällä pohjustetaan tulevaa translakia, jonka jälkeen ihminen voisi itse ilmoituksensa perusteella päättää, kumpaa sukupuolta on, sillä nyt jo tässä laissa, kuten on käynyt jo aiemmissa puheenvuoroissa ilmi, äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen, eikä isyyden vahvistaminen edellytä sitä, että isä on sukupuoleltaan mies. Tämä on kyllä perin hämmäntävää. Kun katsoo biologian kirjaa ja anatomian ja fysiologian kirjaa, niin lapsia ei voi syntyä ilman, että on munasolu, joita tuottaa nainen, biologisesti nainen, ja ilman, että on mies, jolla on siittiöitä, joita ei voi tuottaa kukaan muu kuin biologisesti mies. Kun nämä kaksi yhdistyvät, niin erittäin hyvällä säkällä syntyy lopulta yhdeksän kuukauden kuluttua lapsi, mutta nyt tässä halutaan tämäkin jotenkin kääntää varsin kummalliseen muotoon.

Sitten tässä on toinen pointti se, mikä valiokuntakuulemisissa ja asiantuntijalausunnoissa eri tahoilta tuli, että jatkossa lapsille halutaan useita vanhempia. Ei ole siis enää vain yksi tai kaksi vanhempaa, vaan useita vanhempia. Ja nyt itse käyttäisin tässä esimerkkinä sitä, että jos meillä on yksi mies, jolla on yksi virallinen vaimo ja kahdeksan kulttuurisesti tai uskonnollisesti solmittua avioliittoa ja vaimoa, ja kun näistä yksi saa lapsen, niin onko tällä lapsella yksi isä, yksi äiti ja kahdeksan muuta vanhempaa, joille myös sitten kuuluvat lain mukaiset sosiaaliturvaetuudet. Ehkä tässä kannattaisi nyt pohtia todella tarkkaan, miten näitä muutetaan.

Sen lisäksi pidimme tässä laissa ongelmallisena tätä ennakkotunnustamista, koska tässä käy niin, että kun poistetaan tämä 30 päivän varoaika ja meillä on henkilö, joka on tunnustanut lapsen ennen syntymää mutta huomaakin synnytyssalissa, että se ei ole mahdollista, että hän on tämän lapsen isä, niin hän ei pääse käytännössä katsoen eroon tästä tilanteesta enää millään muulla tavalla kuin viemällä sen erittäin vaikeaan, monimutkaiseen ja kalliseen isyyden kumoamisprosessiin. Ja niin ikään hullunkurista on se, että ennakkotunnustajan sijasta lapsen isänä itseään pitävän miehen olisi ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle käsityksensä siitä, että lapsen tunnustanut mies ei ole lapsen isä, ennen lapsen syntymää. No, eihän tällainenkään ole mahdollista, tämä on ihan älytöntä, aivan siis kerta-kaikkisen hullunkurista, ja tätäkin on kritisoitu.

Lopuksi totean tässä, että emme olisi siis missään nimessä tätä lakia tuoneet. Me olisimme parantaneet voimassa olevia isyys- ja äitiyslakeja. Itse asiassa muun muassa tämä isyyden kanneajan pidentäminen olisi voitu tehdä aivan hyvin tämänhetkiseen lainsäädäntöön, ja siitä esitetään myöskin yksi lausuma näitten pykälämuutosehdotusten lisäksi. Sen lisäksi

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

si pidämme tärkeänä sitä, että tämä muutos, jolla uudelleen aloittaminen voidaan isyyden tai äitiyden selvittämisen osalta tehdä, voitaisiin tehdä myös lastenvalvojan aloitteesta, ja tästä meillä on yksi lausuma.

Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että itse pidän kahtena maailman kauneimpana sanana sanaa ”isä” ja sanaa ”äiti”. Mielestäni niitä olisi tullut arvostaa niin paljon, että tällaista sekoittavaa esitystä ei olisi eduskuntaan tuotu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, poissa. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

16.08 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelemme täällä siis tarpeellista ja ajankohtaista lakia, ja tässä nimenomaan äitiys- ja isyyslait yhdistetään uudeksi vanhemmuuslaiksi. On syytä huomioida, että tässä esityksen ehdotuksiin on suhtauduttu lausuntojenkin suhteen pääosin hyvin myönteisesti.

On selvää, että lapsen etu on aina otettava huomioon ensisijaisesti. Vanhemmuuden, siis sekä äitiyden että isyyden, tulee olla tasapuolista ja tasa-arvoista. Yhdenvertaisuus on tärkeää myös perhemuodoista riippumatta — perheiden tilanteet ovat hyvin erilaisia.

Ennakkotunnustamismenettelyn sähköistäminen on yksi tämän lain sisällä olevista asioista, ja se on saanutkin laajaa kannatusta. Itse kannatan tätä myös hyvin lämpimästi. Tämä nykyinen tunnustamisjärjestelmä on vanhanaikainen ja kankea, jopa alentava.

Vastalauseesta siitä, että kyse olisi hallituksen ideologisesta hankkeesta ja tavoitteista sukupuolineutraaliin muotoon: vaikka meillä kullakin on oma mielipiteemme sukupuoli-neutraaliudesta, eikö ole niin, että kuka vain saa rakastaa, ketä haluaa, ja se ei ole meiltä muilta pois? [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä] On tunnustettava se, mikä on todellista elämää tässä ajassa.

Valiokunnassa on esitetty lausumaehdotus siitä, että isyyden kumoamiskanne olisi näissä virheellisesti vahvistetuissa tilanteissa oltava aina mahdollista. Tämä on asia, joka voi aidosti johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, ja lapsen etua aina ensin ajatellen olisi pohdittava, kuinka asia voidaan jatkossa korjata. Onneksi valiokunnan lausumaehdotus edellyttääkin tämän määräaika sääntelyn toimivuuden ja vaikutusten tarkastelua, jotta voidaan myöhemmässä vaiheessa vielä uudelleenarvioida, kuinka toimia sen kanssa.

Täällä oli myös puheenvuoroissa viittauksia siitä, että on kyse ideologisesta, arvolutatuneesta esityksestä. Itse kyllä kääntäisin asian niin, että nimenomaan osassa puheenvuoroja on ollut hyvin ideologista ja arvolutatunutta esiintymistä: toiset sallivat, ja toiset kieltivät.

Parempaa yhteiskuntaa lapsille, ja sitä kautta meille kaikille parempaa hyvinvointia erilaisissa perheissä. Ja niin kuin edustaja Hyrkkö totesi puheenvuorossaan, tarvitsemme enemmän hyväksyttävyyttä ja sallittavuutta, ja sitä todella tarvitsemme paljon enemmän.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.11 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Jos lähdetään ennen kaikkea näistä teknisistä muutoksista, mistä tässä lain perusteissakin oli kyse, esimerkiksi 30 päivän peruuttamis- ja kiistämismahdollisuudesta: täällä meidän mietinnössä todetaan hyvin yksioikoisesti, että ”käytetty erittäin harvoin ja koettu soveltamiskäytännössä turhaksi”. Eli se,

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

mitä asiantuntijoilta kuultiin tältäkin osin, puoltaa hyvin voimakkaasti sitä, että voidaan toimia ja edetä tältä osin.

Ja vastaavasti myös se, että äitiys- ja isyyslaki yhdistetään vanhemmuuslaiksi, on ollut erittäin hyvä tavoite — niin kuin kaikilla meillä, jotka olemme olleet valmiita hyväksymään tämän lain, koska ei tässä puututa siihen, onko äitiä vai isää. Meillä on vanhemmuuslaki, jossa todetaan moneen otteeseen, että on äiti ja isä. Ja siitä me tietysti lähdemme ja toivomme, että perheissä lapsilla olisi kaksi rakastavaa vanhempaa — joskus ei ole kuin yksi, mutta silloinkin me lainsäädännössä pyrimme siihen, että erilaiset tilanteet otetaan huomioon.

Täällä on viitattu nyt esimerkiksi vanhemmuuslain 2 §:ään, eli lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen. Kyllä, niin on nykyisessäkin äitiyslainsäädännössä, ja sitä äitiyslainsäädäntöä vastustivat kristillisdemokraatit jo silloin. Eli te koetatte nyt, kristilliset erityisesti, yhdellä virkkeellä kattaa kaiken ja kaikki ongelmat maan ja taivaan välillä, kun tällä lainsäädännöllä nimenomaan pystytään puuttumaan nyt niihin ongelmiin, joita nyky-lainsäädännössä on tullut esiin.

Tämä ei ole ideologinen hanke. Ymmärrän ideologisen hankkeen ennen kaikkea, ja odotan sitä, kun translaki tänne tulee — sitä te varmasti pidätte vielä ideologisempaan hankkeena — mutta niin kuin näissä perusteluissakin täällä todetaan, tämä on tekninen muutos. Tässä yhdistetään kaksi lainsäädäntöä. Te, edustaja Rantanen, olette olleet samoissa kuulemisissa, ja siellä kuulemisissa ei ole missään vaiheessa käynyt ilmi, että nyt ideologisin perustein tässä yritettäisiin poistaa äiti tai isä. Ei yritetä. Täällä ne lukevat edelleen. Ja kun täällä puhutaan siitä, kuka luovuttaa siittiöitä tai kenelle, niin silti täällä puhutaan äidistä ja isästä. Ja on myöskin hyvä, että täällä on mahdollisuus sille, että jos siittiöitä luovuttaa, niin siinä ei tule automaattisesti sitä, että silloin on suostuttava siihen, että on sitten isä myös virallisesti, vaan tässä annetaan myös mahdollisuus luovuttaa siittiöitä jatkossakin esimerkiksi naispareille.

Olikohan vielä muutamia... Varmasti käymme lisää keskustelua, mutta tässä oikeastaan edustaja Hyrkkö mielestäni aika hyvin perusteli.

Huomiona vielä, edustaja Aittakumpu: Ei muuteta nykyistä lainsäädäntöä. Ei muuteta nykyistä lainsäädäntöä 2 §:n kohdalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

16.14 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Ovaska, kyllä tätä lakia muutetaan. Otetaan hallituksen esityksen sivu 16. Ensinnäkin me yhdistämme äitiys- ja isyyslain. Tämä lukee teidän omassa esityksessänne, hallituksen esityksessä: ”Säännökset on pyritty kirjoittamaan sukupuolineutraaliin muotoon siten, että niissä viitataan nais- tai miessukupuoleen vain siltä osin kuin se on välttämätöntä. Sukupuolta koskevat viittaukset on pääosin korvattu muilla termeillä.” Tämä lukee siis hallituksen esityksessä. ”Poikkeuksena ovat aviomiestä ja naisparia kuvaavat termit, joihin liittyy oikeudellisesti merkittäviä vaikutuksia.” Siellä käytetään sanoja ”vanhempi”, ”synnyttäjä”, ”tunnustaja”. Tämä siis lukee teidän omassa esityksessänne, että tämä on pyritty kirjoittamaan sukupuolineutraaliin muotoon. Tämä on silloin teidän esityksestänne. Te äsken esititte, että tässä ei ole mitään erityistä, ja kun tuossa edustaja Piritta Rantanen toi esille, [Piritta Rantasen välihuuto] että tässä ei ole yritetty mitään sukupuolineutraaliutta, niin kyllä on. Teidän kannattaa lukea tämä oma esityksenne, ennen kuin tulette kritisoimaan tänne oppositiopuolueita.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Lisäksi tosiaan tuon vielä kerran esille tuolta hallituksen esityksen sivuilta 44 ja 45 nämä, mistä edustaja Laukkanen ja edustaja Rantanen erinomaisesti puhuivat tässä, eli että hallituksen esityksessä todetaan: ”Sellaisissa tilanteissa, joissa henkilön oikeudellinen sukupuoli on vahvistettu mieheksi, mutta hän on säilyttänyt biologisen sukupuolensa mukaisen suvunjakamiskyvyn naisena, on mahdollista, että lapsen synnyttänyt henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies. Säännös mahdollistaa äitiyden toteamisen näissäkin tilanteissa.” Siis mies todetaan äidiksi. Samoin siellä todetaan: ”Jos miehen oikeudellinen sukupuoli on eri syistä vahvistettu naiseksi, tämä seikka ei estä isyyden vahvistamista. Isyyden vahvistaminen ei edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies.” [Piritta Rantasen välihuuto] Nämä ovat hyvin ideologisväritteisiä.

Sitten täällä siteerattiin meidän vastalauseen 1 mukaista lausumaa väärin — ja jos en muuten muistanut sanoa, niin kannatan tätä vastalauseetta 1, jonka edustaja Rantanen esitti — eli täällä todettiin, että me emme ajattele lapsen etua ja avaisimme tällä mahdollisuuden siihen, että emme huomioisi lapsen etua ja tämä kanneoikeus olisi auki. Mutta jos tämän meidän lausuman lukee, niin täällä todetaan, että ”isyyden kumoamiskanteen nostaminen on aina mahdollista, jos virheellisesti vahvistettu isyys muuten johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin”. Eikö kohtuuttomia tilanteitakaan enää saisi korjata? Olemme julkisuudessa saaneet lukea henkilöstä, joka maksaa elatusapua lapsestaan, ja hän ei näiden rajoitussäännösten vuoksi pääse toteuttamaan tätä oikeutta. Kyllähän se nyt lapsenkin etu olisi, että hänelle on vahvistettu oikea isä, se ei varmaankaan ole täysin kohtuutonta, mutta se ilmeisesti teille on ja te haluatte määritellä lasten puolesta, keitä heidän isänsä ja äitinsä ovat [Piritta Rantanen: Olen samaa mieltä kuin teidän vastalauseenne!] ja mitä sukupuolta he ylipäätään ovat. — Ja koetan täällä nyt puhua, kun tuo Piritta Rantanen niin kovasti... Te voitte tulla tänne pömpeliin itse pitämään puheenvuoroa, odottaa kiltisti omaakin vuoroanne.

Tosiaan, tämä on tulevaisuutta sille, että hallituksen ideologisena hankkeena on se, että häivytetään sukupuolet ja voidaan vaihdella ilmoituksen varaisesti, mikä milloinkin. Biologiaa ei voi muuttaa. Olen monesti kuunnellut lastenpsykiatri Sinkkosta, ja hän on varoit-
tanut siitä, että meidän pienet lapset menevät tästä kyllä aivan sekaisin. Tämä on aikuisten perhe-elämää, johon me aikuiset olemme itse sotkeneet pienet lapset, ja niitä termejä riittää, mitä tässä todettiin. Oli erilaisia sateenkaariperheiden alamuotoja, niitä perhemuotoja. Kysymys on siitä, että aikuiset valitsevat itsellensä asumismuodon, johon he haluavat, että lapset tulevat, ja sitten pitäisi vielä lainsäädäntö saada vastaamaan sitä tilannetta, joka voi olla semmoinen sekamelska, niin kuin edustaja Rantanen toi esille, että siellä on äiti ja isä ja yhdeksän vanhempaa. Eihän me voida olla menossa tämmöiseen yhteiskuntaan. Asua saa miten haluaa, mutta isyys ja äitiys ovat kaksi eri asiaa, ja lapsella voi olla lähtökohtaisesti yksi isä ja yksi äiti, koska siihen tarvitaan kahta kromosomia. Näin se nyt kuitenkin vain on.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

16.20 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Ovaska oli oikeassa ja väärässä, tällä kertaa enemmän väärässä kuin oikeassa. [Jouni Ovaska: Riippuu keneltä kysyy!] — Minulta voi nyt tässä kysyä. — Me ollaan istuttu näitä kokouksia yhdessä lakivaliokunnassa, ja kyllä kaikissa kuulemisissa oltiin huolissaan tästä sekavuudesta, mihin

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

tämä laki johtaa. Se oli aivan selkeää. Ihan mistä suunnasta tahansa katsottuna koettiin ongelmallisena tämän lain sisältö.

Mitä tulee tähän lain 2 §:ään, pitää antaa erityisesti ministeri Henrikssonille kiitos siitä, että hän selkeästi oli päättänyt mielensä, että tätä 2 §:ää ei muuteta, vaan todetaan, että lapsen synnyttänyt henkilö on aina äiti. Toinen, mihin hän oli päätenyt, oli se, että lapsella on kaksi vanhempaa. Se on tärkeä asia.

Mutta tässä esityksessä aivan selkeästi todetaan, että sillä ei ole merkitystä, onko isä mies vai nainen, ja todetaan selkeästi se, että silläkään, onko äiti nainen vai mies, ei ole mitään merkitystä, ja siksi tämä on kirjoitettu sukupuolineutraaliin muotoon. Tämä on se iso ideologinen kysymys, josta ainakaan me kristillisdemokraatit emme missään olosuhteissa laske irti.

Kun katson tätä suomalaista yhteiskuntaa, niin voisin melkein lonkalta sanoa, että niissä parisuhteissa, joissa tässä maassa eletään, eletään kyllä miehen ja naisen välisessä suhteessa, jossa ei ole epäselvyyttä siitä, millainen mies on tai millainen nainen on — suurimmas- sa osassa. Eli tällä hetkellä se, mistä tässä nyt säädetään, on se, että halutaan tehdä koko yhteiskunnasta sellainen, jossa tulevaisuuden lapset saavat sitten jossain vaiheessa, kun asioita ymmärtävät, tietää, että minun äitini ei olekaan nainen, hän onkin alkuperältään mies, ja toisinpäin. Minä en pidä tätä suuntaa hyvänä mistään näkökulmasta katsottuna.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen mukaan naisparit voisivat jatkossa valita hedelmöityshoitoihin siittiötä myös sellaiselta luovuttajalta, joka suostuu isyyden vahvistamiseen. Tämä mahdollisuus poistettiin äitiyslakia säädettäessä, mistä johtuen nykytilanteessa naisparille hedelmöityshoitojen kautta syntyvälle lapselle ei voida vahvistaa isää. Tämä on siis äitiyslaista. Sen käsittelyssä myönnettiin, että lapsi on alle 18-vuotias ja lapsi saa täytettyään 18 — kun hän siis tulee aikuiseksi — tuntea biologisen alkuperänsä. Nyt tässä laissa tämä mahdollisuus annetaan vain naispareille. Tämä laki ei siis edistä yhdenvertaisuutta missään muodossa tässä kohtaa.

Kävimme keskustelua tästä, että miksi tätä ei anneta heteropareille. No, se on taas hedelmöityshoitolain ongelma, sen epätarkkuuden ongelma. Ja minusta, jos lainsäätäjät ei ole kaikkia yhteiskunnan muutoksia, puolia huomioinut, se, mitä pitäisi myös tarkastella, on hedelmöityshoitolaki, ja se pitäisi säätää sellaiseksi, että vaikka lapsella on oikeus tuntea biologinen alkuperänsä, niin tämän tuntemisen seurauksena ei olisi se, että se luovuttaja on automaattisesti isä. Tämä pitäisi tarkentaa, ja tähän toivoisin, että keskustalaiset puuttuisivat.

Puhemies! Hallituksen esityksessä todetaan, että naisparille ehdotettu mahdollisuus valita lapsen toiseksi oikeudelliseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttava mies edistää lapsen oikeutta tuntea alkuperänsä. Juuri näin. Tämä oli se, mitä viime kaudella me painotimme täällä. Teimme monisivuisen vastalauseen. Yritimme viedä sitä perustuslakivaliokuntaan, mutta eduskunta äänesti sen esityksen nurin. Ihmettelen sitä, koska Suomi on ratifioinut lasten oikeudet, lasten oikeuksien julistuksen, jonka tinkimätön lähtökohta on, jota myös valiokunnan asiantuntijat korostivat, että lapsella on aina oikeus tuntea alkuperänsä. No, kysymys on sitten, että kuka on lapsi. No, alle 18-vuotias Suomen lain mukaan on lapsi. Sekin tuli valiokunnassa esille.

Puhemies! Jatkan sitten taas seuraavassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Teillä on kaksi minuuttia vielä aikaa.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Jaa, no sittenpä minä jatkan tätä tuskaani.

Hallituksen esitys sisältää useita kohtia, jotka vaikuttavat olennaisesti vanhemmuuden määräytymiseen. Ehdotuksessa esitetään luopumista säädöksestä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivää lapsen syntymästä, mikäli lapsi on tunnustettu ennen syntymää.

Puhemies! Tämän kohdan poistaminen ei ole järkevää. Siitä ei olisi ollut mitään haittaa, että se olisi jätetty tähän. Tämäkin tuli asiantuntijakuulemisessa esille. Ei mitään haittaa siitä, että tätä siirretään. Parit voivat jo ennen lapsen syntymää yhdessä tunnustaa lapsen vanhemmuuden, ja se jää voimaan, mutta jos siitä syntyy joku epäily sen syntymän jälkeen, niin kuin täällä edustaja Rantanen totesi, niin on hyvä olla se mahdollisuus, että voi välittömästi siihen asiaan reagoida. Tämä laki sulkee nyt tämän mahdollisuuden ja tekee tästäkin asiasta todella monimutkaisen.

Lainsäädännön tulee kaikissa tilanteissa tukea lapsen oikeutta tuntea vanhempansa. Siksi sen tulee mahdollistaa myös virheellisesti vahvistetun vanhemmuuden korjaaminen. Lainsäädäntö ei saa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, joissa virheellisesti vahvistettu vanhemmuus jää perusteettomasti voimaan. Tästä näkökulmasta esitykseen sisältyy tarpeellisia ehdotuksia, kuten kumoamiskanteen tekemiseen oikeutettujen henkilöiden henkilöpiirin ja kumoamisen kanneajan laajentaminen. Nämä muutokset on tarpeen tehdä nykyiseen lainsäädäntöön. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt olisi seitsemän minuuttia, kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

16.27 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kun tätä hallituksen esitystä luki ja kun olen kuunnellut tätä keskustelua, niin on aivan selvää, että tämä esitys on pelkkä ideologinen hanke. Se käy ilmi esimerkiksi siitä, että ehdotetussa laissa vältellään tietoisesti viittaamasta mies- tai naissukupuoleen. Lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan, ettei enää edellytetä synnyttäneen äidin olevan sukupuoleltaan nainen eikä sitä, että isä olisi mies. Esityksessä siis ei nojata edes biologisiin faktoihin. Hallitus, joka kertoo nojaavansa tutkittuun tietoon, siis tässä kieltää tämän aiemmin mainitun biologisen faktan, jonka nyt kerron teille: vain nainen voi synnyttää — vain biologinen nainen voi synnyttää. On uskomatonta, että täällä vuonna 2022 on jouduttu useaan kertaan muistuttamaan teitä näistä biologisista faktoista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

16.28 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Muutamia kommentteja vielä keskusteluun tästä ennakkotunnustamiseen liittyvän varoajan poistamisesta. Itse ajattelen, että se selkiyttää vastasyntyneen lapsen asemaa, ja tämä myös kuulemisissa kävi ilmi. Meillä voi olla esimerkiksi tilanteita, joissa lapsen synnyttänyt äiti ei vaikkapa terveydellisistä syistä pysty ottamaan kantaa lasta koskeviin päätöksiin, ja sitten meillä on 30 päivän varoaika, jonka aikana lapsella ei ole vahvistettua isää. Tämä varoaika on osoittautunut tarpeettomaksi, ja kuitenkin niitä epäselviä tilanteita varten otetaan nyt uusia keinoja käyttöön.

Edustaja Essayah nosti esiin isien kohtelun neuvolassa, joka tietysti ei nyt suoraan tähän lakiin itse asiassa liity, mutta se on minustakin iso epäkohta ja tärkeä kysymys, että isät jäävät usein perhepalveluissa ja yhteiskunnan vanhemmuutta koskevissa keskusteluissa syr-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

jään. Mutta ajattelen, että ratkaisu siihen ei ole ikään kuin kohdella eri tavalla erilaisia perheitä tai erilaisia vanhempia, vaan nimenomaan purkaa sellaisia normeja, joita tässä yhteiskunnassa on, jotka ikään kuin asettavat isät tällaisen kakkosvanhemman asemaan.

Todellisuus on monimutkaisempi kuin oppositio täällä haluaa tunnustaa. Kun meillä tosielämässä kuitenkin on olemassa sateenkaariperheitä, meillä on transsukupuolisia ihmisiä, jotka tulevat vanhemmiksi, niin minun on vaikea käsittää, miten opposition mielestä näissä tilanteissa tulisi toimia. Pitäisikö lapset jättää ilman vahvistettuja vanhempia, vai mikä ihme olisi se ratkaisu, kun todellisuus nyt on tällainen kuin se on?

No, sitten vielä tästä isyyden kumoamiskanteesta: Nämä nyt tehtävät muutokset lakiin nimenomaan parantavat nykytilaa sellaisissakin traagisissa tilanteissa, joissa lapsen isäksi on vahvistettu henkilö virheellisesti mutta se selviää vasta viiveellä. Eli nyt sitten tehdään selkeämmäksi se, että on nykyistä pidempi aika mahdollista myös jälkikäteen hakea sitä kumoamista, mutta ei tehdä niin, että ikuisesti voisi hakea, milloin tahansa, että se asia jäisi ikään kuin ikuisiksi ajoiksi auki ja ilmaan roikkumaan. Tämä ei olisi lapsen edun mukaista. Tämä kävi hyvin selväksi asiantuntijakuulemisissa.

Ja viimeiseksi, arvoisa puhemies, haluan sanoa vielä lapsen edusta, josta täällä tietysti ympäri salia kaikki puhumme: Minusta on täysin yksiselitteistä, että yhdenkään lapsen etu ei ole se, että hänen perhettään vähätellään, leimataan tai syrjitään tässä yhteiskunnassa. Se ei ole lapsen edun mukaista, ja sen takia näitä lakeja on muutettava, jotta meillä yhteiskunnassa lain edessä kaikki perheet, kaikkien lasten perheet, ovat yhdenvertaisessa asemassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

16.31 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tässä perussuomalaisten ensimmäisessä lausumassahan ei esitetä, että tämä isyyden kumoaminen voisi olla voimassa ikuisesti. Siinä esitetään, että asia selvitetään ja pyritään pidentämään sitä aikaa siten, että jos on kohuttomia tilanteita, niin silloin se aikamääre ei olisi näin tiukka.

Mitä sitten tulee tähän esitykseen, niin ensin kommentoin edustaja Ovaskan puheenvuoroa. On todella murheellista, että te ette pysty kertomaan itsekään edes oman puolueenne jäsenille, miksi te olette menneet hyväksymään tällaisen lain, joka on näin sekava. Sillä niissä asiantuntijakuulemisissa, jos siellä kuunteli, kuuli kyllä sen, että niissä todettiin varsin yksiselitteisesti, että tämä menee varsin monimutkaiseksi sekä ihmisille että lain soveltajille. Ja kyllä on niin, että täytyy itekin ihmetellä, että on erikoista, että vain perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit näkevät tässä asiassa ongelmia. Se ei tarkoita sitä, että jonkun perhe olisi vähempiarvoinen kuin toinen, vaan kuten siellä asiantuntijakuulemisissa kuultiin, lainsäädäntöä ei pidä tehdä siten, että sillä pystytään vastaamaan jokaisen aikuisen ihmisen ominaisuuksiin tai haluihin, vaan nimenomaan se pitää tehdä siten, että se nyt ylipäättänsä toimii ja kattaa suurimman osan, koska maailmallahan meillä on sellaisia tilanteita, joissa ollaan naimisissa Eiffel-tornin kanssa tai puun kanssa. Milloin me sitten lisätään näitä tänne, jos he tekevät lapsen, jonka isä on Eiffel-torni ja äiti on biologinen nainen?

Kyllä tässä tavallaan silloin, kun lähdetään avaamaan, pitää aina miettiä, missä se raja tulee vastaan, ja kuten me ollaan näissä asiantuntijakuulemisissa kuultu, koskettaa se sitten tätä lakiesitystä tai koskettaa se sitten muita perheoikeuteen liittyviä esityksiä, niin kyllä kai se lähtökohta on se, että kyllä näissä täytyisi pyrkiä kattamaan se yleinen tilanne eikä niin, että jokaisen yksilöllinen tilanne voidaan ottaa huomioon. Tässä todella on murheena

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

se, niin kuin varsin monessa muussakin asiassa, että kun annat pirulle pikkusormen, niin lopulta se vie koko käden, ja siinä on hyvin äkkiä yhteiskunta kyllä sekaisin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.34 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! En kannata tätä perussuomalaisten esitystä, että voitaisiin avioitua Eiffel-tornin kanssa. [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä] Mielestäni nämä muutkin heidän heittonsa näistä, että avioidutaan ja on seitsemän kahdeksan vanhempaa — tämä laki ei ota sellaiseen kantaa vaan lähtee siitä, että maksimissaan lapsella on kaksi vanhempaa. Niin kuin aikaisemmassa puheenvuorossa totesin: kaksi rakastavaa vanhempaa. Ja ne suurimmat muutokset, mitä tässä lainsäädännössä edelleen on, koskevat juuri tätä 30:tä päivää. Sitten ovat tämä lakien yhdistäminen ja sitten tämä naispareille annettu mahdollisuus näihin hedelmöityshoitoihin sillä tavalla, että luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen tai sitten ei ryhdy isäksi. Nämä ovat ne keskeisimmät periaatteet, mitä tässä lainsäädännössä nyt on.

Mutta täällä, perussuomalaiset, te rakennatte koko ajan niitä seuraavia askeleita. Puhutte Eiffel-torneista, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] puhutte seitsemästä tai kahdeksasta vanhemmasta, mutta tämä hallitus ei halua sellaisia muutoksia tehdä. Ja te tiedätte, että tässä eduskunnassa ei varmaan myöskään sellaisia puolueita ole, jotka olisivat valmiita tällaisiin uudistuksiin tekemään. [Leena Meri: Onko tämä lupaus?] — Tietenkään en mene kaikista vastuuseen. Kuten, edustaja, totesin, en mene kaikesta vastuuseen, mutta älkää yhdistelkö sellaisia kulmia tästä keskustelusta, joilla te kuvaatte maailmaa, jota ei ole ja jota ei myöskään toivottavasti tule.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

16.35 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä on kyllä ihan hyvä ja mielenkiintoinen keskustelu, koska tämän lain hallitseminen ei ole kenellekään meistä helppo asia.

Nykyisessä translaissa todetaan, että voi vaihtaa sukupuoltansa, jos osoittaa, että on steriloitu tai muusta syystä lisääntymiskyvytön. No, tämä laki, tämä vanhemmuuslaki, tuo jos sen mahdollisuuden, jota nyt translaki ei suo. Edustaja Ovaska, tämä on esilaki tietylle muutokselle. [Saara Hyrkön välihuuto] Tässä laissa luodaan pohja sille, että kun on vaikka miestranspari, jossa toinen on naisesta vaihtanut itsensä mieheksi mutta säilyttänyt kykynsä synnyttää — siis mitä nykyinen translaki ei mahdollista, mutta tässä laissa vaan todetaan näin, eli tässä luodaan ikään kuin esilakia sille tulevalle laille, jota hallitus ajaa — niin silloin me ollaan tilanteessa, että tämän lain mukaan sitä synnyttäneestä miehestä, joka on alkuperältään nainen ja säilyttänyt tämän kohtunsa ja kykynsä synnyttää, on kutsuttava äidiksi. Hänet merkitään siis väestökirjaan äidiksi, ja sitten toisin päin. No, on tämä nyt aika sekavaa. [Hanna Huttunen: Eihän me käsitellä sitä lakia nyt täällä!] — Ei käsitellä. Me käsitellään vanhemmuuslakia, joka mahdollistaa translain toteutumisen ja ennakoii sen, että kun translaki tulee tähän saliin, niin kukaan ei voi sanoa, että tämä translaki on lainvastainen, koska meillä on jo laki, joka mahdollistaa tulevan translain. [Saara Hyrkkö: Nykyinen translaki on ihmisoikeusloukkaus!] — Olkoon vaan, mutta se on voimassa oleva, se on voimassa oleva. En sano, että sen pitäisi olla, sanon, että se on voimassa oleva.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Puhemies! On hyvä kansalaisten ymmärtää, mistä tässä puhutaan, selkokielellä — selkokielellä. No, tämä tuleva translaki mahdollistaa myös sen, että ihminen voi oman kokemuksensa mukaan ilmoittaa sukupuolensa, vaikka kolmen kuukauden välein vaihtaa sitä. Eräs nuori mies sanoi minulle — vähän huumorilla, mutta naureskeli tässä aivan kolme päivää sitten — että minä niin odotan sitä translakia: kun se tulee voimaan, minä heti ilmoitan, että olen nainen, eikä tarvitse mennä armeijaan. Hymyili päälle. Jäin miettimään, että miten ihmeessä kansalaiset kokevat nämä meidän asiat täällä. Hänellä se oli pilke silmäkulmassa heitetty, mutta itse jäin pohtimaan, että kyllä me luodaan sellaista lainsäädäntöä, joka tekee tästä yhteiskunnasta todella sekavan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

16.38 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä erinomaisesti sen, jos tämä lakiesitys on keskustalle kiusallinen, mutta sen sijaan, että te pyritte tätä asiaa nyt täällä kovasti häivyttämään, olisin toki toivonut, että olisitte toimineet jo silloin, kun tätä lakiesitystä on teidän hallitukseltanne tuotu, sillä aivan kuten tässä edustaja Meri aikaisemmin kuvasi, kyllähän täällä lakiesityksessä nimenomaan sanotaan, mistä on kysymys. Ei tämä ole tekninen laki. Tässä nimenomaan muutetaan termistöä, ja se halutaan esittää sukupuolineutraalisti.

Ja kun sitten Ovaska tässä haluaa viestittää, että ei, tällä ei ole mitään tekoa translain kanssa tai kymmenen vanhemman kanssa, niin haluan nyt kyllä muistuttaa, että sieltä valtiokunnan asiantuntijalausunnoista löytyy näitä molempia vaateita, eli sieltähän ne vaateet löytyvät, [Jouni Ovaskan välihuuto] ja me tiedämme — joka ikinen tässä salissa, joka tätä lakia on käsitelty, tietää tasan tarkkaan — että tällä nimenomaan valmistaudutaan translain uudistukseen ja pyritään tuomaan tätä vanhemmuuden monimuotoisuutta lakitekstiin. Siitä tässä tosiasiaa on kysymys, ja sen me tiedämme, niin minä kuin edustaja Ovaskakin.

Olen toki harmissani, että tämä tuli ja ette pystyneet tätä hallituksessa torppaamaan, mutta se ei kyllä todella häivyttämällä mene pois, vaan tämä laki nyt valitettavasti enemmistöllä täällä hyväksytään, ja sen jälkeen sen kanssa eletään, kunnes tulee viisaampi hallitus ja muuttaa sen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

16.40 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Edustaja Ovaska otti tuossa äsken esille sen asian, ettei meidän pitäisi vetää johtopäätöksiä tai katsoa tulevaisuuteen. On aivan normaalia ja tarpeellista, että kun joku laki säädetään, niin totta kai täytyy katsoa tulevaisuuteen sen vaikutuksia, ja totta kai on myös katsottava sen vaikutuksia muihin lakeihin. Toivoisin, että myös siellä puolella sitten ei vedettäisi liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä siitä, mitä perussuomalaiset täällä ovat puhuneet tästä itse laista. Eli kun me olemme puhuneet tästä laista, niin sieltä puolelta on tullut viittauksia, että rakkauden puute ja kaikkea muuta tällaista — olemme koko ajan puhuneet vain tästä laista.

Ja mitä tulee vielä siihen asiaan, että on olemassa erilaisia perheitä: Totta kai on olemassa erilaisia perheitä. On olemassa perheitä, joissa on yksi vanhempi, on olemassa perheitä, joissa on kaksi isää, kaksi äitiä ja niin edelleen. He ovat aivan samanlaisia perheitä kuin

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

ydinperheetkin, mutta ei voi olla niin, että laissa mainittaisiin tarkasti joka ikinen perhe-muoto, eikä se, ettei sitä mainittaisi, estä sitä, että heillä on samat oikeudet kuin myös muil-la perheillä ja että heitä kohdellaan hyvin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

16.42 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Halusin puuttua myös tähän, mistä edus-taja Antikainen ansiokkaasti ottikin tuossa edellä puheenvuoron, eli siihen, että totta kai, erilaisia lainsäädäntöhankkeita kun on, ne ovat jatkumo. Kuitenkin esimerkiksi täällä va-liokunnan mietinnössä on tuotu esille sukupuolineutraalista säätelystä ja transhenkilöiden vanhemmuudesta ja muutenkin näistä vanhemmuuden määrittelyistä tulevaisuuden toivei-ta, ne tulivat esille siellä kuulemisissa. No, tähän ette tietenkään ole vastuussa siitä, mitä kuulemisissa tulee esille, mutta teidän mietinnössänne, jota vastaan meillä oli pohja, te esi-titte, että on hyvä, että näitä muutostarpeita selvitetään, ja totesitte, että pidätte tärkeänä, että näitä arvioita tehdään. Elikkä silloinhan te itsekkin tiedätte, että oikeusministeriössä on vireillä tällaisia erilaisia selvityksiä, ja jos olen ymmärtänyt, niin tämä transasia on ollut ihan sydämenasia myös hallitusohjelmassa, ja silloinhan tämä pohjustaa sitä helpommin. Ja alun perin jouduttiin lähtemään jopa siitä, että sanottiin, että tämä ei ole millään lailla su-kupuolineutraaliin sävyyn kirjoitettu, mutta sitten meidän piti täältä hallituksen esityksestä teille kertoa, että se lukee täällä hallituksen esityksessä.

Kysymys ei ole rakkaudettomuudesta tai siitä, että joku ei saa rakastaa, vaan siitä, että me aikuiset sotkemme lapset sellaisiin asioihin, jotka ovat aikuisten välisiä. Me tuomme siihen asioita, että heidän pitäisi sanoa äitiä isäksi ja isää äidiksi ja sotkemme heidän pään-sä ja sotkemme sen, mikä on biologia. Aurinko nousee aamulla. Voin minä alkaa väittää, että se ei ole aurinko, vaan se on joku muu, joka siellä nousee aamulla, mutta ei se tosiasia siitä miksikään muutu. Nämä ovat samantyyppisiä asioita. Tietyt lastenpsykiatrit, kuten Sinkkonen, ovat puhuneet siitä, että me ollaan sotkettu lasten päät näillä, että poika ei saa olla poika ja tyttö ei saa olla tyttö, että me kasvatamme heitä sukupuolineutraalisti, ja se ai-heuttaa heille myös identiteettiongelmia, koska he alkavat kyseenalaistaa itseänsä.

Jos minä teidän mielestänne olen sitten sydämetön tai vanhanaikainen, kun minä arvos-tan sitä perinteistä perhettä tai sitä perinnettä, että on isä ja äiti lapsella, että on oikeus tie-tää isä ja äiti, niin sitten minä varmaan olen kummallinen. Minä tiedän, että ihmiset ja ai-kuiset voivat rakastaa ihan ketä haluavat ja elää millaista elämää haluavat, mutta miksi lap-set sotketaan aina tähän kehikkoon ja sitten luodaan erilaisia lainsäädöksiä joka mahdolli-seen tilanteeseen. Meillä on näistä toinenkin lainsäädäntöhanke vireillä, en voi siitä tässä enempää puhua, mutta kuten tiedätte, sen kohdalla on ihan samanlainen sotku.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.45 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Itse en pidä itseäni vanhanaikaisena, vaikka puhun äidistä ja isästä. Mielestäni se on ihan asiallista, ja tässä keskustelussa — oli sitten oppositiossa tai hallituksessa — aika moni on niin todennut. Edustaja Hyrkkökin: epäilen, että siellä teillä kotona myöskin puhutaan äidistä aika monesti, vaikka te tuette tätä lainsäädäntöä. [Saara Hyrkkö: Kyllä!]

Itse asiassa kouluissakin puhutaan tytöistä ja pojista. Ei mennä siihen liikaa, mutta su-kupuolineutraalia käsittelyä tai ei, koulussahan sitä on paljon mietitty, että ei tarvitse jakaa

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

luokkia tai ryhmiä sillä tavalla, että tytöt menevät tuonne tai pojat menevät tuonne. Mutta aika paljon pitäisi koulussa myöskin tunnustaa niitä eroja, jotka johtuvat sukupuolista. Monesti me unohdetaan esimerkiksi poikien kohdalla tiettyjä asioita, jotka liittyvät siihen sukupuoleen ja poikien oppimiseen ja siihen, miten pojat esimerkiksi jäävät jälkeen; nämä ovat semmoisia asioita, joista pitää pystyä puhumaan. [Leena Meri: Hyvä!]

Mutta tästä lainsäädännöstä edelleen: Miksi keskusta tätä lainsäädäntöä tukee, on juuri se, että me saadaan yksi yhtenäinen vanhemmuuslainsäädäntö. Ja nämä, millä te olette pelotelleet — näillä kaikilla kehityskuluilla tai näillä asioilla, joita täällä on — eivät liity tähän lainsäädäntöön. Ja toinen kysymys, miksi keskusta tätä lainsäädäntöä tukee, on myöskin sitten näiden naisparien osalta: eli voi olla silloin myös luovuttaja, josta tulee sitten lapsen isä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

16.46 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olen tätä keskustelua seurannut ensin tuolta omasta työhuoneestani ja nyt tulin tänne salin puolelle.

Täytyy sanoa, että minä olen itse aika perinteisesti ajatteleva ihminen ja olen äiti ja meidän perheessä on isä. Jotenkin minua hämmästyttää salissa tämä keskustelu: minä en ymmärrä, kuinka täällä nämä asiat muuttuvat niin monimutkaisiksi ja niin vastakkainasettelua ruokkiviksi, koska valiokunnassa tästä keskustelusta käytiin aivan erihenkinen keskustelu. Me kuuntelimme toistemme mielipiteitä, haettiin kompromissejä asiaan, ja täällä jotenkin asiat muuttuvat aina hirveän mustavalkoisiksi — tästä on tullut kyllä palautetta myös tuolta eduskunnan ulkopuolelta monestikin, että onko siellä aidosti sellaista, mitä se näyttää olevan television välityksellä. Minä olen sanonut, että ei: valiokunnissa tehdään vilpittömästi työtä, tehdään yhdessä, haetaan konsensusta. Asioista on oikeus olla eri mieltäkin, mutta eivät siellä riitele ihmiset vaan asiat.

Olen itse tästä asiasta sitä mieltä, että maailma on sitä, miltä se näyttää: maailmassa on edelleen isiä, ja maailmassa on edelleen äitejä. Ja niin kuin edustaja Ovaska tuossa äsken oivallisesti sanoi: tässä hallituksen esityksessä on kyse äitiys- ja isyyslain yhdistämisestä. Ja kuten aloitin tämän puheenvuoroni, olen varsin perinteinen ihminen. Olen sitä mieltä, että hymypatsaassa on edelleenkin hyvä, että on hymytyttö ja hymypoika eikä hymyhenkilö, mutta vilpittömästi koen, että valiokuntakäsittelyssä, kun tätä lakiesitystä käytiin läpi, keskityttiin aivan muihin asioihin kuin mistä täällä salissa on nyt käyty keskustelua. Me mietittiin siellä, kuinka selvittää lapsen mielipidettä asioissa. Me keskityttiin erittäin paljon siihen, että jos on tällainen traaginen tilanne, että isä on tunnustanut lapsen omakseen, joutuu maksamaan hänelle elatusmaksua ja joutuu tällaisen tietynlaisen oikeusmurhan kohteeksi, jota ei pystytä taaksepäin muuttamaan. Tällaisia asioita me käytiin siellä läpi. Ei me käyty tätä äitiys- ja isyysasia siinä valossa kuin se täällä salissa nyt on.

Maailmassa on edelleen äitejä, maailmassa on edelleen isiä, maailmassa on edelleen perheitä, ja tässä laissa yhdistetään äitiys- ja isyyslaki.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

16.48 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Olisin todella onnellinen, jos tämä esitys olisi noin ruusuinen kuin tässä edustaja Huttunen antoi ymmärtää. Kyllä tässä

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

lakiesityksessä aivan selkeästi lähdetään siitä, että sillä ei ole merkitystä, mikä on isän ja äidin biologinen alkuperä, ja se on se ongelma, mistä me tässä keskustellaan — se iso, valtava ongelma.

Sitten kun edustaja Ovaska täällä edelleen on sitä mieltä... — Muuten, siitä olen samaa mieltä, että valiokunnassa kävimme hyvää keskustelua. Se oli rakentavaa, se oli kuuntelevaa, se oli kunnioittavaa, mutta noston esille myös sen, että siellä toimme näitä samoja asioita esille. Ne eivät vain muodostuneet valiokunnan enemmistön huoleksi, vaan tämä mietintö on nyt seurausta valiokunnan näkemyksestä. — Mutta kun täällä edustaja Ovaska itsepintaisesti väittää, että tässä on kysymys vain isyys- ja äitiyslakien yhdistämisestä vanhemmuuslaiksi, olisi hienoa, jos näin olisi, mutta kun näin ei ole. Tässä luodaan säädäntöä, joka ei edes ole nykylain mukaan mahdollista esimerkiksi transihmisille. Se on täällä selkeästi, edustaja Ovaska, se on kirjoitettu. [Jouni Ovaska: Se on nykyllaissakin!] — Ei ole. Lain perusteluissa käydään nämä yksityiskohtaisesti läpi. Ne kannattaa huolella lukea oikein viivoittimen kanssa ja alleviivata. Ei ole mahdollista, että transpari voisi nyt synnyttää suhteeseensa lapsen. [Jouni Ovaskan välihuuto] Ajattele, ei ole mahdollista, mutta tämä laki mahdollistaa sen ennakolta.

Sanotaan tämä nyt vielä kerran: tämä on esilaki sille, että translaki voidaan mutkattomasti täällä syksyllä käsitellä ja hyväksyä. Toivottavasti näin ei käy.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

16.51 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Olen kyllä jokseenkin hämmentynyt siitä, että mitä ilmeisimmin hallituspuolueet eivät kuuntele sitä keskustelua eivätkä kysymyksiä käsittelyissä muutoin kuin hallituspuolueiden osalta. Kyllä näitä ongelmia on nostettu esiin, mutta mitä ilmeisimmin keskitytään sitten niihin omiin hallituskumppaneihin ja siinä sovittuun.

Täällä mietinnössä lukee, itse asiassa tämän mietinnön kohdassa ”Muuta seikkoja”, kun tässä nyt kiistetään koko ajan, että täällä ei ole mitään tekemistä translain kanssa eikä minäkään muun sentyyppisen tulevaisuuden kanssa, vaan että oppositio pelottelee. Ei oppositio pelottele. Oppositio on erittäin hereillä valiokunnissa ja lukee asiantuntijalausunnat. Te olette itse tänne omaan valiokunnan mietintöönkin tuoneet tämän esiin: ”Transperheiden vanhempien ja lasten oikeudellista asemaa vuorostaan arvioidaan translainsäädännön viireillä olevan uudistamisen yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitysten pohjalta arvioidaan, mihin toimenpiteisiin on tarpeen ryhtyä perheiden yhdenvertaisuuden ja lapsen edun toteutumiseksi.” Siinähan se lukee. Tämä valiokunnan lausunto ei ollut yksimielinen, vaan sekä perussuomalaiset että kristillisdemokraatit jättivät siihen vastalauseen, jota pohjaa nyt täällä on kumpikin esittänyt käsittelyn pohjaksi.

Mutta sitten on pakko vielä nostaa asia, johon edustaja Huttunen viittasi, tämä paljon julkisuudessa olleen henkilön tapaus, jossa hän ei saa isyyttänsä kumottua ja hän on elatusvelvollinen ja maksaa joka kuukausi elatusmaksuja lapsesta, joka ei ole hänen lapsensa. Perussuomalaiset esittivät tänne lausumaehdotuksen, jossa todetaan näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa isyyden kumoamiskanteen nostamiselle laissa asetettuja määräaikoja edelleen siten, että isyyden kumoamiskanteen nostaminen on aina mahdollista, jos virheellisesti vahvistettu isyys muuten johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin.” Tämä on nimenomaan sellaisia tilanteita varten, kuten tämä Riston tapaus.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Täytyy vielä muistuttaa edustaja Huttuselle, että se, miksi perustuslakivaliokunta ei ottanut näitä lakialoitteita arvioitavaksi, oli, että kun nyt tässä esityksessä kumotaan isyyslaki, niin silloin perustuslakivaliokunta ei voinut ottaa tätä käsittelyynsä. Kysymys ei ollut siitä, ettäkö PeV olisi varsinaisesti kieltäytynyt käsittelemästä, vaan siitä, että tämä laki kumoutuu ja siltä osin he eivät voineet tätä arvioida.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

16.54 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Aivan juuri niin kuin edustaja Rantanen sanoi tuosta perustuslakivaliokunnan käsittelystä.

Ja joo, siis meillä on lakivaliokunta hyvähenkinen, se on aivan totta, mutta tietysti pidän hieman erikoisena sitä, että... Me voidaan tietysti alkaa käsitellä täällä valiokunnan keskusteluja laajemminkin, että mistä asiasta käytiin mitäkin keskustelua, mutta minä en nyt mene siihen, kuinka usein me mahdollisesti olemme tuoneet jonkun ongelman esiin, eli kysyneet, aikovatko hallituspuolueet oikeasti hyväksyä tämän. Tällaistakin saattaa tapahtua hypoteettisesti.

Meillä on valiokunnassa myös semmoinen käytäntö, että me tuodaan aika hyvissä ajoin meidän vastalauseemme — meidän valiokunnassamme on otettu sellainen käytäntö. Ja jos ajatellaan, että minä olisin valiokunnan hallituspuolueiden jäsen, niin kun minulla olisi luettavana se monta päivää aikaisemmin, voisin katsoa sieltä — me ollaan ne kaikki samat asiat kuin täällä tuotu esille. Mitäpä me siellä sitä hokemaan, jos tunnelma on se, että mennään hallituksen esityksen mukaan, kyllähän siitä sen voi lukea. Emme me halua siellä aikaa siihen käyttää.

En nyt haluaisi mennä näihin valiokunnan kokouksiin, mutta kun edustaja Huttunen otti tämän niin vahvasti esille, niin totean, että tämä on menettely. Jos te ette halua luettuanne ne olla mukana, niin miksi me sitä jatkaisimme siellä? Siitä olen kyllä samaa mieltä ja kiittän teitä, että meillä on ollut hyvä yhteistyö siellä, mutta se ei tarkoita sitä, että olemme täällä kiivaastikin asioista eri mieltä, mutta toivon, että jatkossa luetaan ne meidän vastalauseemme, ettei täällä sitten tavallaan yllätytä, että olittekos te tätä mieltä, koska kyllä ne vastalauseet ovat olleet valiokunnassa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.56 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kävimme viime viikolla varsin reippaan ja mielenkiintoisen keskustelun täällä salissa tästä hallituksen esityksestä, jossa vastataan laajamittaiseen maahantuloon erityisesti hybriditilanteessa sillä, että voimme ottaa vastaan EU:n turvapaikkaviraston virkamiehiä Suomeen käsittelemään näitä henkilöitä. Kävimme hyvän keskustelun, mutta tämä on se hallituksen ongelma, että kaikki lakiesitykset, joita hallitus tällä hetkellä tuo sellaiseen tilanteeseen, jossa on kysymys vihamielisen toimijan tuottamista ihmisistä rajoille, perustuvat siihen, että me voimme ottaa mahdollisimman paljon ja tehokkaasti vastaan Suomeen. Se näkyy tässä esityksessä, ja se näkyy valmiuslain esityksessä, joka on tuotu eduskuntaan, ja se näkyy uudessa rajavartiolain esityksessä. Tämä on kyllä suuri ongelma. Täällä käytiin hyvä keskustelu viime viikolla siltä osin, että pääministeripuolueenkin edustajat nimenomaan sanoivat, että eihän tällaisessa hybriditilanteessa ole kysymys turvapaikanhausta. No, herää sitten kysymys, miksi ihmeessä — mitä me kysyimme täällä viime viikolla — hallitus tuo juuri sellaisia esityksiä, joissa nimenomaan tullaan turvapaikkanäkökulma edellä. Tällaisessa tilanteessa, jossa ajatellaan, että vihamielinen toimija tuo isoja joukkoja ihmisiä jonkun valtion rajalle tarkoituksenaan siirtolaisilla aiheuttaa kaaosta, aiheuttaa erimielisyyttä ja tehdä ongelmia kyseiselle valtiolle, ei ole kysymys turvapaikanhausta. Silloin on kysymys siitä, että näitä ihmisiä käytetään vihamielisen vaikuttamisen välineenä, ja silloin tällaista toimintaa pitäisi katsoa pikemminkin kansallisen turvallisuuden näkökulmasta tai jopa uudenaikaisen sodan käynnin näkökulmasta. Ei se ole sellainen perinteinen turvapaikanhakujärjestelmä.

Nyt tässä on se ongelma, arvoisa puhemies, että hallitus ei tuo meille sellaista lainsäädäntöä, jolla tämä uhka estettäisiin, vaan meille tuodaan lainsäädäntöä, jolla kaikki maahantulijat voidaan ottaa sisään. Tässä esitetään sitä, että EU:n turvapaikkaviraston virkamiehiä voidaan ottaa apuun käsittelemään näitten ihmisten turvapaikkahakemuksia. Valmiuslaissa esitetään rajapykäläksi sitä, että voidaan ottaa kuljetusyrityksien kuljetuskalustoa haltuun ja pyrkiä niillä kuljettamaan maahantulijoita, ja siellä esitetään myöskin, että voidaan ottaa rakennuksia ja kiinteistöjä haltuun, jotta heitä voidaan majoittaa. Rajavartiolaissa esitetään toki sitä, että voidaan keskittää turvapaikanhakua, mutta keskittäminen ja keskeyttäminen ovat kaksi eri asiaa. Mutta tässä uudessa rajavartiolaissa myöskin annetaan mahdollisuus ottaa haltuun suomalaisten omaisuutta ja vaatia palveluita rajavartiolaitokselle, jotta he selviävät tästä mahdollisesta maahantulotulvasta. Tämä on täysin käsittämätöntä tällaisessa tilanteessa.

Perussuomalaiset ovat vaatineet koko ajan, että rajavartiolakiin on saatava pykälät, joilla turvapaikanhaku voidaan keskeyttää väliaikaisesti, silloin kun Suomea painostetaan siirtolaisilla, jotka pyrkivät maahamme. Tässä ei ole mitään muuta tietä eikä vaihtoehtoa, ja sen vuoksi teimme perussuomalaisissa valiokunnassa vastalauseen ja esitämme tämän lain hylkäämistä sillä perusteella, että ensin täytyy laittaa nämä estopykälät kuntoon ja sitten vasta katsella, mitä muuta tarvitaan. Näin ollen, arvoisa puhemies, esitän tämän lain hylkäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

17.00 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Uudistukset antaisivat Suomelle mahdollisuuden pyytää Euroopan unionin turvapaikkaviraston turvapaikka-asioiden tukiryhmien tarjoamaa operatiivista ja teknistä apua tilanteessa, jossa vihamielinen maa pyrkii vaikuttamaan Suomeen turvapaikanhakijoita käyttäen. EU:n virkamiehiä ei voitaisi käyttää käsittelyssä kuin korkeintaan avustavissa tehtävissä eli turvapaikkahakemusten käsittelyssä ja vastaanottopalveluiden järjestämisessä. Suomalainen viranomaisen joutuisi tarkkailemaan heidän työskentelyään ja perehdyttämään heidät suomalaiseen lainsäädäntöön ja käytäntöihin. Tämä saattaa edellyttää myös tulkkauksipalveluiden käyttämistä. Tämä on paitsi tehotonta myös kallista työtä. Jos hallitus toisi lakiin rajan sulkemisen mahdollistavat ja turvapaikkahakemusten käsittelyn keskeyttävät pykälät, ei näitä rajallisia resursseja tarvitsisi tuhlaata tällaiseen toimintaan ollenkaan.

Arvoisa puhemies! On ongelmallista, että laajamittaisen maahantulon tilanteelle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää. Missä vaiheessa siis Euroopan unionin virkamiehet tänne edes kutsutaan? Luultavasti heidän koulutuksensa alkaa siinä vaiheessa, kun tilanne on jo levinnyt käsiin. Edes kotimaiset rajavirkailijat eivät pysty reagoimaan hybridioperaatioon kyllin nopeasti ilman sopivan tarkkaa määritelmää ja oikeanlaista lainsäädäntöä. Tavoitteena pitää olla, että yksikään hybridivaikuttamistarkoituksessa tänne lähetetty henkilö ei pääse rajan yli. Tämä vaatii tilanteen hyvin aikaista tunnistamista. Jos rajojemme sisälle kuitenkin pääsee tällainen henkilö, pitää palautusjärjestelmän olla tilanteen tasalla ja palauttaa tulija sinne, mistä tulikin. Sama pätee muihinkin kielteisen turvapaikkapäätöksen ja karkotuspäätöksen saaneisiin henkilöihin Suomessa: ulos välittömästi.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole vieläkaan tuonut perussuomalaisten vaatimia pykäläiä lakiin. Nämä pykälät tarjoaisivat Rajavartiolaitokselle työkalut hybridioperaation ja masasamaahantulon estämiseksi. Hallitukselle suomalaisten turvallisuus ei näytä vieläkaan olevan mikään prioriteetti. Täytyy korostaa tässä vaiheessa, että potentiaalinen hybridioperaatio on oikeasti vakava riski maallemme ja kansalaistemme turvallisuudelle.

Hallitus pakoilee vastuutaan jatkuvasti Euroopan unionin selän taakse ja väittää, että me emme pysty tuomaan lakiin perussuomalaisten esittämiä pykäläiä. Millainen Euroopan unioni estää kansallisvaltioita sulkemasta rajojaan, kysyn. Valtiolla pitäisi olla suvereni-teettiinsa perustuva oikeus päättää, kuka saa tulla sen alueelle. Miten toimimme tilanteessa, jossa kansainvälisten sitoumusten tekeminen rajoittaa kansallista suvereniteettiä? Jos tilanne on todella tämä, on syytä alkaa pohtimaan tosissaan rooliamme Euroopan unionissa. Tämän kuvion on muututtava, tai sitten meidän on syytä jättää koko himmeli. Me emme voi antaa enempää valtaa vieraan vallan käsiin. Ei voi olla niin, että vaarannamme kansalaistemme turvallisuuden tällaisten älyttömien sitoumuksien takia.

Kuitenkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artikla mahdollistaa poikkeamisen sopimusvelvoitteista yleisen hätätilan aikana. Kaiken lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä valtioille jätetään laaja harkintavalta yleisen hätätilan ja siten poikkeusolojen määrittelyyn. Kunkin jäsenvaltion päätettävissä on, milloin kansakunnan elämää uhkaa yleinen hätätila. Eikö hybridioperaatio olekaan hallituksen mielestä potentiaalisesti tällainen hätätila, kysyn vakavasti.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Rantasen ansiokasta esitystä tämän lain hylkäämisestä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.04 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! On vielä kertaalleen tässä nostettava esiin juuri tämä asia, että mistä näkökulmasta näitä asioita katsellaan. Me olemme olleet sillä lailla onnekkaita, että olemme tässäkin maassa kymmeniä vuosia saaneet elää rauhassa ja itse asiassa sitä kansakunnan elämän suojaamista ei ole tarvinnut pitkään aikaan pohtia, mutta nyt me ollaan vihdoista viimein siinä tilanteessa selkä seinää vasten, että sitä on pakko miettiä.

Ja nyt kun me ajatellaan sitten näitä kansainvälisiä sopimuksia — jotka muuten tuntuvat poikkeuksia tilanteissa, jotka juurikin ovat hätätiloja, tai sellaisissa tilanteissa, että valtiot eivät pysty näitä velvoitteitansa noudattamaan — niin se on täysin mahdollista silloin poiketakin näistä. Ja itse asiassa, jos ajatellaan näitä vanhoja kansainvälisiä sopimuksia, kuten Geneven pakolaissopimusta, johon usein viitataan, niin se on tehty 50-luvulla, jolloin maailma oli toisenlainen, ja tuskin silloin pohdittiin, että joku valtio voisi toimia toista valtiota kohtaan vihamielisesti käyttämällä hyväkseen siirtolaisia.

Toki selvää on se, että näihin sopimuksiin ja myöskin EU-lainsäädäntöön on kiinnitettävä huomiota, mutta se on niin pitkässä juoksussa, että tällaiseen meillä ei ole aikaa, vaikka se varmasti tunnistetaan ja ymmärretään, vaan meidän tehtävämme on nyt hyvin nopealla aikataululla tehdä valmiiksi sellainen lainsäädäntö, jolla suojaamme Suomea ja suomalaisia tällaisen toiminnan vaikutuksilta ja ehkäisemme sen tilanteen muodostumisen jo rajalla.

Tältä osin on pakko sanoa se, että itseäni vaivaa kovasti näissä keskusteluissa, kuten tänäänkin rajalain käsittelyssä, että me katsomme asioita, siis jopa tätä vihamielisen toimijan tuottamaa uhkaa siirtolaisia hyväksikäyttäen, pelkästään turvapaikanhaun näkökulmasta, ja unohtuu täysin, kokonaan, kansallinen turvallisuus ja kansakunnan elämän näkökulma tässä tilanteessa, ja näin se ei voi olla. On nimittäin niin, että Suomea ja suomalaisia ei suojaa eikä aseta etusijalle kukaan muu, jos emme me itse sitä tee.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energaintensiivisen teollisuuden sähköistämistä

Hallituksen esitys HE 36/2022 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 11/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Harjanne, poissa. — Edustaja Valin, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Keskustelu

17.07 Veikko Vallin ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta. Talousvaliokunnan mietintö on jo sellaisenaan kohtuullisen hyvä, mutta täydennykseksi teen seuraavan lausumaehdotuksen. Lausumaehdotus kuuluu siis näin: ”Eduskunta edellyttää, että tukiohjelman vaikuttavuutta seurataan ja tarvittaessa laista poistetaan 150 miljoonan euron yritys- ja konsernikohtainen yläraja, nostetaan tuki-intensiteettiä EU:n sallimaan maksimiin sekä jatketaan tukiohjelmaa pidemmälle ajanjaksolle.” Näin siis lausumaehdotus kuului.

Ja sitten lyhyet perustelut tälle lausumaehdotukselle: Elinkeinoelämä on laajasti ollut sitä mieltä, että mikäli tuki-intensiteetti jää liian alas, antaa se kilpailuetua niille jäsenmaille, jotka tukevat yrityksiään täysimääräisesti. Täytyy myös muistaa, että suomalaisen teollisuuden menestymisen varmistaminen on jo itsessään ilmastoteko. Samalla varmistetaan tuotannon säilyminen kotimaassa ja tietenkin myös positiiviset työllisyysvaikutukset. Työpaikat on pidettävä Suomessa — se on kriittisen tärkeää.

Arvoisa puhemies! Euroopan talousnäkymät heikkenevät nopeasti. Emme saa antaa yhtään etulyöntiasemaa Suomen keskeisille kilpailijamaille, vaan meidän pitää luoda omalle teollisuudellemme optimaalinen toimintaympäristö.

Useissa asiantuntijalausunnoissa on myöskin noussut esiin, että esitetty tukikausi on liian lyhyt. Sitä pitää tarpeen mukaan pidentää nopeasti kansainväliseen tilanteeseen reagoiden. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.10 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Vallinin tekemää erinomaista ehdotusta.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asuntosäästöpalkkiolain, oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain ja omistusasuntolainojen valtiontakauksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 45/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 4/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 4/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Sipilä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Keskustelu

17.10 Juha Sipilä kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis asuntosäästöpalkkiolain, oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain ja omistusasuntolainojen valtiontakauksesta annetun lain muuttaminen. Asuntosäästöpalkkiojärjestelmän tarkoituksena on edistää asuntosäästämistä ja nuorten mahdollisuuksia ensiasunnon hankintaan. Mietinnön hyväksyessään valiokunta piti nykyistä järjestelmää ja siihen ehdotettuja muutoksia tärkeinä ja kannatettavina. Joitakin muutoksia lakehdotuksiin kuitenkin tarvitaan.

Nykyisin 15—39-vuotias asuntosäästäjä tekee pankin kanssa sopimuksen, jossa hän sitoutuu säästämään tietyillä säännöillä asuntosäästöpalkkiotilille 10 prosenttia asunnon hankintahinnasta. Jatkossa asuntosäästösopimuksen teon yläraja nousee 44 vuoteen. Valiokunta katsoo, että on edelleen perusteltua säätää yläikärajasta, mikä kannustaa aloittamaan säästämisen aiemmin, ja pitää ikärajan nostamista positiivisena asiana. Järjestelmää nykyaikaistetaan siten, ettei asuntosäästösopimuksen tekoa estä se, jos toinen avopuolisoista on täyttänyt 45 vuotta; aiemmin poikkeus koski vain aviopuolisoita ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolia.

Jatkossa asuntosäästöpalkkiolainaa voisi saada myös sellaisen asunnon hankintaan, jossa lainansaaja jo asuu ennen kaupantekoa. Asp-lainaan voi saada 10 vuoden ajan korkotukea. Valiokunta pitää tärkeänä, että korkotukilainan enimmäismäärää voidaan korottaa enintään 50 prosentilla, jos asp-lainansaajia on kaksi ja he ostavat yhdessä asunnon. Valiokunta päätti lisäksi muuttaa nykytilaa siten, että korkotukilainan määrää laskettaessa otetaan huomioon asuntosäästöpalkkiotilien säästöt yhteenlaskettuina.

Omistusasuntolainojen valtion takausvastuun enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 50 000 eurosta 60 000 euroon. Edellinen muutos tehtiin vuonna 2009, ja asuntojen hintojen nousun vuoksi tämäkin muutos on perusteltu.

Arvoisa puhemies! Valiokunta lisäsi lakeihin siirtymäsäännöksiä. Erityisesti päätettiin selkiyttää sitä, että muutettavia ehtoja sovelletaan myös jo tehtyihin asuntosäästösopimuksiin. Lisäksi rahoitusosalta saadun viestin perusteella valiokunta päätti ehdottaa, että lait tulevat voimaan ensi vuoden alusta eivätkä mahdollisimman pian, niin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan. Pankkien tietojärjestelmämuutokset eivät ehdi sopeutua muutokseen aiemmin. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Elo, olkaa hyvä.

17.13 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Oma asunto on monelle unelma, ja on tärkeää, että me mahdollistamme tämän unelman tavoittelemisen kaikille varallisuudesta riippumatta. Asp-laina on osoittautunut hyväksi välineeksi kannustaa nuoria asuntosäästäjiksi, ja tällä hallituksen esityksellä asp-lainajärjestelmää selkiytetään ja modernisoidaan vastaamaan paremmin nykyistä asuntomarkkinatilannetta. Pidän tärkeänä, että esityksessä ehdotetut muutokset edistävät asuntosäästäjien yhdenvertaisuutta muun muassa rinnastamalla avoliiton avioliittoon ja rekisteröityyn parisuhteeseen. Samoin oikeudenmukaisuutta lisää se, että kaksi asp-tiliomistajaa voi saada 50 prosenttia enemmän lainaa asunnon ostoon kuin yhden hengen talous. Myös tämä ikärajan nosto on hyvä uudistus.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on siis tarpeellinen, ja tähän lopputulemaan tuli myös valiokunta yksituumaisesti, kuten valiokunnan puheenjohtaja äsken hyvin kuvasi. Valiokuntakäsittelyssä kävi ilmi sekin, että sääntely koetaan edelleen melko monimutkaiseksi ja vaikeasti sovellettavaksi, ja jatkossa onkin tarpeen edelleen selvittää tarvetta uudistaa sääntelyä, jotta se voisi olla vielä yksinkertaisempaa. Ja samalla tässä totean, että on tärkeää varmistaa se, että lainaehdot ovat sellaiset, että ne kannustavat ja tukevat riittävästi nuoria ensiasunnon ostajia myös kasvavilla kaupunkiseuduilla, joilla asuntojen hinnat uhkaavat karata pieni- ja keskituloistenkin ulottumattomiin. Mutta kuten todettua, tämä uudistus tässä kohtaa on erittäin tarpeellinen, ja nämä muutokset, mitä valiokunnassa jouduimme sitten vielä tekemään, mahdollistavat sen, että tämä nyt sitten voi pienellä siirtymäajalla astua voimaan ja helpottaa ensiasunnon ostamista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 45/2022 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 5/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, esittelypuheenvuoro, edustaja Sipilä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.16 Juha Sipilä kesk (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kysymys teknisistä muutoksista hallinnollisiin menettelyihin sekä pienistä täydennyksistä, joita komissio on vaatinut ympäristövaikutusten arviointia koskevan yva-direktiivin asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia lunastuslupamenettelyyn eli esimerkiksi luovutaan nyt myös tämän lain mukaisesta menettelystä kunnan fyysisellä ilmoitustaululla tapahtuvasta kuulutuksesta ja siirrytään asian ratkaisevan viranomaisen verkkosivuilla tapahtuvaan julkiseen kuulutukseen. Nämä muutokset vastaavat hallintolain yleistiedoksiantoja koskevaa 1.1.2020 voimaan tullutta uudistusta ja yhtenäistävät siten menettelyt nykyajan vaatimusten mukaisiksi. Valiokunta kannattaa näitä muutoksia.

Euroopan komissio on antanut Suomelle virallisen huomautuksen eräistä vähäisistä puutteista yva-direktiivin täytäntöönpanossa. Näitä paikkauksia on tehty jo aiemmin useaan eri sektorilakiin. Lunastuslain osalta on tarpeen täsmentää yva-direktiivissä tarkoitettua yleisöä ja sen kuulemistä koskevaa sääntelyä. Tältä osin voidaan todeta, että sovelta-

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

miskäytäntö vastaa jo direktiivin vaatimuksia ja kysymys on siten vain lain kirjaimen täsmentämisestä vaaditulla tavalla.

Valiokunta huomauttaa mietinnössään, että tähän hallituksen esitykseen ei nyt kuitenkaan sisälly ympäristöjärjestöjen muutoksenhakuoikeutta koskevaa pykälää siten kuin komissiolle oli viralliseen huomautukseen annetussa vastauksessa esitetty tehtäväksi. Tämä johtuu siitä, että lunastuslain laajempi uudistaminen on viivästynyt ja esitys sisältää siksi vain välttämättömät teknisluonteiset muutokset. Muutoksenhakuoikeutta koskeva sääntely on katsottu luontevimmaksi toteuttaa työ- ja elinkeinoministeriössä viimeistelyvaiheessa olevassa voimansiirtolinjojen ja kaasuputkien lunastuslupamenettelyä koskevassa laissa. Valiokunta edellyttää mietinnössään, että tuon lakiehdotuksen viimeistelyssä otetaan tarve muutoksenhakuoikeuden täsmentämiseen asianmukaisesti huomioon.

Arvoisa puhemies! Valiokunta korostaa mietinnössään, että työ- ja elinkeinoministeriön resursseja johtoja koskevien lunastuslupapäätösten valmisteluun on tarpeen lisätä nykyisessä tilanteessa, jossa aurinko- ja tuulivoimahankkeiden määrä kasvaa voimakkaasti. Lunastuslupien saaminen tällä hetkellä kestää liian pitkään sekä tuulivoimarakentamisessa että verkkojen ja liittymisjohtojen rakentamisessa. Venäjän energiasta irtautumiseksi on nykyisessä tilanteessa kriittistä varmistaa erityisesti tuulivoimaloiden liityntäjohtojen sujuva ja tehokas rakentaminen sekä liittämisen edellyttämän sähköverkkoinfran rakentaminen.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää valitettavana, että perusteellisesta valmistelusta huolimatta lunastuslain kokonaisuudistus on viivästynyt. Jo vuonna 2016 aloitetun uudistushankkeen tavoitteena oli huolehtia lunastuslainsäädännön ajantasaisuudesta arvioimalla lunastuslain mukaisen lunastuskorvauksen määräämistä koskevan lainsäädännön kattavuus ja yhtenäistämistarve sekä tekemällä tarvittavat säädösmuutokset. Muutosten tarkoituksena oli parantaa lunastettavan omaisuuden haltijan asemaa ja turvata kuntien maapoliitikka. Nämä muutokset odottavat edelleen toteuttamista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 71/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 §:n ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 78/2022 vp sisältyvien 1.-5. lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 163/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 11/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 163/2021 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuk-sien ylimääräisestä indeksitarkistuksesta vuonna 2022

Hallituksen esitys HE 75/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 10/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 75/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana ole-vien kuntien työttömyysturvaan liittyviä tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 61/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 61/2022 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistuki-välineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttami-sesta

Hallituksen esitys HE 65/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 65/2022 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 72/2022 vp

17. Hallituksen esitys eduskunnalle maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöverotukea vuoden 2022 kiinteistöverotuksessa koskeviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 82/2022 vp

Lakialoite LA 54/2021 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 13/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 15.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

18. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 15.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

19. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 15.6.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen